

**TÜREV ARAÇLARIN VERGİ USUL KANUNU VE ULUSLARARASI
FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARINA GÖRE
İNCELENMESİ VE MUHASEBELEŞTİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ali TAT

**MERSİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**İŞLETME
ANABİLİM DALI**

**MERSİN
HAZİRAN - 2017**

**TÜREV ARAÇLARIN VERGİ USUL KANUNU VE ULUSLARARASI
FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARINA GÖRE
İNCELENMESİ VE MUHASEBELEŞTİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ali TAT

**MERSİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

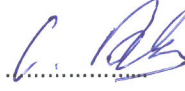
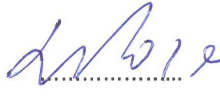

**İŞLETME
ANABİLİM DALI**

**Danışman
Yrd. Doç. Dr. Caner ATIŞ**

**MERSİN
HAZİRAN - 2017**

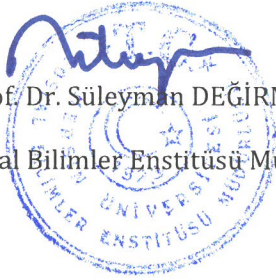
ONAY

Ali TAT tarafından Yrd. Doç. Dr. Caner ATIŞ danışmanlığında hazırlanan " Türev Araçların Vergi Usul Kanunu ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına Göre İncelenmesi ve Muhasebeleştirilmesi" başlıklı bu çalışma aşağıda imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından oy birliği/çokluğu ile Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Görevi	Ünvanı, Adı ve Soyadı	İmza
Başkan	Yrd. Doç. Dr. Caner ATIŞ	
Üye	Doç. Dr. Levent KOŞAN	
Üye	Yrd. Doç. Dr. Ahmet Gökhan SÖKMEN	

Yukarıdaki Jüri kararı Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 05./07./2017 tarih ve 2017./58... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Süleyman DEĞİRMEN
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Bu tezde kullanılan özgün bilgiler, şekil, tablo ve fotoğraflardan kaynak göstermeden alıntı yapmak 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu hükümlerine tabidir.

ETİK BEYAN

Mersin Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliğinde belirtilen kurallara uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlâk kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak kullandığımı,
- Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- Bu tezin herhangi bir bölümünü Mersin Üniversitesi veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı,
- Tezin tüm telif haklarını Mersin Üniversitesi'ne devrettiğimi beyan ederim.

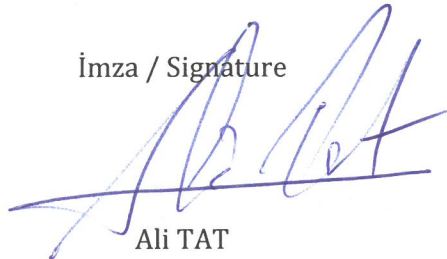
ETHICAL DECLARATION

This thesis is prepared in accordance with the rules specified in Mersin University Graduate Education Regulation and I declare to comply with the following conditions:

- I have obtained all the information and the documents of the thesis in accordance with the academic rules.
- I presented all the visual, auditory and written informations and results in accordance with scientific ethics.
- I refer in accordance with the norms of scientific works about the case of exploitation of others' works.
- I used all of the referred works as the references.
- I did not do any tampering in the used data.
- I did not present any part of this thesis as an another thesis at Mersin University or another university.
- I transfer all copyrights of this thesis to the Mersin University.

14 Haziran 2017 / 14 June 2017

İmza / Signature

Ali TAT

ÖZET

Gelişen ekonomik şartlarda işletmeler gerçekleştirdikleri ya da gerçekleştirmeyi planladıkları finansal yatırımlarını şansa bırakmak istememektedirler. Bu çalışmada işletmelerin finansal risklerini mümkün olan en düşük düzeyde tutmak veya ortadan kaldırmak için kullandıkları türev araçların vergi usul kanunu ve uluslararası finansal raporlama standartları açısından incelenmesi ve muhasebeleştirilmesi konusu ele alınmıştır. Günümüzde türev araçlarının kullanımından dolayı türev piyasalarının hacmi 1.5 katrilyonu aşmaktadır. Bu sebepten dolayı türev araçların kullanımının muhasebe sisteminde nasıl bir kayıt sistemi gerektireceği ve bilgi kullanıcılarının kullanımına sunulurken nasıl raporlanması gerektiği büyük önem arz etmektedir. Türev araçlarının VUK ve TMS/IFRS standartlarına göre ayrı ayrı muhasebeleştirildiği bu çalışmada ortaya çıkan farklar tablolar ile ifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum, TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme, IFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar ve IFRS 9 Finansal Araçlar

Danışman: Yrd.Doç.Dr. Caner Atış, Mersin Üniversitesi, İşletme Ana Bilim Dalı, Mersin.

ABSTRACT

In the conditions of improving economics, companies don't have an intention to embark on unknown adventure about financial investments. This thesis deals with studying and accounting of derivative instruments - that is used to reduce or remove financial risks as much as possible - in accordance with tax procedure law and international financial reporting standards. Nowadays, by the using of this derivative instruments, size of the derivative market exceed 1.5 quadrillion. Therefore, it is important that how to make accounting records and how to report it to those who use these outcomes. Differences which is appeared because of the records of tax procedure law and international financial reporting standards are shown on charts.

Keywords: IAS 32 Financial Instruments, IAS 39 Financial Instruments: Recognition and Measurement, IFRS 7 Financial Instruments: Disclosures , IFRS 9 Financial Instruments.

Advisor: Assist.Prof.Dr. Caner Atı, Department of Business Administration, University of Mersin, Mersin.

TEŞEKKÜR

Tüm dünyada konuşulan ortak dil İngilizcedir. Dünyanın neresine giderseniz gidin eğer gittiğiniz ülkenin dilini bilmiyorsanız bir yabancı olarak beklentiniz ortak olan bu dilde iletişim kurmaktır. Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının buradaki pozisyonu İngilizce dilinden farklı değildir. İşletmelerin yerli yabancı tüm ilgili odaklarının o işletmenin performansını ve faaliyet durumunu ortak kabul edilen ölçme ve değerlendirme yöntemine göre masaya yatırabilmesi için bu standartlara gereksinim duyulmuştur.

İşletmelerin faaliyetlerini sürdürdükleri ülkelerdeki vergi kanunları işletmelerin raporlama standartlarına önemli ölçüde etki etmektedir. Türkiye örneğinden yola çıkacak olursak, Vergi Usul Kanunundaki değerlendirme ile varlıkları ve borçları kayıtlara alma prensipleri, kamu maliyesi perspektifi ile oluşturulmuştur ve bu nedenle de, bir işletmenin gerçek durumu ve performansını göstermekten çok, işletmelerin vergi matrahını belirlemeye yöneliktir. Halbuki günümüzde, işletmelerin ortakları dahil, işletme ile menfaat ilişkisi içindeki tüm ilgilileri, hızla değişen ekonomik ortamlarda şirketlerin 'gerçeğe en yakın' mali durumu ve mali performansı ile ilgilenmektedirler. Bu durumda da vergi amaçlı raporlar söz konusu ihtiyacı karşılamada yetersiz kalmaktadır.

6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanununa göre bağımsız denetime tabi olsun ya da olmasın işletmelerin 01.01.2013'den itibaren zorunlu uygulamasına yer verilen Türkiye Muhasebe Standartlarının anlaşılması, işlemlere uygulanması ve uygulamanın vergisel karşılıklarının da paralelinde götürülmesi muhasebe meslek mensuplarını bir hayli zorlayacak gibi görünmektedir.

Bu tez çalışmasında TMS/IFRS 32 Finansal Araçlar: Sunum, TMS/IFRS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme, TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar ve TFRS 9 Finansal Araçlar standartlarına detaylı olarak yer verilmiştir. Türev Ürünlerinin etkin bir şekilde tanımlandığı ve örneklendirildiği bu çalışma aynı zamanda türev araçların Tek Düzen Hesap Planı ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına göre ayrı ayrı muhasebeleştirildiği ve ortaya çıkan farkların tablolar ile adım adım izah edildiği bir araştırma niteliği taşımaktadır. Her bir kalem kendi bütünlüğü içinde ele alınarak, ortalama bir işletmenin iktisadi çevresinin; Türkiye Muhasebe Standartları ve vergi kanunları açısından karşılaştırmalı yapısı ortaya konulmuştur. İşlemin muhasebeleştirilmesinden değerlemesine; raporlamasından ödenecek ve ertelenen vergisine kadar bütün adımların görülebileceği bir tez çalışması ortaya konulmuştur.

Tezimin ortaya çıkmasında;

- Lisans ve Lisansüstü eğitimde muhasebe alanında her daim bilgi ve deneyimlerinden faydalanma şansına eriştiğim tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Caner ATIŞ Hocam'a,
 - Finans alanında bir konu üzerinden muhasebe tezi yazma özgüvenine ulaşmamda büyük katkı sağlayan Sayın Prof. Dr. Turhan KORKMAZ Hocam'a
 - Kendime olan inancımın ve güvenimin mihenk taşı olan eşim Sayın Huri Nur Uğraşan TAT'a,
 - Tezimi hazırlamak için ihtiyacım olan zaman, özveri ve anlayışı esirgemeyen babam Sayın S.M.Mali Müşavir Hüseyin TAT'a
 - Azmi ve çalışkanlığı bana eğitim hayatım boyunca örnek olan ve benden dualarını esirgemeyen annem Sayın Filiz TAT'a
 - Tez hazırlama sürecinde ihtiyacım olan akademik bilgi ve deneyimini bana sunan kardeşim Sayın Orkun TAT'a
- çok teşekkür ederim.

Tezimin, faydalanmak isteyen tüm ilgililerin ihtiyaçlarına cevap vermesini ve sorularına cevap bulmasını dilerim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇ KAPAK	i
ONAY	ii
ETİK BEYAN	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLOLAR DİZİNİ	ix
KISALTMA VE SİMGELER	x
1. GİRİŞ	1
2. TÜREV ÜRÜNLER	4
2.1 Forward (Alivre) Sözleşmeler	6
2.2. Future Kontratlar	8
2.2.1 Future Sözleşmenin Özellikleri	9
2.2.2 Future İşlemlerde Teminat (Marjin) Kullanma	10
2.3 Opsiyon Piyasaları	11
2.3.1 Alış Opsiyonları, Satış Opsiyonları	14
2.3.1.1 Call Opsiyonu Satın Alma	14
2.3.1.2 Call Opsiyonu Satma	15
2.3.1.3 Put Opsiyonu Satın Alma	16
2.3.1.4 Put Opsiyon Satma	16
2.4 Swap Piyasaları	17
3. FİNANSAL ARAÇLARLA İLGİLİ MEVCUT DÜZENLEMELER	19
3.1 Kanunlar	19
3.1.1 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu	19
3.1.2 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu	19
3.2 Muhasebe Standartları	21
3.2.1 Muhasebe Standartlarının Yasama Yoluyla Belirlenmesi	23
3.2.2 Muhasebe Standartlarının Özel Sektör Düzenleyici Kuruluşlarınca Belirlenmesi	23
3.2.3 Kamu Sektörünün Muhasebe Standartları Düzenleme Yetkisini Bir Kuruluşa Devretmesi	23
3.2.4 Uluslararası Muhasebe Standartları ve Uluslararası Muhasebe Standartlarının Oluşumu	24
3.2.5 Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASC) ve Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB)	24
3.3 Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS)	25
3.4 Türkiye’de Muhasebe Standartlarının Gelişimi	25
3.5 Finansal Araçlarla İlgili Muhasebe Standartları	26
3.5.1 TMS 32 Finansal Araçlar Sunum Standardı	26
3.5.2 TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardı	27
3.5.3 TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar Standardı	27
3.5.4 TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı	28
4. TİCARİ KAR-MALİ KAR AYRIMI	30
3.1. TFRS/TMS’ler ile Vergi Uygulamalarının Değerleme Anlayışındaki Farklılıkları	30
4.2. Ticari Kar ve Mali Kar Farklarının Meydana Gelme Sebepleri	31
4.3. Ertelenen Vergi Uygulaması İçin Tanım ve Açıklamalar	31
4.4. Vergiye Esas Değer	32
4.5. Ertelenmiş Vergi	33
4.5.1. Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü (Borcu)	33
4.5.2. Ertelenmiş Vergi Varlığı	34
4.5.3. Ertelenmiş Verginin Muhasebeleştirilmesi	34
5. TÜREV ÜRÜNLERİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ	39

5.1. Forward Sözleşmelerin Muhasebeleştirilmesi	39
5.2. Future Sözleşmelerin Muhasebeleştirilmesi	49
5.3. Swap İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi	60
5.3.1. Para Swap	61
5.3.2. Faiz Swapı	69
5.4. Opsiyon Sözleşmeleri	73
5.4.1. Hisse Senedi Alımı Opsiyon Sözleşmesi:	78
5.4.2. Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası İşlemleri:	83
6. SONUÇ	89
KAYNAKLAR	92
EKLER	92
ÖZGEÇMİŞ	100

TABLolar DİZİNİ

	Sayfa
Tablo1. Future ve Forward sözleşmelerin arasındaki farklar (Ceylan ve Korkmaz, 2006: 581)	9
Tablo 2. Future İşlemlerde Teminat İşlemleri	11
Tablo 3. Dünya Çapında Belli Başlı Opsiyon Piyasaları	12
Tablo 4. Call ve Put Opsiyonlarda Hak ve Yükümlülükler	13

KISALTMALAR ve SİMGELER

Kısaltma/Simge	Tanım
TFRS	Türkiye Finansal Raporlama Standartları
UMS	Türkiye Muhasebe Standartları Kurumu
IMF	Uluslararası Muhasebe Standartları
CME	Chicago Ticaret Borsası
IMM	Uluslararası Para Piyasası
TTK	Türk Ticaret Kanunu
IASC	Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi
IASB	Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu
FASB	Finansal Muhasebe Standartları Kurulu
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
TDHP	Tek Düzen Hesap Planı
VUK	Vergi Usul Kanunu
İGF	İndirilebilir Geçici Fark
VGF	Vergilenebilir Geçici Fark

1. GİRİŞ

Yeni Türk Ticaret Kanunu işletmelere kayıtlarını ve raporlamalarını Türkiye Muhasebe Standartlarına göre yapma zorunluluğunu getirmiştir. Ancak vergi temelli muhasebe sistemi ülkemizde varlığını hala hissettirmektedir. Buna ek olarak 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca 01.01.2013 tarihinden itibaren TTK hükümlerine tabi gerçek ve tüzel kişi tüm tacirlerin finansal tabloları açısından Türkiye Muhasebe Standartlarına uyumu zorunluluk arz etmektedir. Bağımsız denetime tabi olsun ya da olmasın şirketlerin kaçınılmaz bir şekilde 01.01.2013' den itibaren Türkiye Muhasebe Standartlarının uygulamasına raporlama düzeyinde de olsa yer vermeleri gereği açıktır. Buradan yola çıkacak olursak, TMS kapsamındaki değerlendirme (ölçüm) ve muhasebeleştirme ilkelerinin tam olarak anlaşılması ve doğru olarak uygulanması önem arz eden bir konu olarak karşımızdadır (Netek, 2012:10).

6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanununun (yeni TTK) başlangıç düzenlemesinde vurgulanan ticari defterlerin Türkiye Muhasebe Standartlarına göre tutulması hükmü 6335 sayılı kanun ile ortadan kaldırılmış ve Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Maliye Bakanlığı'nca ortak yayımlanan Ticari Defterlere İlişkin Tebliğin 4/3 maddesi ile *'işletmenin muhasebesi ile ilgili ticari defterlere yapılacak kayıtlarda, Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğlerinde yer alan usul ve esaslara uyulur'* hükmü getirilmiştir. Ek olarak TTK' nın 64-88. Maddelerinde düzenlenen envanter, kıymetlerin değerlendirilmesi, finansal raporlamanın Türkiye Muhasebe Standartlarına göre hazırlanması ile diğer maddelerde düzenlenen birleşme, bölünme, kar dağıtımı, gibi uygulamalarda Türkiye Muhasebe Standartlarına itibar edilmesi gereği, Yeni Türk Ticaret Kanununda muhasebe standartlarından vazgeçilmediğinin önemli göstergelerindendir (Akbulut,2015:3).

Buna rağmen TMS'nin uygulanmasında da sıkıntıların devam ettiğini itiraf edebiliriz. Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu'nun hukuki dayanağı olan 660 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 26. Maddesine göre *'Madde 26 - (1) Kanuni defterlerin kurulca yayımlanan Türkiye Muhasebe Standartlarına uygun olarak tutulması ve finansal tabloların bu standartlara göre düzenlenmesi şarttır.'* ifadesi yer almaktadır. Ancak 6335 sayılı kanun ile Yeni TTK 64/5. maddesi ise şu şekildedir: *Bu kanuna tabi gerçek ve tüzel kişiler, 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun defter tutma ve kayıt zamanıyla ilgili hükümleri ile aynı kanunun 175 inci ve mükerrer 257 nci maddelerinde yer alan yetkiye istinaden yapılan düzenlemelere uymak zorundadır. Bu kanunun defter tutma, envanter, mali tabloların düzenlenmesi, aktifleştirme, karşılıklar, hesaplar, değerlendirme, saklama ve ibraz hükümleri 213 sayılı Kanun ile diğer vergi kanunlarının aynı hususları düzenleyen hükümlerinin uygulanmasına,*

vergi kanunlarına uygun olarak vergi matrahının tespit edilmesine ve buna yönelik mali tabloların hazırlanmasına engel teşkil etmez.'

İlk başta yeni TTK ve 660 sayılı Kanun Hükmünde Kararname düzenlemeleri uyum içerisindeyken Kanunun değiştirilmesiyle bu uyum yerini çelişkiye bırakmıştır. Buradan şu yorumu elde edebiliriz: Uygulamada hem Türkiye Muhasebe Standartlarına göre defter tutulması, hem de vergi kanunları açısından VUK' a göre defter tutulması kanuni gerçeği, iki ayrı kayıt sistemine de yasal olarak ve ihtiyaçtan dolayı yer verilmesi gerekeceği gibi bir sonuca yol açacaktır.(Abdullah YAVAŞ <http://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/abdullahyavas/004/>)

Sonuç olarak bugün itibariyle elimizdeki kanuni düzenlemeler

- 660 sayılı KHK uyarınca defterlerimizi Türkiye Muhasebe Standartlarına göre,
- 6102 sayılı TTK m 64/5 uyarınca ise defterlerimizi vergi muhasebesine göre,
- Mali tablolarımızı ise Türkiye Muhasebe Standartlarına göre,

hazırlamamıza hükmetmektedir.

Türkiye'de birçok işletme tarafından türev ürünlerin faydalarının bilinmemesi veya bilinse dahi uygulamadaki sıkıntılar, muhasebeleştirmedeki beliren zorluklar bu finansal araçların kullanımını azaltmaktadır. Bu çalışmada, türev araçların işletmelerin risk yönetimi hususunda ne kadar önemli bir pozisyona sahip olduğuna ve muhasebeleştirmede beliren sorunlara örnek muhasebe kayıtları ve tablolar ile değinilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmanın amacı, türev ürünleri, Vergi Usul Kanunu ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına göre incelemek ve muhasebeleştirmek; ticari ve mali kara göre nasıl muhasebe kayıtları yapılması gerektiği, ortaya çıkan geçici farkların nasıl ifade edilmesi ve ne şekilde kayıtlara alınması gerektiği hususlarını ele almaktır.

Çalışmanın birinci bölümünde, türev araçların tarihçesi, türev araçların tanımı ve kullanım nedenleri hakkında bilgi verilmektedir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, türev araçlar, Vergi Usul Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu düzenlemeleri çerçevesinde incelenmeye çalışılmıştır. Muhasebe Standartlarının tanımı, önemi, oluşma süreci, Türkiye'de muhasebe standartlarının gelişimi ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının tanımı konularına yer verilen bu bölümde ek olarak; Finansal Araçlarla ilgili Muhasebe Standartları olan TMS 32, TMS 39, TFRS 7 ve TFRS 9 standartlarına ayrıntılı olarak yer verilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, ticari ve mali kar tanımlarına, ticari ve mali kar arasındaki ayrıma ve meydana gelme sebeplerine değinilmeye çalışılmıştır. Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü ve Ertelenmiş Vergi Varlığının nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiği örnek muhasebe kayıtları ile ifade edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde, Forward, Future, Swap ve Opsiyon türev araçlarının muhasebe kayıtları Tek Düzen Hesap Planı ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına

göre karşılaştırmalı olarak ele alınmış ve meydana gelen geçici farklar tablolar ile ifade edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın ek bölümünde, türev araçların finansal raporlardaki ifade şekline örnek olarak Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları T.A.Ş. ve Bağlı Ortaklıkları'nın 01 Ocak - 31 Aralık Dönemine ait konsolide finansal tablo dipnotlarına yer verilmiştir.

2. TÜREV ÜRÜNLER

İkinci Dünya Savaşından sonra ülkeler uluslararası ticareti serbest kılacak mali konuları belirleyecek bir sisteme ihtiyaç duymuşlardır. Bundan dolayı bazı ülkeler 1944 yılında ABD'nin New Hampshire eyaletinin Bretton Woods kentinde yeni bir uluslararası para sisteminin kurulmasına karar vermiştir. Uluslararası Para Fonu (IMF) ile Dünya Bankası'nın kurulmasına karar verilen bu toplantıda Amerikan Doları'na ve onun aracılığıyla dolaylı yoldan altına bağlı bir para sistemi olan Bretton Woods sisteminin kurulmasına karar verilmiştir (Ceylan ve Korkmaz 2006: 569).

IMF 1946'da fiilen faaliyete geçmiş ve üye olan bütün ülkeler para birimini Amerikan Dolarına bağlamıştır.

Bretton Woods sistemi 1973 yılında tamamen çökmüştür. Bretton Woods Sisteminin çöküşü ile ilgili Milton Friedman 1972 yılında şu sözleri söylemiştir(Friedman, 1973:223). :

'Bretton Woods sisteminin çöküşü uluslararası sistemde dalgalanmalara sebep olacaktır. Bu dalgalanmalardan doğan risklerden korunmak için dövize dayalı vadeli işlemlere de büyük bir talep artışı olacaktır. Etkin bir dış ticaret ve yatırım faaliyeti için bu talebin geniş, derin ve esnek bir döviz vadeli işlem piyasası tarafından karşılanması büyük önem taşımaktadır. Bu piyasanın geliştirilmesi ABD'nin çıkarıdır.'

Bretton Woods sisteminin sona ermesiyle faiz oranları, döviz kurları ve mal ve hizmet fiyatlarında dalgalanmalar meydana gelmiştir. Bu nedenden dolayı, fiyat ve faiz riskleri ortaya çıkmıştır. Tam bu noktada, türev piyasalar ve ürünler bahsedilen risklerden korunmak için ortaya çıkmıştır.

Türev piyasalar türev ürünlerin işlem gördüğü yerlerdir. Aynı zamanda bu piyasalarda işlem gören ürünlere de türev ürünler denir. Türev ürünlerin fiyatı başka bir ürünün fiyatına bağlıdır. Daha kapsamlı bir anlatımla bir finansal araç olan türevin süre bitimindeki veya süre içerisindeki kıymeti kontrata konu olan varlığın fiyatına göre ifade edilen finansal varlıktır.

Türev araçlar, değeri başka bir varlığın kıymetine göre değişen, söz konusu kıymetin hak sahibinin değişmesi söz konusu olmadan, sözü edilen kıymet ile ilgili hakların ticaretine ortam hazırlayan mali kıymetlerdir. İşletildikleri piyasaya göre, türev araç sözleşmelerinden belirli özelliklere sahip standart olanları borsa içi; taraflar arasındaki anlaşmalara bağlı olarak hazırlanan kontratlar ise tezgah üstü finansal kıymet olarak isimlendirilmektedir (Kula Çakır, 2008:3-4).

Türev ürünler:

- Forward – Tezgah üstü piyasada işlem görür
- Futures – Borsalarda ve Borsa Dışında işlem görür
- Opsiyon –Borsa Dışında işlem görür

- Swap –Borsa Dışında işlem görür

Türev Araçların Kullanım Nedenleri

Türev ürünlerinin en önemli iki faydası Risk Yönetimi ve Geleceğe Yönelik Fiyat Keşfi'dir. Faiz oranı, fiyat riski ve döviz kurundan korunmak amacıyla yapılmasının yanı sıra spekülasyon ve arbitraj amaçlı da kullanılabilir (Dikmen, 2008:9).

Riskten Korunma Amacı (Hedging)

Çeşitli riskler sebebiyle olası zararların, piyasada ters işlem yaparak önüne geçilmesi ya da azaltılması işlemi riskten korunma olarak adlandırabiliriz. Riskten korunma işlemleri sırasında meydana gelen kar veya zararın boyutu, spot ve vadeli işlem fiyatları arasındaki ilişkiye bağlı olacaktır (Yeşilürdü, 1998:17).

Faiz fiyat ve döviz kuru dalgalanmalarından ortaya çıkacak zararların kara en az etki edecek düzeyde azaltılmasını riskten korunma işlemleri sağlar. Riskten korunmanın amacı riski en alt seviyeye çekmektir. Özellikle, kar marjı küçük işlem hacmi büyük işletmelerde; kur riskine karşı korunma önem arz etmektedir (Toroslu, 2000:74).

Spekülasyon Amacı

Piyasalarda fiyatın gelecekteki ilerleyişi hakkında çıkarımlar yaparak strateji belirleyen yatırımcılara spekülatörler denir. Vadeli işlemler piyasasındaki kaldıraç etkisinin varlığı spekülatörlere birçok avantaj sağlayan ürünler sunar. Fiyat düzeyinde meydana gelen dalgalanmalar, inişler ve çıkışlar spekülatörlerin alım satım işlemi bulunmalarından kaynaklanmaktadır. Bu nedenden dolayı spekülatörlerin varlığı söz konusu vadeli işlemlerin fiyatlarının belirlenmesinde önemli bir etkidir (Sevil, Yalama ve Coşkun, 2013: 13).

Spekülasyon, finansal piyasalar ile hizmet piyasalarında işlem gören bir varlığın gelecekteki fiyatına; riskten korunma amacı taşımaksızın yapılan yatırım stratejisidir. Fiyatı yükselme ihtimali olan söz konusu bir finansal varlığın satın alınması veya fiyatı düşecek olan söz konusu bir finansal varlığın satılması yoluyla spekülasyon gerçekleştirilebilir. Sadece kar amacıyla yapılan bu spekülasyon belirli riskler alınarak yapılır (Dikmen, 2008: 74).

Arbitraj Amacı

Türev piyasalarda, fiyat çeşitliliklerinden dolayı ortaya çıkan kar elde etme aşamasında riske maruz kalmayan anlaşmalardır. Söz konusu varlığın ucuz olan piyasadan alınıp pahalı olan piyasada satılması buna örnektir. Arbitrajlarda fırsatlar kısa sürer. Bu yüzden satın alma kararı hızlı bir şekilde alınmalıdır. Ucuz olan varlıklara talep olması fiyat boşluklarının kapanmasını sağlar(Mattus, 2005: 48).

2.1 Forward (Alivre) Sözleşmeler

Forward sözleşmeler vadeli işlemlerin ilk örneklerindedir. Diğer adı alivre olan bu kontratlar gelecekte söz konusu olan herhangi bir ürünün vadesi, fiyatı, miktarı, kalitesi bugünden belirlenerek, sözleşmeye bağlandığı işlemler veya sözleşmelerdir (Ceylan ve Korkmaz, 2006: 571; Aslan ve Terzi, 2013: 230).

Forward işlemlere, Türkçe olarak vadeli işlemler denilebilir. Genellikle döviz ve faiz üzerine yapılıyor olsa da her çeşit piyasa ve mal için söz konusu olabilecek işlemlerdir. Vadeli işlemlerde sözleşme imzalandığı zaman herhangi bir ödeme yapılmaz. Bir seneden daha az bir sürede teslimat ya da ödeme yapılır.

Forward (alivre) sözleşmelerin kıstasları aşağıdaki gibidir (Yalçiner, Tanrıöven, Bal, Aksoy ve Kurt, 2008: 193):

- Organize olmamış piyasalarda işlem görürler,
- Genellikle bankalarla belirli müşterileri arasında meydana gelen işlemlerdir,
- Standart koyulmamaktadır ve anlaşma şartları taraflar arasında hiçbir hükme bağlı kalmadan belirlenir,
- Marjin ve takas odası gibi teminat sistemi yoktur. Karşılıklı güven esastır,
- Vade bitimine kadar fon akımına sebep olmaz,
- Ortak karar ile iptal edilebilir
- Üçüncü şahıslara devredilemez
- Vade sonuna gelindiğinde taraflar yükümlülüklerini yerine getirirler.

Vadeli işlemlerde iki taraf da yükümlülüklerini yerine getirmek zorunda iken opsiyon işlemlerinde taraflardan birisi için işlemi yerine getirme ya da getirmeme üzerine tercih hakkı vardır. Vadeli işlemler piyasasında sadece riskten korunmak isteyenler değil aynı zamanda amacı kar etmek olan arbitrajcılar ve spekülâtorler de bulunmaktadır. Arbitraj ve spekülasyon yapanlar hem spot hem de vadeli işlemler yaparak riski ortadan kaldırmaya çalışmaktadırlar.

Forward İşlem Çeşitleri

Finansal piyasalardaki vadeli işlemler, her çeşit piyasa ve mal için söz konusu olmakla beraber en çok Vadeli Döviz İşlemleri ve Vadeli Faiz İşlemleri için kullanılmaktadır. Bu nedenden dolayı bu iki işlemi detaylı inceleyebiliriz.

Vadeli döviz işlemleri dövizin yerel para karşısında ileride belirtilen zamanda el değiştirmek koşulu ile alış satış işlemleri için şimdiden imzalanan kontratlardır. Bu piyasalara vadeli döviz piyasaları denir. Sözleşmenin vadesi geldiği zaman döviz oranı belirgin olduğu için süre bitimine dek olası oran değişimleri sözleşmeden önce anlaşılan orana etki etmemekte, döviz alışverişi süre bitiminde önceden belirlenen oran üzerinden gerçekleşmektedir (Selvi, 1998:10 ; Gündüz, Tatal, 1995:4-12).

Vadeli döviz sözleşmelerinde süre 3, 6 ve 9 ay şeklinde olabilir. Vadeli döviz işlemlerde; vade, uygulanacak döviz kuru, döviz miktarı, ödeme veya teslimatın yapılacağı yer, banka hesap numarası, tarafların kimliği gibi bilgiler yer alır.

Vadeli döviz işlemlerde uygulanan kurlara vadeli teslim kuru adı verilir. Bu kur cari kurdan yüksekse aradaki farka forward primi; cari kurdan düşükse forward iskontosu denir (Ceylan ve Korkmaz, 2006: 575).

İki ülke paralarının cari değerleri ve faiz oranları vadeli döviz kurunun hesaplanması ile ilişkilidir (Ceylan ve Korkmaz, 2006: 575).

$$I_{TL} - I_{EURO} = (FR - SR / SR) \times 12/n$$

Burada,

I_{TL} = Vadeli TL hesabına uygulanan faiz oranı,

I_{EURO} = Vadeli Euro hesabına uygulanan faiz oranını,

SR = Cari veya Spot Kuru,

FR = Forward Kuru,

n = Ay olarak vadeyi göstermektedir.

Örnek olarak, Antalya'da faaliyet gösteren bir firmanın İtalya'dan 3 ay vadeli 200.000 Euro tutarında tarım aletleri ithal ettiğini varsayalım. Mallar ithal edildiğinde spot piyasada Euro 3,73 TL değerinde olduğu varsayalım. Kurda herhangi bir değişiklik olmazsa, ithalatçı durumda olan firmanın borcu 746 bin TL olacaktır. Oysa ithalatçı firma doksan gün içerisinde kurun yükseleceğine ihtimal vermektedir. İhtimal gerçekleşirse firmanın maliyeti yükselecektir. Neticede firmanın kazancı düşecektir. Bu olasılığın önüne geçmek için ithalat yapan firma bankayla 90 gün vadeli 200 bin Euro bedelinde süreli bir kontrat yapabilir. Sözleşmenin gerçekleştiği gün, 90 gün vadeli Euro'nun kıymeti 3,80 TL olsun. Bu durumda ithalatçı 3 ay sonra borcunu transfer ederken Türk Lirası olarak, 760.000 TL ödeme yapacaktır. Bu sayede ithalatçı firma döviz kuru riskini ortadan kaldırmış olmaktadır.

Her iki ülkedeki mevcut faiz oranlarını hesaba alarak ithalatçı firmanın kararını analiz edelim. Eğer Euro'ya uygulanan faiz oranı %2 Türk Lirasına %12 ise, 90 günün bitiminde forward kur veya parite kur, üstteki formüle göre bulunabilir.

Örnekteki verileri yerine koyarsak,

$$0,12 - 0,02 = (FR - 3,73) / 3,73 \times 12/3$$

Formülde parite kurun, FR değeri 3,78 TL olarak bulunur.

İleriki süreçte meydana gelecek bir borçlanmayı veya yatırım faiz oranını sabitleştirmeyi forward faiz anlaşmaları mümkün kılar (Tanrıöven, Bal, Aksoy ve Kurt, 2008 : 212). Geleceğe yönelik faizlerde düşme ya da yükselme beklenmesi durumunda kullanılırlar. Anaparaların el değiştirmedikleri vadeli faiz anlaşmalarında temel amaç tarafların kendilerini faiz oranlarında meydana gelebilecek dalgalanmalardan korumaktır.

Taraflar bugünden (t_0) belirli bir dönem bitiminden (t_1) sonra başlayan, belirli bir dönem geçerli olan (t_1-t_2) ve belirli bir nominal bedel için bir faiz oranı belirlemektedir. Sözleşmenin gerçekleştiği t_0 anında taraflar bugünden belli bir faiz oranı ile t_1 de belli olacak herhangi bir referans faiz oranını yazılı bir sözleşmeye bağlamaktadırlar. t_1 anında referans faiz oranı belli olduğunda hesaplaşma yapılmaktadır. Fark hangi tarafın lehine gerçekleşirse diğer taraf farkı (denkleştirme tazminatı) ödemektedir (Tanrıöven, Bal, Aksoy ve Kurt, 2008: 213).

Denkleştirme Tazminatı,

$$[(\dot{I}_{ref} - \dot{I}_{söz}) \times \text{Sözleşme Tutarı} \times n_{söz} / 360] / [1 + (\dot{I}_{ref} \times n_{söz} / 360)]$$

\dot{I}_{ref} : Referans (vade başında geçerli) faiz oranını,

$\dot{I}_{söz}$: Sözleşme faiz oranını,

$n_{söz}$: Sözleşme vadesini göstermektedir.

Örneğin bir firma 20.000.000 \$ değişken faizli borcu var iken faizlerin artma riskinden kaçınmak amacıyla vadeli faiz anlaşması yapmak istemektedir. Bu nedenle yıllık %6 3 ay vadeli Libor + %2 referans faiz oranından sözleşme imzalamıştır. Satıcı faizlerde düşme, alıcı ise yükselme beklemektedir. Satıcının beklentisi faizlerin %6 nın altına düşeceği yöndedir. Libor'un % 6 gerçekleşmesi durumunda sonuç şu şekilde gerçekleşecektir.

Referans faiz oranı %6 + %2 = %8 olmuştur. Denkleştirme tazminatı;

$$[(0,08-0,06) \times 20.000.000 \times 90 / 360] / [1+(0,08 \times 90 / 360)]$$

Denkleştirme Tazminatı = 98.039 \$ sözleşme alıcısına ödenecek.

Referans faiz oranı sözleşme faiz oranından yüksek çıkarsa alıcıya, düşük çıkarsa satıcıya ödeme yapılır. Bu tür anlaşmalar sıklıkla bankalar ile müşterileri arasında yapılır. Bu anlaşmalarda müşteri alıcı banka satıcıdır.

2.2. Future Kontratlar

1971 yılında batılı devletlerin sabit kurdan dalgalı kura geçmesi future piyasaların ilerlemesinde rol oynamıştır. 1972 yılında, Chicago Ticaret Borsası'na (CME) bağlı, Uluslararası Para Piyasası'nın (IMM) açılmasıyla, öncelikle yabancı para futures kontratların alım satımına başlanmıştır. Bu kontratlar finansal future kontratlar olarak gösterilebilecek ilk kontratlardır (Chambers, 2009: 6).

Amerika'da faiz tavanlarının kaldırılması, 1976 yılında yatırımcıları faiz futures kontratlar kullanmaya yöneltmiştir. Döviz kuru ve faiz riskine karşı korunmak için yatırımcılar gerek faiz gerekse yabancı para kontratları gerçekleştirmişlerdir (Chambers, 2009: 6)

Future piyasalar, mali risk yönetimi açısından oldukça önemlidir. Dünyadaki en önemli future borsalar; Chicago, Kansas, New York, Londra borsaları sayılabilir (Ceylan ve Korkmaz, 2006: 581).

2.2.1 Future Sözleşmenin Özellikleri

Tablo 1. Future ve Forward sözleşmelerin arasındaki farklar

Future Sözleşmeleri	Forward Sözleşmeler
Organize borsalarda işlem görür.	Tezgah üstü piyasalarda işlem görür.
Sözleşmeler standarttır.	Tarafların ihtiyaçlarına göre belirlenir
İkincil piyasası vardır	İkincil piyasası yoktur.
Takas odası vardır.	Takas odası yoktur.
Teminat sistemi vardır.	Teminat sistemi yoktur.
Maksimum fiyat değişikliği sınırı vardır.	Maksimum fiyat değişikliği sınırı yoktur.
Minimum fiyat aralığı uygulaması vardır.	Minimum fiyat aralığı uygulaması yoktur.
Günlük hesaplaşma vardır	Günlük hesaplaşma yoktur.
Ters işlemle pozisyon kapatılabilir.	Vade sonunda teslimle sonuçlanır.
Fiyatlar, piyasadaki arz ve talebe göre oluşur.	Fiyatlar, taraflar arasındaki pazarlık sonucu oluşur.

Kaynak: Ceylan ve Korkmaz, 2006: 581

Future sözleşmeleri standart bir büyüklüğe sahiptir. Bu sebepten yola çıkarak korunma amaçlı yatırım yapıldığında riski tam olarak ortadan kaldırmamasının yanı sıra vade açısından da sıkıntı yaratabilir. Future işlemlerinde ortaya çıkabilecek sıkıntılar aşağıdaki gibidir (Tanrıöven, Bal, Aksoy ve Kurt, 2008: 219)

Temel Risk: Riski azaltmak amacı ile alınan enstrümanın fiyatının vadeli piyasalarda işlem gören sözleşmelerle aynı yönde olmaması riskidir.

Sözleşme Riski: Sözleşmenin noksan veya hatalı olmasının sebep olduğu risktir.

Manipülasyon Riski: Büyük fiyat değişimlerinin neden olduğu risktir. Piyasa işleyiş kuralları sayesinde büyük oranda indirgenmiştir.

Marjin Riski: Fiyatların ters yönde hareket etmesiyle başlangıç marjininin azalması riskidir.

Future piyasalarda işlemler takas merkezi tarafından garanti altına alınmaktadır. Takas merkezi tarafların yükümlülüklerinin yerine getirmelerini garanti eder. Takas merkezi organize borsalardaki tüm alım satım işlemlerinde karşı taraf olma rolünü üstlenir ve tarafların birbirlerini tanıma durumu olmadığından tek muhatap olarak kabul edilir.

2.2.2 Future İşlemlerde Teminat (Marjin) Kullanma

Future borsaları güvence ilkesinden yola çıkarak taraflardan depozit istemektedir. Buna marjin adı verilmektedir. Buradaki amaç alıcı ve satıcının bu işlemleri gerçekleştirmek için uygun miktarda fonunun olup olmadığını ortaya koymaktır. Farklı sebeplerden dolayı taraflardan birisi yükümlülüklerini yerine getiremeyecek olursa devreye Takasbank (Clearing House) girerek işlemin sıkıntı olmadan devam etmesini sağlamaktadır.

Başlangıç teminatı veya marjini sözleşme yapılırken verilmesi gereken bir teminattır. İlerleyen süreçte marjin hesabındaki minimum tutarın korunması için yapılan ödemelere tamamlama teminatı veya marjini denilmektedir. Taraflardan birinin hesabı tamamlama teminatının altında kalmış ise, future borsasının yetkili birimi teminatı veya marjini tamamlama çağrısı yaparak hesabın istenilen seviyede kalmasını sağlar (Ceylan ve Korkmaz, 2006: 583)

Örneğin; 02.05.2015 tarihinde 1000 Dolar tutarında Dolar / TL sözleşmesi almak isteyen bir yatırımcı işlemi gerçekleştirebilmek için;

- 1000 Dolar için 150 TL başlangıç teminatı yatırmalıdır.
- Sürdürme Teminatı Vadeli İşlemler ve Opsiyon Borsasında başlangıç teminatının %75'i olan 112,5 TL (150 x 0,75) olarak belirlenmiştir.

Sözleşmenin fiyat değişimlerine göre teminat hesabının durumu aşağıdaki gibi olacaktır.

Tablo 2. Future İşlemlerde Teminat İşlemleri

Tarih	Uzlaşma Fiyatı	Kontrat Başına Kar/Zarar	Toplam Kar/Zarar	Başlangıç Teminatı	Sürdürme Teminatı	Alım Tarihinden Tarihe Kadar Toplam Kar Zarar
				150	112,5	
Alış Tarihi	1,3900			150,00		
02.05.2015	1,3900	0,00	0,00	150,00	0,0	0,00
03.05.2015	1,3950	5,00	5,00	155,00	0,0	5,00
04.05.2015	1,4000	5,00	10,00	160,00	0,0	10,00
05.05.2015	1,3800	-20,00	-10,00	140,00	0,0	-10,00
06.05.2015	1,3400	-40,00	-50,00	100,00	50,0	-50,00
09.05.2015	1,3400	0,00	-50,00	150,00		-50,00

Tablo 2'de görüldüğü üzere başlangıç teminatı 150 TL'dir. 04.05.2015 tarihinde sözleşme fiyatı artarak 160 TL'ye çıkmaktadır. Eğer yatırımcı isterse bu tarihte teminat hesabındaki fazlalığı çekebilir; çünkü günlük mutabakat nedeniyle fark aynı gün hesabına geçmektedir. Ancak 06.05.2015 tarihinde sürdürme teminat seviyesi 112,50 TL'nin altına düşmektedir. Tam bu tarihte yatırımcıdan teminat tutarını başlangıç seviyesine çekmesi istenecek ve yatırımcı 50 TL daha hesabına yatırarak teminat seviyesini 150 TL'ye çekecektir. Sözleşme alış tarihinden sürdürme teminatına yatırılan döneme kadar yatırımcının kümülatif olarak 50 TL zararı olmuştur.

2.3 Opsiyon Piyasaları

Opsiyonlar, dayanak varlıklardır. Yani değerleri bir başka varlığın değerine bağlı bir şekilde değişiklik gösteren türev araçlardır. Opsiyonlar, belli bir vadeye kadar veya belli bir vadede, opsiyona dayanak oluşturan belli bir miktardaki malı, finansal ürünü, sermaye piyasa aracını veya ekonomik göstergiyi belli bir fiyattan satın alma ya da satma hakkını, belli bir prim karşılığında opsiyonu satın alan kişiye veren sözleşmelerdir (VOB, 2007, s.218).

Opsiyon tipleri; Amerikan Tipi, Avrupa Tipi şeklinde iki kademe altında incelenir;

Amerikan tipi opsiyonlar vade günü gelmeden işleme alınabilirler. Amerikan opsiyonu sözleşmesi alan kişi sözleşmede geçen emtia ücreti sözleşmedeki ücreti geçtiği an söz konusu türev aracı işleme alabilir. Avrupa tipi opsiyonlar yalnızca sözleşme tarihinde ya da sözleşme

gününe yaklaşan günlerde işleme alınabilirler. Eğer bir hissenin fiyatı sözleşmede belirlenen fiyatın üstüne çıkar, fakat vadeden önce geri düşerse, Amerikan tarzı alış opsiyonu alıcısı sözleşmeyi işleme alabilir ve kar elde edebilirken, Avrupa opsiyonu alımı yapan yatırımcı işleme alamaz.

Opsiyonlar, konusunu oluşturan kıymetlere göre farklı türlere ayrılır. Faiz oranı opsiyonları, altın opsiyonları, hisse senedi opsiyonları, hisse senedi endeks opsiyonları ve döviz opsiyonları opsiyon türlerine örnek verilebilir.

1973 senesinde Chicago Opsiyon Borsasında opsiyon anlaşmalarının işleme alınma noktasına gelmesi bu piyasaların ilerlemesinde ciddi bir eylem olarak tarihe geçmiştir. Chicago Opsiyon Borsasını American Stock Exchange, Philadelphia Stock Exchange, Midwest Stock Exchange ve Pasific Stock Exchange takip etmiştir. Dünyanın önde gelen opsiyon borsaları aşağıda tabloda verilmiştir:

Tablo 3. Dünya Çapında Belli Başlı Opsiyon Piyasaları

BORSA ADI	KISALTMA	BULUNDUĞU ÜLKE
American Stock Exchange	AMEX	ABD
Chicago Board Option Exchange	CBOE	ABD
Chicago Mercantile Exchange	CME	ABD
Eurex	EUREX	Almanya/İsviçre
Euronext Amsterdam	AEX	Hollanda
Euronext Paris	EURONEXT	Fransa
International Securities Exchange	ISE	ABD
KoreaStock Exchange	KSE	Güney Kore
London International Financial	LIFFE	İngiltere
Pasific Borsası	PAC	ABD
Philadelphia Stock Exchange	PHLX	ABD

Kaynak: <http://www.visualcapitalist.com/20-largest-stock-exchanges-world/>

Borsada İşlem Gören Opsiyonlar ve Tezgah Üstü Opsiyonlar

Opsiyonların bazıları borsalarda hareket görürken bazıları tezgah üstü (over the counter) şeklinde ifade edilen piyasalarda hareket görürler. Finansal iki kurum veya finansal bir kurum ve şahsi bir yatırımcı arasında meydana gelen piyasalardır.

Borsalarda kullanım fiyatları, parasal faaliyetleri, işlem tarihleri, pozisyon ve işlem limitleri standart hale getirilmiş opsiyonların alım satımı yapılır. Tezgah üstü piyasalarda ise opsiyonların vadeleri ve kullanım fiyatları karşılıklı sözleşmelerle belirlenmektedir. Tezgah üstü piyasalarda işleme alınan bu türevlerin maddi külfeti daha fazladır. Ek olarak işleme alınan yabancı para çeşidi nispeten fazladır. Borsalara bağlı olmanın belirli şartları varken tezgah üstü piyasalar için aynı şeyler geçerli değildir. Tezgah üstü piyasaların borsalara göre en dikkat

çekici sorunu risk barındırmalarıdır. Bir yatırımcı açısından bir borç riski var ise söz konusu risk başka tarafa geçmektedir. Future borsalarda olduğu gibi riski üstlenecek bir takas kurumu bulunmamaktadır.

Opsiyonda Taraflar

Opsiyon türleri, alış (call option) ve satış opsiyonu (put option) dur. Buna ek olarak her opsiyon işleminin alıcısı ve satıcı olmak üzere iki tarafı vardır.

Call opsiyon alıcısı, bir varlığı belirlenmiş bir fiyat üzerinden, belirli bir tarihe kadar satın alma hakkına sahiptir. Alıcının bunu değerlendirme hakkı vardır ancak kullanma zorunluluğu yoktur. Bir başka ifadeyle, emtiayı satın alıp almamak kişinin isteğine bağlıdır. Call opsiyonu satan kişi ise, sözleşmede sözü edilen varlığı opsiyon alıcısı istediği takdirde satmak zorundadır.

Put opsiyon alıcısı bir varlığı anlaşılmiş fiyat üzerinden belirli bir tarihe kadar satmak hakkına sahiptir. Put opsiyon satan kişi ise, alan kişi istediği takdirde söz konusu emtiayı alma zorunluluğu vardır. Aşağıdaki şema, call ve put opsiyonlarda alıcı ve satıcının hak ve yükümlülüklerini göstermektedir.

Tablo 4. Call ve Put Opsiyonlarda Hak ve Yükümlülükler

		Opsiyon Türleri	
		CALL	PUT
Opsiyon Tarafları	ALICI	Alış Hakkı	Satış Hakkı
	SATICI	Satış Zorunluluğu	Alış Zorunluluğu

ALIM OPSİYONU		SATIM OPSİYONU	
ALICI	SATICI	ALICI	SATICI
			Alıcı tarafın
İşlemin	Alıcı tarafın istediği	İşlemin	sattığı varlığı
başlangıcında	varlığı satmak	başlangıcında	almak
prim öder,	zorundadır. Azami	prim öder,	zorundadır.
varlığı alma	kazancı prim	varlığı satma	Azami
hakkı elde eder.	geliridir. Vazgeçme	hakkı elde eder.	kazancı prim
Vazgeçme hakkı	hakkı yoktur.	Vazgeçme hakkı	geliridir.
vardır.		vardır.	Vazgeçme
			hakkı yoktur.

2.3.1 Alış Opsiyonları, Satış Opsiyonları

2.3.1.1 Call Opsiyonu Satın Alma

Call opsiyon satın alınmasını bir örnekle açıklayacak olursak (Hull, John s.173, 174);

Bir yatırımcının Caterpillar firmasına ait 100 adet hisse senedine bağlı Avrupa Call opsiyonu satın aldığını varsayalım. Opsiyonda belirtilen, kullanım fiyatı 40 \$, vadesi 4 ay, cari fiyatı ise 38 \$ olan hisse senedini almak için opsiyon fiyatının 5 \$ olduğunu kabul edelim. Bu şartlarda başlangıçtaki yatırım tutarı 500 \$ olmaktadır. Avrupa opsiyonu olduğu için yatırımcı opsiyonu vadesi geldiğinde kullanabilecektir. Vade günü geldiğinde hisse senedi fiyatı 40 \$'dan daha düşükse, yatırımcı opsiyonu işleme koymayacaktır. Çünkü hisse senetlerini piyasadan 40 \$'dan ucuza alma olanağı varken, anlaşma gereğince 40 \$'dan almayı istemeyecektir. Bu durumda başlangıçta verdiği 500 \$'ı kaybedecektir. Eğer işlem tarihinde piyasadaki hisse senedi fiyatı 40 \$'dan yüksekse opsiyon işleme koyulacaktır. Hisse senedi fiyatının 55 \$ olduğunu düşünürsek, yatırımcı opsiyonu işleme koyarak 100 adet hisse senedini tanesi 40 \$'dan alma şansını elde edecektir. Yatırımcı opsiyon anlaşması gereğince 40 \$'dan aldığı hisse senetlerini piyasada 55 \$'dan satarsa senet başına 15 \$ kar elde etmiş olacaktır. İşlem maliyetlerini bir kenara bırakırsak toplam kar tutarı 1500 \$ olacaktır. Başlangıçta ödenen 500 \$ hesaba katılırsa net kazanç 1000 \$ olacaktır. Aşağıda bu örnek özetlenmiştir.

Yatırımcı Açısından Durum:

- Bir yatırımcı 100 adet Caterpillar hisse senedi almak amacıyla bir call opsiyonu satın alır.
- Kullanım fiyatı : 40 \$
- Cari hisse senedi fiyatı : 38 \$
- 1 Hisse senedi almak için opsiyon fiyatı : 5 \$
- Başlangıç yatırımı (prim) : 100 adet x 5 \$ = 500 \$

Sonuç:

- İşlem gününde hisse senedi fiyatı 55 \$ olarak gerçekleşti. Bu durumda yatırımcı opsiyonu işleme koyarak aşağıdaki karı elde edecektir:

$$(55 \$ - 40 \$) \times 100 = 1.500 \$$$

- Başlangıç maliyeti dikkate alındığında net kazanç:

$$1.500 \$ - 500 \$ = 1.000 \$$$

Yukarıdaki işlem kar elde edilme durumuna örnek olarak verilmiştir. Bunun yanı sıra yatırımcının opsiyon nedeniyle zarar edebileceğini de dikkate almak gerekir. Örneğin Caterpillar'ın hisse senedi fiyatının 42 \$ olduğu düşünülürse, yatırımcı opsiyonu işleme koyduğunda 200 \$ kar $[100 \times (42 \$ - 40 \$)]$ sağlayacaktır. Ancak başlangıçta ödediği 500 \$ dikkate alınırsa yatırımcının zararı 300 \$'dır. Bu durumda yatırımcının opsiyonu hiç işleme koymaması gerektiği düşünülebilir. Ancak bu durumda kaybı, 500 \$ olacaktır, bu da 300 \$'lık kayıptan daha yüksektir. Bu nedenle genellikle işlem gününde hisse senedi fiyatı yüksekse call opsiyonlar işleme koyulmaktadır.

2.3.1.2 Call Opsiyonu Satma

Bir call opsiyonu satıcısı opsiyonu satarken, satın alma hakkını satın alan alıcısından prim alır. Eğer satıcı tahminlerinde yanılırsa satıcıya sınırsız bir kayıp ve sınırlı bir kazançla karşı karşıya bırakılmaktadır. Burada elde edilebilecek kar ise başlangıçta call opsiyon alıcısından alınan prim ve hisse senetlerinin fiyatının vade günü oluşan fiyattan düşük olmasıdır (Chambers, 2009: 63).

Bir call opsiyonun alımı ve satımı neticesinde fiyatlar yükselirse alıcı karlı; satıcı zararlı olacaktır. Ters durumda alıcı zararlı satıcı karlı olacaktır.

2.3.1.3 Put Opsiyonu Satın Alma

Put opsiyonu satın alma üzerine işlemi aşağıdaki örnekle ifade edilmiştir (Hull, John, s.174);

Bir yatırımcının Caterpillar firmasına ait 100 adet hisse senedine ilişkin Avrupa put opsiyonu sattığını varsayalım. Opsiyonun kullanım fiyatının 70 \$, hisse senedinin cari fiyatının 65 \$, opsiyon vadesinin 3 ay ve bir hisse senedi satmak için opsiyon fiyatının 7 \$ olduğunu kabul edelim. Bu durumda başlangıçtaki yatırım tutarı 700 \$ olmaktadır. Opsiyonun Avrupa opsiyonu olması nedeniyle, hisse senedinin 70 \$'ın altına düşmesi durumunda opsiyon işleme koyulacaktır. İşlem tarihinde opsiyon fiyatının 55 \$ olduğunu varsayalım. Put opsiyonda alıcı, satma hakkına sahip olduğundan bu hakkı kullanacak ve piyasadan 55 \$'a aldığı hisse senetlerini anlaşma gereğince 70 \$ dan satacaktır. Put opsiyon gereğince satıcı bunları almak zorundadır. Bu işlem sonucunda yatırımcı hisse başına 15 \$ (70 \$ - 55 \$) kar elde edecektir. İşlem maliyeti göz ardı edildiğinde toplamda kar 1.500 \$ olacaktır. Başlangıçta ödenen 700 \$'ın hesaba katılması sonucunda toplam net kar 800 \$ olacaktır. Doğal olarak yatırımcının mutlaka kar edeceğine dair bir garanti yoktur. Eğer hisse senedi fiyatları 70 \$'ın üstüne çıkarsa put opsiyon değerini yitirecek ve yatırımcı 700 \$ kayba uğrayacaktır. Aşağıda bu örnek özetlenmiştir:

Yatırımcı Açısından Durum:

- Bir yatırımcı 100 adet Caterpillar hissesi satmak amacıyla bir put opsiyon satın alır.
- Kullanım fiyatı: 70 \$
- Cari hisse senedi fiyatı: 65 \$
- 1 Hisse senedi satmak için opsiyon fiyatı: 7 \$
- Başlangıç yatırımı (prim): $100 \times 7 = 700$ \$

Sonuç:

Opsiyonun işlem gününde, Caterpillar hisselerinin fiyatı 55 \$ olarak gerçekleşti. Yatırımcı piyasadan bu fiyata 100 adet Caterpillar hissesi aldı ve put opsiyon gereğince hisse senetlerini 70 \$'dan satarak hisse senedi başına 15 \$, toplamda 1.500 \$ kar elde etti. Başlangıç maliyeti dikkate alındığında net kazanç aşağıdaki gibidir.

$$1.500 \$ - 700 \$ = 800 \$$$

2.3.1.4 Put Opsiyon Satma

Bir put opsiyon satıcısı belirli bir fiyattan hisse senetlerini satın almak zorundadır. Alıcı fiyatlar yükseldiğinde put opsiyonunu işleme koymayacağından, satıcı başlangıçta aldığı prim

kadar kar edecektir. Alıcı fiyatlar düşerse put opsiyonunu işleme koyar ve satıcı hisse senetlerini satın almaya zorlanır.

Opsiyonlarda, işlem gününde alıcı ve satıcının kazanç ve kaybı birbirinin tersine işlemektedir. Biri kazanırken diğeri kaybetmektedir (Chambers, 2009: 66).

2.4 Swap Piyasaları

Swap sözleşmeleri borsalar ve tezgâh üstü işlemler dışında müşteriler ile bankalar arasında düzenlenen vade tutar ve koşulların ihtiyaçlara göre ortaya konulduğu işlemlerdir. 3 ile 10 yıl arasını kapsayan orta vadeli işlemler olan swap çoğunlukla, yabancı para birimleri ile yapılır. Dolar, Sterlin, Euro ve Japon Yeni bunlara örnektir (Ceylan ve Korkmaz, 2006: 607).

Swap sözleşmeleri, tarafların ödemelerinin belirli bir zamanda karşılıklı olarak takas ettikleri finansal bir işlemdir. Anapara, faiz, veya her iki kalem de değişimlere konu olabilirler (Uzunoğlu, 1998:83).

Riskleri azaltma, gelirleri arttırma amacıyla yöneticiler swap'a yönelirler. Swap sayesinde firmalar borçlarını yeniden değerleyebilir, para biriminin ve enstrüman şeklinin sağladığı fırsatlar üzerinden borçlanabilirler. Swap yapan kurumlar farklı ülkelerde ise vergi yasaları ve ekonomik düzenlemelerden uzaklaşabilir

Şu nedenlerden ötürü swap gerçekleştirilir (Ceylan ve Korkmaz, 2006:611):

- Belirli dövizlere ulaşma yeteneği ya da zorlukları
- Sabit faizli fon elde etmede karşılaşılan sorunlar
- Başka döviz türünden fon elde etme mecburiyeti, belirli bir dövize endeksli ihracat ve kredilerin varlığı
- Piyasada birincil borçlanma için zorunlu nakdin elde edilememesi
- Kısa vadeler
- İki tarafın farklı piyasalarda farklı kredi imkanına dahil olmaları
- Kurumsal ve yapısal açıdan farklı finansal piyasaların mevcut olması

Swap Sözleşme Türleri

Mal, faiz ve para swapı olarak üç çeşittir. En çok başvurulan türleri faiz ve para swaplarıdır.

Faiz Swapı

Faiz Swapı, kredi değerlendirmesi ayrı işletmelerin firmanın aynı miktarda değişik faiz oranlarındaki mevcut kredilerinin ödemelerini belirli bir süre için takas etmeleridir. İki tarafın anlaştığı varsayılan bir anapara üzerinden faiz hesaplaması yapılmaktadır. Vade 1-15 yıl arasında değişmektedir.

Borçların sadece faizlerinin değiştirilip anaparalara dokunulmayan sistem klasik uygulamadır. Kredi değerliliği düşük olan yüksek olana prim ödemek zorundadır.

Para Swapı

Para Swapı, ayrı paralardan meydana gelen birebir ölçekteki ayrı para biriminin sözleşme zamanında kendi para ölçütlerine göre ve eski tarihte anlaşmaya varılmış oran üzerinden tekrar iade edilmesi işlemiyle takas edilmesidir.

Bu swaplar içeriğinde faizleri barındırabilir. Bu perspektiften söz konusu işlem bir borcu faizi ile birlikte başka kura bağlı eşdeğer birikim miktarı ve bu miktara bağlı faiz borçları olarak adlandırılabilir.

Mal Swapı

Mal swapı taraflar arasındaki belirlenen ölçü ve sayıdaki emtianın, ücretlerinin bilinen bir süre zarfında takasını konu alan kontrattır. Vadeli Petrol sözleşmelerinde 5 yıla kadar vadeli olarak kullanılmaktadır (Ceylan ve Korkmaz, 2006: 619).

Tüketiciler veya mal kullanıcıları kredi kuruluşuna değişmez bir ücret vererek, bu kuruluşlardan farklı ücretle emtia edinme hakkını elde ederler. Söz konusu şekilde emtianın fiyatı yükseliyorsa tüketiciler ve kullanıcılar için kar söz konusu olacaktır, düşüyorsa kar ortadan kalkacaktır.

3. FİNANSAL ARAÇLARLA İLGİLİ MEVCUT DÜZENLEMELER

3.1 Kanunlar

213 Sayılı Vergi Usul Kanunu ve 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, muhasebe uygulamalarını yönlendirmektedir. 213 Sayılı VUK ve 6102 sayılı TTK'deki muhasebe standartlarına ve finansal araçlarla ilgili değerlendirme ölçülerine ilişkin düzenlemeler aşağıdaki gibi açıklanmaktadır.

3.1.1 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu

213 Sayılı Vergi Usul Kanunu; belge düzenleme, kaydetme, defter tutma ve değerlendirme gibi muhasebe uygulamalarını yönlendirmektedir. Vergi Usul Kanunu'nda finansal araçlarla ilgili değerlendirme ölçüsü, borsa rayicidir.

VUK m. 263'e göre borsa rayici; "gerek menkul kıymetler ve kambiyo borsasına, gerekse ticaret borsalarına kayıtlı olan iktisadi kıymetlerin değerlemeden evvelki son muamele gününde borsadaki muamelelerinin ortalama değerlerini" ifade etmektedir.

3.1.2 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, 13.01.2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu TTK'de muhasebe standartları ve muhasebe uygulamalarına ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. Bu düzenlemeler aşağıda açıklanmaktadır.

TTK Md. 72'ye göre; "Türkiye Muhasebe Standartları saklı kalmak kaydıyla, finansal tabloların, ticari işletmenin tüm varlıklarını, borçlarını, peşin ödenen giderler ile peşin tahsil edilen gelirleri, teknik terimle dönem ayırıcı hesapları, bütün gelir ve giderleri doğru şekilde değerlendirilmiş olarak göstermesi zorunludur. Aktif kalemler pasif kalemlerle, giderler gelirlerle, taşınmazlara ilişkin haklar, bunlarla ilgili yükümlüklerle mahsup edilemez".

TTK Md. 73'e göre; "Türkiye Muhasebe Standartlarında aksi öngörülmemişse bilançoda, duran ve dönen varlıklar, öz kaynaklar, borçlar ve dönem ayırıcı hesaplar ayrı kalemler olarak gösterilir ve yeterli ayrıntıya inilerek şemalandırılır".

TTK Md. 75'e göre; "gerçekleşmesi şüpheli yükümlülük ve askıdaki işlemlerden doğabilecek muhtemel kayıplar için Türkiye Muhasebe Standartlarında öngörülen kurallara göre karşılık ayrılır".

TTK Md. 78'e göre, Türkiye Muhasebe Standartlarında öngörülen ilkeler de dikkate alınmak üzere şu değerlendirme ilkeleri geçerlidir:

- Bir önceki dönemin kapanış bilançosundaki değerler ile faaliyet döneminin açılış bilançosundaki değerler birbirinin aynı olmalıdır,
- Fiilî veya hukuki duruma aykırı olmadıkça, değerlemelerde işletme faaliyetinin sürekliliğinden hareket edilir,
- Bilanço kapanış gününde, varlıklar ve borçlar teker teker değerlendirilir,
- Değerleme ihtiyatla yapılmalıdır; özellikle de bilanço gününe kadar doğmuş bulunan bütün muhtemel riskler ve zararlar, bunlar bilanço günü ile yıl sonu finansal tablolarının düzenlenme tarihi arasında öğrenilmiş olsalar bile, dikkate alınır; kazançlar bilanço günü itibarıyla gerçekleşmişlerse hesaba katılır. Değerlemeye ilişkin olumlu ve olumsuz farkların dönem sonuçlarıyla ilişkilendirilmesinde Türkiye Muhasebe Standartlarındaki esaslara uyulur.
- Faaliyet yılının gider ve gelirleri, ödeme ve tahsilât tarihlerine bakılmaksızın yılsonu finansal tablolarına alınırlar,
- Önceki yılsonu finansal tablolarında uygulanmış bulunan yöntemler korunur.

TTK Md. 79'a göre; "duran ve dönen varlıklar Türkiye Muhasebe Standartları uyarınca bu standartlarda gösterilen ölçülere göre değerlendirilir. Borçlar ve diğer kalemler için de aynı standartlar uygulanır".

TTK Md. 88'e göre, Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu'nun yetkisi aşağıdaki gibidir:

- Gerçek ve tüzel kişiler gerek ticari defterlerini tutarken, gerek bireysel ve konsolide finansal tablolarını düzenlerken, Kamu Gözetim Kurumu tarafından yayımlanan Türkiye Muhasebe Standartlarına ve kavramsal çerçevede yer alan muhasebe ilkelerine ve bunların yorumlarına aynen uymak ve bunları uygulamak zorundadır,
- Bu düzenlemeler, uygulamada birliği sağlamak ve finansal tablolara milletlerarası pazarlarda geçerlilik kazandırmak amacıyla, uluslar arası standartlara uyumlu olacak şekilde, yalnız Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından belirlenir ve yayımlanır,
- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, değişik işletme büyüklükleri, sektörler ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlar için özel ve istisnai standartlar koymaya ve farklı düzenlemeler yapmaya yetkilidir,
- Kanunlarla, belirli alanları düzenlemek ve denetlemek üzere kurulmuş bulunan kurum ve kurullar, Türkiye Muhasebe Standartlarına uygun olmak şartıyla, kendi alanları için geçerli olacak standartlar ile ilgili olarak ayrıntıya ilişkin sınırlı düzenlemeleri yapabilirler,
- Türkiye Muhasebe Standartlarında hüküm bulunmayan hâllerde, ilgili oldukları alan dikkate alınarak, dördüncü fıkrada belirtilen ayrıntıya ilişkin düzenleme, ilgili

düzenlemede de hüküm bulunmadığı takdirde milletler arası uygulamada genel kabul gören muhasebe ilkeleri uygulanır.

TTK Md. 515'e göre; "anonim şirketlerin finansal tabloları, Türkiye Muhasebe Standartlarına göre şirketin malvarlığını, borç ve yükümlülüklerini, öz kaynaklarını ve faaliyet sonuçlarını tam, anlaşılabilir, karşılaştırılabilir, ihtiyaçlara ve işletmenin niteliğine uygun bir şekilde, şeffaf ve güvenilir olarak, gerçeği dürüst, aynen ve aslına sadık surette yansıtacak şekilde çıkarılır".

TTK Md. 528'e göre; "bankalar ile diğer kredi kurumlarının, finansal kiralama ve faktoring gibi finansal şirketlerin, sigorta ve reasürans şirketlerinin, Sermaye Piyasası Kanunu kapsamındaki tüm kurumların finansal tabloları ile konsolide finansal tablolarına ilişkin olarak Türkiye Muhasebe Standartlarında ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunca belirlenmiş hükümler uygulanır".

3.2 Muhasebe Standartları

Muhasebe standartlarının var olma aşaması, ilerlemesi, harmanlaşması, ve finansal araçlarla ilgili muhasebe standartları aşağıda açıklanmaktadır.

Muhasebe ve Muhasebe Standartlarının Tanımı

Muhasebe; firmanın maddi özellikteki hesapların belirlenmesi, ölçüme tabi tutulması, kayıt altına alınması, kategoriye konulması, özet bir şekilde sunuma hazır hale getirilmesi ve analiz edilerek yorumlanması aşamaları şeklinde ortaya konulur (Gökçen,2009:4).

İşletmeler karar verebilmeleri için finansal tablolardan yararlanmaktadırlar. Bu finansal tablolar ihtiyaçlara cevap verebilmenin yanı sıra belirli bir tutarlılık düzeyinde farklı dönemlerle ve işletmelerle kıyaslama imkanı verebilen güven tesis eden ve anlaşılması kolay olmalıdır. Bu özelliklerin teminatı ise muhasebe standartlarıdır (Bekçi ve Özdemir, 2006:144). Muhasebe standartları tek düzeni meydana getirmek için uyulması gereken prensipler olarak da tanımlanabilir.

Muhasebe Standartlarının Önemi

İşletmelerin finansal tabloları anlaşılabilir, ihtiyaca uygun, karşılaştırılabilir ve güvenilir olmalıdır. Ortak uygulamaya tabi dünya çapında bir muhasebe uygulamasının önemi işletmeler açısından büyüktür.(Usta, 2007:15) Ülkeler arasındaki finansal raporlama farklarını azaltacak küresel bir raporlama standardı muhasebe çevresinde önem arz etmektedir. Buna ek olarak IFRS (Uluslararası Finansal Raporlama Standardı) ve SFAS (Finansal Muhasebe Standardı Tebliği) arasındaki farklılıkları azaltmak için IASB (Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu) ve FASB (Amerikan Finansal Muhasebe Standartları Kurulu) arasında önümüzdeki on yıl

içerisinde tek bir standart setinin oluşturulmasına yönelik çalışmaların yapılması da muhasebe standartlarının büyük önem taşıdığını göstermektedir.

Muhasebe standartlarının uygulamaya konulmasının işletmeler açısından önemi aşağıda özetlenmektedir (Ataman Akgül ve Akay, 2004:5):

- Kurumların finansal aktivitelerinin farklı dönemler itibarı ile benzer şekilde karşılıklı irdelemelerine ve bu analizlerin çıktılarına istinaden kurum için önem arz eden konularda doğru karar verilmesine olanak sağlar.
- Kurumların mali verilerinin gerçeğe en yakın tespiti ile geleceğe dair sağlam projelerin vücut bulması, doğru hedef ve amaçların meydana gelmesine katkıda bulunur,
- Kurumların idaresine dönemler itibarı ile analiz kolaylığı sağlamanın yanı sıra aynı sektördeki başka kurumların mali verimliliklerine istinaden gerçekleştirilen karşılaştırmaların da doğru şekilde incelenmesine olanak sağlar.
- Kurumların denetimlerinin kolaylaştırılmasına katkıda bulunur.

Muhasebe standartlarını bu kadar önemli kılan durum; muhasebe kayıtlarında tekdüzenin oturtulması, finansal raporlama farklılıklarının en aza indirgenmesi ve uluslararası alanda ortak bir dil oluşturulmasıdır. Muhasebe uygulamalarında tek bir finansal raporun meydana gelebilmesi için muhasebe standartlarının kavranması ve doğru şekilde uygulanması gerekmektedir.

Muhasebe standartlarının varlığının neden bu kadar önem arz ettiği maddeler halinde özetlenebilir (Elitaş ve Elitaş, 2010:1):

- Muhasebe ve uygulamalarındaki farklılıkları ortadan kaldırmak,
- Muhasebe ilkelerinde tek düzeni gerçekleştirmek,
- Mali tabloların açık, uygun, anlaşılabilir, tarafsız ve karşılaştırılabilir olmasını sağlamak,
- İşletme ile ilgili kişi ve kurumların yanlış değerlendirilmelerine ve karar vermelerine engel olmak,
- Uluslararası alanda finansal bilgi üretimi ve sunulması sırasında ortak bir dil oluşturmaktır.

Muhasebe Standartlarının Oluşturulması Süreci

Türkiye’de muhasebe standartları ile ilgilenen olan sayıca fazla kuruluş mevcut olduğundan dolayı, bu konuda hangi kurumun otorite olacağı karmaşaya neden olmuştur.

Muhasebe standartlarının meydana getirilmesi sürecinde; muhasebe standartlarının yasama yoluyla belirlenmesi, muhasebe standartlarının özel sektör düzenleyici kuruluşlarınca belirlenmesi ve kamu sektörünün muhasebe standartları düzenleme yetkisini bir kuruluşa devretmesi olmak üzere üç bakış açısı mevcuttur.

3.2.1 Muhasebe Standartlarının Yasama Yoluyla Belirlenmesi

Devlet tarafından kanunlar ve yönetmeliklerle muhasebe standartlarının oluşturulmasıdır. Standartlara sadık kalınmaması durumuna karşı yasama, birtakım yaptırımlar meydana getirir ve uygulamaya konacak cezaları netleştirir.

3.2.2 Muhasebe Standartlarının Özel Sektör Düzenleyici Kuruluşlarınca Belirlenmesi

Uluslararası muhasebe standartları Kurulu, Amerika'da 1973 yılına kadar muhasebe standartlarının belirlenmesinde aktif rolü olan Muhasebe Prensipleri Kurulu (Accounting Principle Board-APB) bu tip kuruluşlara örnek olarak gösterilebilir. (Ataman Akgül ve Akay,2004:6-7). Bu standartları uygulayabilmek için özel sektör düzenleyici kuruluşlarının yaptırım gücüne ihtiyaçları vardır. Bu gücün mevcut olmaması ise en büyük problem olarak karşılarında yer almaktadır.

3.2.3 Kamu Sektörünün Muhasebe Standartları Düzenleme Yetkisini Bir Kuruluşa Devretmesi

Bu sistemde, hükümet desteklediği bir kuruluşa muhasebe standartlarını oluşturma yetkisini vermektedir. Muhasebe standartlarının uygulanabilirliğinin korunması açısından bu kuruluşların yaptırım gücü bulunmaktadır. ABD'de bulunan Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (Financial Accounting Standards Board-FASB) ve Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu (Securities Exchange Commissions-SEC) bu kuruluşlara örnek olarak verilebilir.

Türkiye'de Kamu Gözetimi ve Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu'na 660 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname, 2 Kasım 2011 tarih ve 28103 sayılı Resmi Gazete ilanı ile uluslararası standartlarla uyumlu Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları'nı oluşturma ve yayımlama hakkı verilmiştir. Ek olarak bu kurum, bağımsız denetçiler ve bağımsız denetim kuruluşlarının kuruluş şartlarını ve çalışma esaslarını belirleme yetkisine sahiptir.

Bu nitelikte yapılandırılan kuruluşlar muhasebe düzenlemelerini yasama organlarına nazaran daha etkin ve hızlı bir biçimde oluşturabilmektedirler. Ancak, özel sektör düzenleyici kuruluşları yöntemine nazaran daha güçlü bir otoriteye sahip olmaları onlara keyfi hareket etme rahatlığını verebilir. Buna ek olarak politik baskılara ve hürriyetlerinin hudutlarını çizen büyük kurumların zorlamalarına maruz kalabilmeleri ve söz konusu zorlamaların basitçe etkisi altında kalabilmeleri ikinci bir eleştiri konusudur (Gökçen, Ataman Akgül ve Çakıcı, 2006:3).

3.2.4 Uluslararası Muhasebe Standartları ve Uluslararası Muhasebe Standartlarının Oluşumu

Uluslararası Muhasebe Standartları, işletmelerin mevcut durumu ile ilgili bilgi sahibi olmak isteyen devlete, yatırımcılara, kredi verenlere, işletme sahiplerine, ortaklara, yöneticilere, işletme çalışanlarına bilgi üretir. İşletme çevresindeki kişi ya da kurumların ulusal ve uluslararası alanda korunmasına yardımcı olur.

İşletmelerin uluslararası arenada ortak dili konuşmasının yolu uluslararası muhasebe standartlarını uygulamasıdır. Finansal tabloları tüm dünyada anlaşılabilir kılan uluslararası muhasebe standartları uluslararası sermaye hareketlerinin oluşmasına katkı sağlar (Yalkın, Demir & Demir, 2006:293).

Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASB) 1973-2000 yılları arasında Uluslararası Muhasebe Standartlarını yayınlamıştır. 2001 yılında IASB adını Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu olarak değiştirmiştir. Buna bağlı olarak IAS (International Accounting Standards) adından IFRS (International Financial Reporting Standards) adına geçilmiştir. Daha önce IAS olarak yayınlanan standartlar yerine geçecek yeni bir standart yayınlanana kadar eski ismi ile devam ettirilmiş ancak yeni bir yorum ya da tanım geldiği zaman IFRS ile yeniden kod verilmiştir (Korkmaz, Temel & Birkan, 2007: 97).

IASB, IASB, ve FASB muhasebe standartlarının meydana gelmesinde rolü olan üç büyük kurumdur. Bu kurumlara dair detaylar aşağıda belirtildiği gibidir.

3.2.5 Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASB) ve Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB)

Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Hollanda, İngiltere, Fransa, İrlanda, Kanada, Almanya, Avustralya, Meksika muhasebe örgütlerinin anlaşması ile 29 Haziran 1973 tarihinde IASB kurulmuştur. Londra merkezli bağımsız bir örgüt olan bu komiteye yüzü aşkın ülkenin üyeliği vardır (İbiş & Özkan, 2006:28). IASB ismiyle 2001 yılında yeniden kurulmuştur.

1973 yılından 2001'e kadar faaliyetlerini sürdüren IASB'nin bazı noksanlıkları bulunmaktaydı. Bunlar: kaynakların eksikliği, bütçenin kısıtlı olması, az sayıda ülke ve organizasyon bulunması, ulusal standart belirleyicilerle güçlü bağların olmaması, iş yükünün ağır olmasına rağmen yarı zamanlı faaliyet gösteren bir kurul olmasıdır (Hines, 2007: 8-9).

Avrupa Birliği ve dünyada birçok ülke tarafından kabul gören IFRS'leri yayınlayan IASB 2001 yılında kurulmuştur. Anlaşılabilir ve uygulanabilir, yüksek değerli ortak evrensel muhasebe standartlarını geliştirmek esas amacıdır (Barth, Landsman & Lang, 2008: 468).

Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB)

1972 yılında kurulan FASB, 'Statements of Financial Accounting Standards' (SFAS) olarak isimlendirilen muhasebe standartları ve yorumlarını yayımlamaktadır.

AICPA (American Institute of Certified Public Accountant) 'nın aktif olarak rol aldığı AICPA Muhasebe Prosedürleri Komitesi (The AICPA's Committee on Accounting Procedure-CAP) 1939-1959 yılları arasında standartların meydana getirilmesinde aktif rol alırken, 1959-1973 yılları arasında ise Muhasebe Prensipleri Kurulu (APB) bu görevi yerine getirmekteydi. Daha sonra 1973 yılında ABD'de kurulan 'FASB' muhasebe standartlarının oluşturulması görevini yerine getirmeye başlamıştır ve hala bu işlevini sürdürmektedir.

FASB, standartları meydana getirirken bu konuda otorite olan tüm kamuoyunun ve muhasebecilerin fikirlerine ve düşüncelerine önem verir. Bu görüşler FASB tarafından değerlemeye tabi tutulur.

3.3 Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS)

Uluslararası Finansal Raporlama Standartları IASB tarafından yayımlanmıştır. Finansal raporlama standartları, kredi verenlere ve yatırımcılara sunulan bilginin çeşidi ve ölçüsünü ortaya koyar, bu sayede onlar kararlarını kamuoyu ile paylaşabilirler (Robinson, Greuning, Henry ve Broihahn, 2009:80). 'Kamu yararı için anlaşılabilir ve yüksek kaliteli uluslararası finansal raporlama standartlarını geliştirmek' IASB' nin gayesi olarak ortaya çıkmaktadır (Millman, 2008: 3).

Muhasebe tarihindeki en önemli olaylardan birisi IFRS'nin özümsemesidir (Alali ve Cao, 2010: 79). Avrupa Birliği ülkelerindeki borsalarda 2005'den bu yana işlem gören tüm şirketlerde IFRS kullanılmaktadır (Navarro-Garcia ve Bastida, 2010: 110).

3.4 Türkiye'de Muhasebe Standartlarının Gelişimi

Türkiye, IASB tarafından yayımlanan uluslararası finansal raporlama standartları' nın etkisinde kalmıştır. Türkiye'de muhasebe standartlarının gelişimi devletin liderliğinde sağlanmış olup siyasi ve ekonomik olarak bağlantılarımızın güçlü olduğu ülkeler örnek alınmıştır (Sayar, 2002: 77).

Türkiye Muhasebe Standartları Kurumu 1999 yılında kurulmuş 2002 yılında faaliyete geçmiştir. Kurulun kuruluş nedeni, finansal tabloların ihtiyaca uygun, şeffaf, güvenilir, tutarlı, karşılaştırılabilir ve anlaşılabilir özellikte olmaları için uygulanacak muhasebe standartlarını saptamak ve yayımlamaktır (Bostancı, 2002: 7).

Türkiye Muhasebe Standartları 16.05.2005 tarihinden itibaren TMSK tarafından yayımlanmaya başlamıştır. 2 Kasım 2011 Tarih ve 28103 Sayılı 660 Sayılı KHK ile SPK, BDDK, VE TMSK yetkilerini devrederek Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetimi Standartları Kurumu kurulmuştur.

3.5 Finansal Araçlarla İlgili Muhasebe Standartları

Finansal araçlarla ilgili dört adet standart, Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarında yer bulmaktadır. Bu standartlar; TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum Standardı, TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardı, TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar Standardı ve TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı'dır. Finansal araçların daha iyi kavranmasını sağlamak ve finansal araçlara ilişkin ölçüm sınıflandırma ve muhasebeleştirme noksanlıklarını gidermek için IASB farklı standartlar yayımlamıştır.(Örten, Kaval ve Karapınar, 2009:470)

3.5.1 TMS 32 Finansal Araçlar Sunum Standardı

'TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum Standardı, finansal araçların borç ve öz kaynak olarak sunulmaları ile finansal varlık ve borçların netleştirmelerine ilişkin ilkeleri belirler. İhraç eden açısından finansal araçların, finansal varlık, finansal borç ve öz kaynağa dayalı finansal araç olarak sınıflandırılması, bunlara ilişkin faiz, temettü, kayıp ve kazançların sınıflandırılması ve finansal varlık ve borçların netleştirilmeleri gereken durumlarda uygulanır (TMS 32, Paragraf 2).'

UMS 32 finansal araçların bilançodaki gösterimini bildirmekte olup, UMS 32' de açıklık getirilen konular aşağıdaki gibidir (Greuning, 2006:261):

- Yükümlülüklerin öz kaynaktan ayrılması
- Finansal varlık ve yükümlülüklerin belirginleştirilmesi
- Bileşik araçların gruplanması
- Faizlerin, kar paylarının, kazanç ve kayıplarının raporlanması

UMS 32 'nin amacı finansal araçların borç veya öz kaynak olarak gösterilmeleri ile borçlar ve finansal varlıkların mahsup edilmelerine ilişkin ilkeleri belirlemektir (TMS 32, m.2).

'Daha açık ve genel bir ifade ile bu standart, işletmenin beklenen alış, satış ya da kullanım gerekliliklerine uygun olarak finansal olmayan bir kalemin alınması veya teslimi amacıyla düzenlenmiş olan ve elde tutulmaya devam edilen sözleşmeler hariç olmak üzere, net ödemenin nakit ya da başka finansal araçla ya da finansal araç sözleşmesi gibi finansal araçların

takası yoluyla yapıldığı finansal olmayan bir kalemin alım ya da satım sözleşmelerine uygulanır (Elitaş, Elitaş, 2010:158).'

3.5.2 TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardı

'Bu standardın amacı; finansal borçların ve finansal olmayan kalemlerin alım veya satımına ilişkin sözleşmelerin muhasebeleştirme ve ölçülmesine yönelik ilkeleri belirlemektir (TMS 39).'

1998 yılı Haziran ayında, Türev Araçlar ve Finansal Riskten Korunma Faaliyetleri için Muhasebeleştirmeyi içeren 133 Nolu FASB raporu Finansal Muhasebe Standartları Kurulu tarafından yayımlanmıştır (Green, 2007: 13).

Finansal araçlarla alakalı muhasebe konuları, finansal riskten kaçınma, opsiyonlar ve faiz oranı swapları ile ilgili uygulamalar karmaşık hal almaktadır. Kavramsal perspektifte temel sıkıntılar şunlardır (Dewing ve Russell, 2008: 248):

- Finansal bir aracın değeri zaman zarfında belirli bir noktada nasıl belirlenir,
- Dönemsel olarak finansal araçtan elde edilen gelir nasıl muhasebeleştirilir,
- Finansal bir araca ait risk profili nasıl belirtilir ve muhasebeleştirilir,

UMS 39, finansal bir varlığın ya da yükümlülüğün işletme bilançosunda ne zaman muhasebeleştirileceğini belirler (Bonham ve Diğerleri, 2008: 1236). UMS 39' da bazı durumlar için gerçeğe uygun değer ve itfa edilmiş maliyet kullanımı ile karma ölçüm modelini kullanılır. Bazı finansal varlıklar ve yükümlülükler maliyet değeri ile ölçülürken diğerleri gerçeğe uygun değer ile ölçülür (Bradbury, 2003: 389; Gregoriou ve Gaber, 2006: 49). UMS 39 finansal araçlar için gerçeğe uygun değer tespitinin özümsemesini gerektirdiğinden ve uygulamada gerçeğe uygun değer tespiti ile alakalı problemler meydana geldiğinden dolayı çok tartışmalara neden olmuştur.

3.5.3 TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar Standardı

Bu standardın amacı; finansal araçlardan dolayı maruz kalınan risklerin yapısı ve seviyesi ile işletmenin söz konusu riskleri yönetme şeklinin detaylandırılmasını sağlamaktır.

Finansal araçların neden olduğu riskler, bu riskin çeşitleri, finansal durum ve kapsamlı gelir tablosuna ait açıklamalar TFRS 7 de yer almaktadır. Finansal durum tablosunun dipnotlarında; finansal araçlar, finansal varlıklar, finansal borç sınıfları, çoklu saklı türev ürün içeren bileşik finansal araçlar, teminat, kredi zararlarına ilişkin karşılıklar, temerrüt ve ihlallerle ilgili bilgiler kamuya açıklanmaktadır. Kapsamlı gelir tablosu dipnotlarında gelir, gider, muhasebe politikaları, finansal riskten korunma muhasebesi, gerçeğe uygun değer, kredi,

likidite ve piyasa riskine dair nitelikli ve sayısal anlatımlar ve finansal araçların devrine ait bilgiler yer almaktadır.

Kredi riski TFRS 7’de; taraflardan birinin sorumluluğunu yerine getirememesi durumunda öteki tarafın finansal aracında finansal kayba neden olması olarak ifade edilmektedir.

Likidite riski; bir varlığın istenilen bir anda paraya dönüştürülememesi ya da büyük değer kaybı ile paraya çevrilmesi neticesinde meydana gelmektedir (Parlakkaya, 2005: 19). TFRS 7’ de ise likidite riski; bir işletmenin finansal yükümlülük ile ilgili sorumluluklarını karşılamakta zora girmesi olarak tanımlanmaktadır.

Piyasa riski TFRS 7’de piyasa fiyatlarında gerçekleşen değişimler nedeniyle bir finansal aracın gerçeğe uygun değerinde ya da gelecekteki nakit akışlarında dalgalanma olması riski olarak tanımlanmaktadır. Piyasa üç riskten meydana gelmektedir (TFRS 7 EK A):

- Yabancı Para Riski; bir finansal aracın gerçeğe uygun değerinde ya da gelecekteki nakit akışlarında döviz kurlarında meydana gelen değişimler sebebiyle dalgalanma olması riskidir.
- Faiz Oranı Riski; bir finansal aracın gerçeğe uygun değerinde ya da gelecekteki nakit akışlarında faiz oranlarında meydana gelen değişimler nedeniyle dalgalanma olma riskidir.
- Diğer Fiyat Riski; meydana gelen değişimin finansal araçları etkileyen faktörler tarafından kaynaklanıp kaynaklanmadığına bakılmaksızın bir finansal aracın gerçeğe uygun değerinde ya da gelecekteki nakit akışlarında dalgalanma olması riskidir.

3.5.4 TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı

Gelecekteki nakit akışlarının belirsizliğini değerlendirmede, işletmenin finansal varlıklarının miktarını, süresini, finansal varlıklara ilişkin geçerli bilgiyi sunacak finansal raporlama ilkelerini finansal tablo kullanmak isteyenler için belirlemek TFRS 9’un amacını oluşturmaktadır. Finansal araçların muhasebeleştirilmesine ilişkin ilkelerin kavranmasına katkı yapmıştır.

TMS 39 ve TFRS 9 arasındaki farklar şunlardır (Özerhan ve Yanık, 2012: 213):

- TFRS 9 ikili bir sınıflandırma yaparken TMS 39 dörtlü sınıflandırma yapmaktadır.
- TFRS 9’da itfa edilmiş maliyetle değerlendirilen finansal varlıklar için değer düşüklüğü hesaplanmakta ve tüm değer düşüklüğü zararları iptal edilebilmektedir. Ancak TMS 39’da itfa edilmiş maliyetle değerlendirilen ve gerçeğe uygun değerle değerlendirilerek değerlendirilen farkı öz kaynaklarda muhasebeleştirilen satılmaya hazır finansal varlıklar

için değer düşüklüğü hesaplanmakta ve bazı finansal varlıkların değer düşüklüğü zararlarının iptali yasaklanmaktadır.

- TMS 39'da gerçeğe uygun değer farkı öz kaynakta muhasebeleştirilen finansal varlıklar için sunum seçeneği bulunmamaktadır. TMS 39 bu tür varlıkları satışa hazır finansal varlık olarak sınıflandırmakta ve değerlendirme farklarını özkaynaklarda muhasebeleştirmek mecburiyetindedir. TMS 39'un aksine TFRS 9 sunum seçeneği getirmektedir. Yani TFRS 9 bu varlıkları ister özkaynakta isterse kar ve zararda muhasebeleştirmektedir. TFRS 9 ile TMS 39 arasındaki fark öz kaynakta muhasebeleştirilen finansal varlığın elden çıkarılması durumunda ortaya çıkmaktadır. TFRS 9'a göre bu varlıkların satışı neticesinde elde edilen tutarın kar ve zarara geçirilmesi mümkün olmamakta ve öz kaynaklarda muhasebeleştirilmektedir. TMS 39 finansal varlığın satışı durumunda öz kaynakta biriken tutarları gelir tablosuna aktarmaktadır.
- Gerçeğe uygun değeri etkin bir şekilde belirlenemeyen ve borsada işlem görmeyen finansal varlıkların maliyet bedeli ile ölçülmesine TMS 39'da izin verilmekte iken TFRS 9 tüm öz kaynağa dayalı varlıkların gerçeğe uygun değer ile değerlendirilebileceğini belirtmektedir.

4. TİCARİ KAR-MALİ KAR AYRIMI

Vergi uygulamaları göz önünde bulundurularak hesaplanan kar 'mali kar'ı oluşturacaktır (Akbulut,2015:17). 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu'na istinaden 01.01.2013 tarihinde zorunlu olarak uygulanmasına başlanan Türkiye Muhasebe Standartlarına göre çıkarılacak raporlarda standartların uygulanması ile hesaplanacak kar da yer alacaktır. İşletmelerin bu uygulama sonucunda raporlarında hesapladıkları kar 'muhasebe karı' ya da Ticaret Kanununda ele alındığı şekliyle 'ticari kar' olacaktır.

Mali kar (vergiye tabi kar) nispetinde hesaplanan vergi tutarı ile ticari kar (muhasebe karı) nispetinde hesaplanan vergi tutarı arasındaki farka ertelenmiş vergi denir. Bu fark vergi kanunları ile ticari kanunlar arasında var olan farklardan kaynaklanmaktadır (Göğüş, 2010:14). Vergi mevzuatı açısından, muhasebe standartlarına göre işlem gören defter kayıtları ve bu kayıtlar üzerinden hazırlanacak bilanço ve gelir tablosu gibi mali tablolar geçerli olmayacaktır.

Türkiye Muhasebe Standartlarının vergi mevzuatı ile ilişkisi konusunda *'Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve*de yer alan kavram ve ilkeler doğrultusunda düzenlenecek finansal tablolar ticari bilançonun oluşumu ile ilgilidir. Vergi Usul Kanunundaki iktisadi kıymetlerin değerlendirilmesine ilişkin hükümler vergi matrahının hesaplanması ile ilgilidir. Bu itibarla mükellefler Türkiye Muhasebe Standartlarına göre düzenledikleri tek tip finansal tablolarında oluşan ticari kardan hareketle, Vergi Usul Kanunundaki farklı değerlendirme hükümlerinin olumlu ve olumsuz etkileri ile kanunen kabul edilmeyen giderler ve vergiden muaf veya müstesna gelirlerini bu kara eklemek ve indirmek suretiyle haricen gelir veya kurumlar vergisi matrahlarını hesaplayacaklardır.(Kavramsal Çerçeve, madde.6).

3.1. TFRS/TMS'ler ile Vergi Uygulamalarının Değerleme Anlayışındaki Farklılıkları

Türkiye Muhasebe Standartlarında yer alan hükümler vergi düzenlemelerinden büyük ölçüde farklılıklar barındırmaktadır. Nedenini kavrayabilmenin yolu amaçlarını gözlemlemekte yatmaktadır. Borç verenler, yatırımcılar, ortaklar raporlamayı muhasebe standartlarına uygun almak isterler.

'... kamu ve düzenleyici kuruluşlar gibi diğer taraflarda, genel amaçlı finansal raporlardan faydalanabilirler. Ancak genel amaçlı finansal raporlar öncelikli olarak bu gruplara yönelik değildir.' (Kavramsal Çerçeve prf.A 10). Ayrıca, *'Finansal raporlar, büyük ölçüde, kesin açıklamalardan çok, tahminlere, yargılara ve yöntemlere dayanır.'* (Kavramsal Çerçeve prf.A 11)

VUK, kurumların vergi matrahını doğru şekilde ortaya çıkarmak amacıyla varlıkları ve borçları değerlendirme yaparak kayıt altına alır. Amacı gerçek mali durumu veya performansı göstermekten öte vergi matrahını belirlemeye yöneliktir. Bulduğumuz dönemde bilgi

kullanıcıları gerçeğe en yakın performansı ve mali vaziyeti göz önünde bulundurmaktayken VUK'un raporlamasının ihtiyaçlara cevap vermede yetersiz kalacağı açıktır (Akbulut,2015:18).

4.2. Ticari Kar ve Mali Kar Farklarının Meydana Gelme Sebepleri

Tahakkuk esası perspektifinden bakıldığında ister standartlarda olsun isterse Vergi Usul Kanununda olsun bir fark göze çarpmayabilir. Detaylı olarak incelendiğinde ise, vergi mevzuatındaki tahakkuk ilkesi 'mahiyet ve tutar olarak kesinleşme' olarak ifade edilirken, muhasebe standartlarının temelini oluşturan Kavramsal Çerçeve' de gelir veya giderin muhtemel olması tahakkuk için yeterli sayılmaktadır.

Vergi Kanunları uygulamada mahiyetin ve tutarın kesinlik taşımasını arar iken Muhasebe Standartları tahminlerin de öngörülebileceği belirtilmiştir.

4.3. Ertelenen Vergi Uygulaması İçin Tanım ve Açıklamalar

TMS 12 Gelir Vergileri Standardı verginin bir gider unsuru olduğunu belirtmektedir. Buradan yola çıkarak, ödenme ihtimali olan vergi borçları vergi gideri olarak kabul edilirken, yararlanılan vergi avantajları ise vergi geliri olarak ele alınmaktadır. Ek olarak meydana gelebilecek vergi gelir ve giderlerini sadece cari vergi ile kısıtlamamakta, aynı zamanda gelecekte ödeyeceği veya faydalanacağı vergi ile bir bütün olarak incelemektedir. Bu sebepten dolayı TMS 12 uyarınca vergi gideri(vergi geliri), dönem vergi gideri(dönem vergi geliri) ile ertelenmiş vergi gideri (ertelenmiş vergi geliri) toplamından oluşur. (TMS 12 prf.6)

Gelecekte meydana gelebilecek vergiler bilanço kalemlerindeki farklar üzerinden hesaplanacaktır. Bahsi geçen farklar vergi uygulamalarındaki değerler ile işletme kıymetlerinin defter değerlerinin karşılaştırılmasıyla ortaya çıkan farklardır. Sözü edilen farklar standarda göre bir tarafta her zaman var olacak sürekli farklar, diğer yandan varlığın bilanço dışı kalmasıyla farkın da kalktığı geçici farklar olarak incelenmiştir.

-Sürekli Farklar

Mali karın belirlenmesinde hiçbir zaman kabul edilmeyen giderler ve hiçbir zaman vergilendirilmeyecek gelirler ticari kar ile mali karın sürekli olarak farklılık arz etmesine neden olur ve bu fark sonraki dönemlerde ortadan kalkmaz. Vergiden istisna olan hazine bonusu faizleri ve iştirak kazançları istisnası bunlara örnek verilebilir. Bu farklar sonraki dönemlerde de ortadan kalkmayacağından gelecek dönemlerin vergi giderini etkilemez, yani ertelenen vergi oluşturmaz. Sadece cari yıl ticari karına vergi oranının uygulanması ile elde edilen toplam vergi gideri üzerinde etki yaratır; gelecekteki vergi tutarını değiştirmez. Sürekli farklara neden olan

gelir ve giderlerin ne cari dönemde ne de gelecek dönemlerde vergi alacağı ya da borcu yaratması mevzubahis değildir. (Gençoğlu,2007:91)

-Geçici Farklar

Geçici farklar sürekli farklardan farklı olarak, sonraki dönemlerin vergi miktarına etki eden farklardır. Örneğin önceki dönemde indirim kabul edilmediği için matraha dahil edilen giderler bir vergi alacağı yaratmakta, vergi yasalarınca indirilebilir duruma geldiğinde matrahtan düşülmektedir. Bu sebepten ötürü söz konusu farkların sebep olduğu vergi etkisinin mali tablolarda muhasebeleştirilerek takip edilmesi önem arz etmektedir.

TMS 12 Gelir Vergisi Standardı işletmenin giderleri ve gelirlerini, varlıklarını ve borçlarını vergi hesaplanmasında tek tek incelemektedir. Defter değerleri üzerinden bilanço kalemleri incelenerek vergisel bir sonuca ulaşılmaktadır. Bilanço Yükümlülük Yöntemi olarak TMS 12 de yer alan bu yöntem vergilendirmede varlık ve borçların geçici farklarını esas alır. Geçici farklar ise varlıkların ve yükümlülüklerin vergiye esas değerleri ile kayıtlı değerleri arasındaki farklardır ve vergi tutarı geçici farklar üzerinden hesaplanır. (Kapsamlı UFRS Eğitimi, Deloitte Turkey 2008(sunum))

Geçici farklar, bir borcun veya varlığın bilançodaki defter değeri ile vergi açısından taşıdıkları değerler arasındaki farkları ifade eder. Geçici farkların büyük bir kısmı, gelir veya giderin bir dönemin muhasebe karına dahil edilmiş olmasına rağmen vergiye tabi karın hesabında farklı bir dönemde dikkate alınmış olmasından kaynaklanırlar (TMS 12 prf.17). Bu nedenle bu tür farklılıkların büyük bir kısmı zamanlama farkından kaynaklanmaktadır.

Geçici farkların önemli çoğunluğu zamanlama farkından kaynaklansa da tamamı zamanlama farklarından kaynaklanmaz.

Geçici farklara bir başka perspektiften bakacak olursak; geçici farklar vergilendirilebilir geçici fark ya da indirilebilir geçici fark olarak meydana gelir. Vergilendirme ile ilişkisi ise aşağıdaki gibidir. (TMS 12 prf.5):

- Vergilendirilebilir geçici farklar ; bunlar gelecek dönemlerde faydalanma veya ödeme yapıldığında o dönemlerin vergiye tabi karını veya zararını belirlerken vergiye tabi tutarlar oluştururlar; ya da

- İndirilebilir geçici farklar; bunlar gelecek dönemlerde faydalanma veya ödeme yapıldığında o dönemlerin vergiye tabi karını veya zararını belirlerken vergi matrahından indirilebilir tutarlardır.

Meydana gelen farkın vergiye tabi bir fark mı yoksa indirilebilir bir fark mı olduğu mevzubahis kıymetin vergiye esas değerine bakarak tespit etmemiz gerekmektedir.

4.4. Vergiye Esas Değer

Bir varlığın, borcun veya öz kaynağa dayalı finansal aracın yürürlükte olan veya yürürlüğe girmesi kesine yakın olan vergi kanunu kapsamında ölçülmesidir. Bir varlığın vergiye

esas değeri, işletmenin gelecekte söz konusu varlığın defter değeri tutarında sağlayacağı vergiye tabi ekonomik yarardan vergisel açıdan gider olarak indirilebilecek olan tutarı ifade eder. Eğer ilerideki ekonomik faydalar vergiye tabi olmayacaksa (sürekli fark niteliğindeyse), anılan varlığın vergiye esas değeri defter değerine eşittir. (TMS 12 prf.7)

Bir borcun vergiye esas değeri ise onun defter değerinden bu borçla ilgili olarak gelecek dönemlerde vergi açısından indirilebilir tutarlar düşüldükten sonra kalan tutardır. Avans olarak alınmış olan hasılat örneğinde, ilgili borcun vergiye esas değeri alınan avansın tutarından gelecek dönemlerde vergiye tabi olmayacak olan gelir tutarları düşüldükten sonra kalan tutardır. (TMS 12 prf.8)

Özetle, vergiye esas değer, varlıkla ilgili gelecekte vergilendirilebilir ekonomik avantajlardan (vergiye tabi gelirlerden) indirilebilecek tutardır. Ertelenmiş vergi varlığı veya yükümlülüğü vergiye esas değeri göz önünde bulundurularak kıymetin defter değeri ile arasında ortaya çıkan vergiye tabi geçici farklardır. (Akbulut,2015:35)

Bu hesaplamada temel ilke şudur: Bazı belirli sınırlamaların dışında, bir varlığın defter değeri geri kazanıldığı veya bir borcun defter değeri ödendiğinde, bu varlığın defter değerinin kazanılması veya borcun defter değerinin ödenmesinin hiçbir vergi etkisi doğurmayacağı duruma nazaran, işletmenin gelecekte ödeyeceği vergiler daha fazla olacaksa; ertelenmiş vergi borcu, daha az olacaksa ertelenmiş vergi varlığı ortaya çıkacaktır (TMS 12 prf.10).

4.5. Ertelenmiş Vergi

Geçmişte meydana gelen işlem ve olaylardan dolayı gelecekte ödenecek veya kazanılacak vergilere ilişkin olarak ertelenmiş vergi borcu veya varlığı raporlama sırasında muhasebeleştirilir. Vergi sisteminin kabul ettiği tutarlar ile finansal tablolara yansıtılan tutarlar arasındaki farklardan ve henüz kullanılmamış mali zararlar ile kullanılmamış vergi avantajlarının ileriye taşınmasından kaynaklanır (Akbulut,2015:35).

4.5.1. Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü (Borcu)

Ertelenen vergi yükümlülükleri vergilendirilebilir geçici farklar sebebiyle takip eden dönemlerde ödenecek vergi tutarını ifade etmektedir (Gençoğlu,2007:102). TMS 12' de yer alan bazı bölümler hariç, bütün vergiye tabi geçici farklar için ertelenmiş vergi borcunun hesaplanması ve muhasebeleştirilmesi gerekir. TMS 1' e göre ertelenmiş vergi borcu hesabı bilançonun pasifinde uzun vadeli yabancı kaynaklar bölümünde yer alması gerekir. Neden olarak ise bu ertelenmiş borcun kısa vadeli yükümlülüklerden olmaması ve dönemden döneme tutarın değişerek devam etmesidir (Akbulut,2015:35).

4.5.2. Ertelenmiş Vergi Varlığı

İndirilebilir geçici farklar, mali zararlar ile vergi indirim ve istisnalarının cari dönem mali karından fazla olduğu durumlarda cari dönem matrahından indirilemeyen ancak gelecek dönemlerde indirim hakkı olması nedeniyle sonraki dönemlere taşınan ve gelecek dönemlerde vergi matrahından indirim yapılabilecek kalemlere ait vergi tutarlarıdır.

Ertelenmiş vergi varlıkları ancak sonraki dönemde vergi faydasının gerçekleşeceği varsayımıyla işletmeler tarafından kabul edilir ve muhasebeleştirilir. Diğer bir ifade ile geçici farkların ortadan kalktığı dönemde ertelenen vergi varlıklarının indirilmesine imkân verecek yeterli miktarda vergiye tabi karın (mali kar) olacağı varsayımı ile muhasebeleştirilmektedir. Aksi halde ertelenen vergi varlıklarına ait vergi faydasından yararlanılamayacaktır.

4.5.3. Ertelenmiş Verginin Muhasebeleştirilmesi

Ertelenmiş vergi borcu ya da ertelenmiş vergi alacağının muhasebe kayıtları konusu birbirinden farklı dört tane örnek ile ifade edilmeye çalışılmıştır.

Örnek 1: Vergiden önceki döneme ait muhasebe karı 800 TL olan bir işletmenin dönem yasal vergi karşılığı 300 TL, ertelenmiş vergi borcu ise 75 TL'dir. Bir önceki dönemden 65 TL tutarında vergi borcu söz konusudur.

31.12.20XX		
690 Dönem Karı veya Zararı Hs.		800,00
691 Dönem Karı Vergi ve Diğ.Y.Y.K.		310,00
691.10 Yasal Vergi Karşılığı	300,00	
691.30 Ertelenmiş Vergi Yük.Gid.Etk	10,00	
692 Dönem Net Karı		490,00
31.12.20XX		
691 Dönem Karı Vergi ve D.Y.Y.K		310,00
691.10 Yasal Vergi Karşılığı	300,00	
691.30 Ertelenmiş Vergi Yük.Gid.Etk	10,00	
370 Dönem Karı Vergi ve Diğ.Y.Y.K.		300,00
483 Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü		10,00

Bu durumda, içinde bulunan yılda ertelenmiş vergi yükümlülüğü tutarı bilançoda 65 TL'den 75 TL'ye çıkmış olacaktır. Yani dönem bilançosunda ertelenmiş vergi borcu 75 TL ve dönem net karı ise (800 – 300) 500 TL yerine, cari dönemdeki 10 TL'lik ertelenmiş vergi borcu gider etkisi nedeniyle net dönem karı 490 TL olarak raporlanacaktır.

Örnek 2: Vergi öncesi dönem muhasebe karı 800 TL olan bir işletmenin dönem yasal vergi karşılığı 300 TL ve ertelenmiş vergi alacağı ise 75 TL'dir. Bir önceki dönemden 65 TL tutarında vergi alacağı söz konusudur.

31.12.20XX		
690 Dönem Karı veya Zararı Hs.		800,00
691 Dönem Karı Vergi ve Diğer Y.Y.K		10,00
691.20 Ertelenmiş Vergi Alacağı Gelir Etkisi	10,00	
691 Dönem Karı Vergi ve Diğ.Yas.Yük.K.		300,00
691.10 Yasal Vergi Karşılığı	300,00	
692 Dönem Net Karı		510,00

31.12.20XX		
691 Dönem Karı Vergi ve Diğer Y.Y.K		300,00
691.10 Yasal Vergi Karşılığı	300,00	
283 Ertelenmiş Vergi Alacağı		10,00
370 Dönem Karı Vergi ve Diğ.Yas.Yük.K.		300,00
691 Dönem Karı Vergi ve Diğer Y.Y.K.		10,00
691.20 Ertelenmiş Vergi Alac. Gelir Etk.	10,00	

Bu durumda ise, içinde bulunan yılda ertelenmiş vergi alacağı tutarı bilançoda 65 TL'den 75 TL'ye çıkmış olacaktır. Yani dönem bilançosunda ertelenmiş vergi alacağı 75 TL ve dönem

net karı tutarı ise (800-300) 500 TL yerine, cari dönemdeki 10 TL'lik ertelenmiş vergi alacağı gelir etkisi nedeniyle net dönem 510 TL olarak raporlanacaktır.

Örnek 3: Vergi öncesi muhasebe karı 800 TL olan şirketin dönem yasal vergi karşılığı 300 TL ve ertelenmiş vergi borcu ise 65 TL'dir. Bir önceki dönemden 75 TL ertelenmiş vergi borcu söz konusudur.

31.12.20XX		
690 Dönem Karı veya Zararı Hs.		800,00
691 Dönem Karı Vergi ve Diğer Y.Y.K		10,00
691.20 Ertelenmiş Vergi Alacağı Gelir Etkisi	10,00	
691 Dönem Karı Vergi ve Diğer Yas.Yük.K.		300,00
691.10 Yasal Vergi Karşılığı	300,00	
692 Dönem Net Karı		510,00
31.12.20XX		
691 Dönem Karı Vergi ve Diğer Y.Y.K		300,00
691.10 Yasal Vergi Karşılığı	300,00	
483 Ertelenmiş Vergi Alacağı		10,00
370 Dönem Karı Vergi ve Diğer Yas.Yük.K.		300,00
691 Dönem Karı Vergi ve Diğer Y.Y.K.		10,00
691.20 Ertelenmiş Vergi Borcu Gelir Etk.	10,00	

Bu örnekte dönem bilançosuna göre hesaplanmış ve raporlanacak ertelenmiş vergi borcu 65 TL'dir. Bu tutar geçmiş dönem ya da dönemlerden gelen etkileri barındırır. Başka bir ifadeyle 65 TL sadece bu döneme ait değildir, kümülatif bir özellik taşır. Bu sebepten dolayı ertelenmiş verginin hesaplanması gerekir. Bir önceki dönemle karşılaştırma yapılması gerekir.

Yukarıdaki ertelenmiş vergi borcu 75 TL'den 65 TL'ye düşmektedir. Yani söz konusu dönemde net 10 TL tutarında ertelenmiş vergi alacağı meydana gelmiştir. Bu da dönem bilançosu üzerinden hesaplanmış olan kümülatif ertelenmiş vergi yükümlülüğünün 75 TL'den 65 TL'ye inmesine sebep olmuştur. Bu nedenle de bilançoda ertelenmiş vergi borcu raporlanmasına karşın döneme ilişkin ertelenmiş vergi alacağı ve bu ertelemeden kaynaklanan gelir etkisi söz konusudur. Yukarıda söz konusu alacak vergi borcundan direkt düşülmüştür. Bu nedenle '483 Ertelenmiş Vergi Alacağı' hesabı borçlandırılmıştır.

Örnek 4: Vergi öncesi dönem muhasebe karı 800 TL olan bir işletmenin dönem yasal vergi karşılığı 300 TL ve ertelenmiş vergi alacağı ise 65 TL'dir. Bir önceki dönemden 75 TL tutarında vergi alacağı söz konusudur.

31.12.20XX	
690 Dönem Karı veya Zararı Hs.	800,00
691 Dönem Karı Vergi ve Diğ.Yas.Yük.K.	310,00
691.10 Yasal Vergi Karşılığı	300,00
691.30 Ertelenmiş Vergi Yük.Gid.Etk.	10,00
692 Dönem Net Karı	490,00

31.12.20XX	
691 Dönem Karı Vergi ve Diğer Y.Y.K	310,00
691.10 Yasal Vergi Karşılığı	300,00
691.30 Ertelenmiş Vergi Yük.Gid.Etk.	10,00
370 Dönem Karı Vergi ve Diğ.Yas.Yük.K.	300,00
283 Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	10,00

Dönem bilançosuna göre hesaplanmış ve raporlanacak ertelenmiş vergi alacağı 65 TL'dir. Söz konusu tutar geçmiş dönem veya dönemlerden gelen etkileri içinde barındırır. Başka bir

ifadeyle 65 TL sadece döneme ait değildir, kümülatif bir nitelik taşır. Bu nedenle de döneme ilişkin ertelenmiş verginin hesaplanması gerekir. Bu hesaplama için bir önceki dönemle karşılaştırma yapmak gerekir. Yukarıdaki örnekte ertelenmiş vergi alacağı 75 TL'den 65 TL'ye inmektedir. Yani söz konusu dönemde net 10 TL tutarında ertelenmiş vergi borcu meydana gelmiştir. Bu da dönem bilançosu üzerinden hesaplanmış olan kümülatif ertelenmiş vergi alacağının 75 TL'den 65 TL'ye inmesine neden olmuştur. Bu nedenle de bilançoda ertelenmiş vergi alacağının raporlanmasına karşın döneme ilişkin ertelenmiş vergi borcu meydana gelmiştir. Ancak yukarıda yer alan muhasebe kayıtlarında 10 TL tutarındaki ertelenmiş vergi borcu '283 Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü' hesabından doğrudan düşülmüştür. Bu nedenle '283 Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü' hesabı alacaklandırılmıştır.

Bu dört örnek üzerinden genel bir sonuca ulaşırsak, ertelenmiş vergi etkisinin hesaba dâhil edilmemesi durumunda dönem karı 800 TL olacak iken ertelenmiş vergi etkisi devreye sokulduğunda sonuçlar değişmiştir. Ertelenmiş vergi borcu dönem içinde karşılıkların artmasına neden olduğu ve dönem karının azalması sonucunu doğurduğu için yarattığı etki gider etkisi olarak değerlendirilmektedir. Ertelenmiş vergi alacağı ise dönem içinde karşılıkların azalmasına sebep olduğu ve bu nedenle dönem karının artması sonucunu doğurduğu için yarattığı etki gelir etkisi olarak değerlendirilmektedir.

5. TÜREV ÜRÜNLERİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

5.1. Forward Sözleşmelerin Muhasebeleştirilmesi

TFRS 9 Uygulaması

Taraf olunan türev finansal araçlar TFRS 9 uyarınca türev sözleşmesinin yapıldığı tarihte gerçeğe uygun değerden finansal kayıtlara geçirmektedir. Türev sözleşmesinde başlangıçtaki gerçeğe uygun değer normalde işlem fiyatıdır(TFRS 9 prf.5.1). Daha sonraki raporlamalarda da gerçeğe uygun değeri üzerinden değerlendirilmektedir. Bu türev finansal araçların gerçeğe uygun değer farkının olumlu olması durumunda varlık, olumsuz olması durumunda ise yükümlülük olarak kayıt altına alınmakta, değer farklılıkları ise gelir hesapları ile denkleştirilmektedir(Akbulut,2015:214)

Finansal tablolarda türev araçların ifade şekline örnek olarak ekler kısmında Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları T.A.Ş. ve Bağlı Ortaklıkları'na ait tablolara yer verilmiştir. Kurumun 2015 yılı birleştirilmiş finansal tablolarına ait dipnotlarında türev araçlar gerçeğe uygun değeri ile değerlendirilerek gelir tablosu içerisinde kayıt altına alınmıştır.

Vergi Uygulaması

Taahhüt niteliği taşıyan forward işlemlerinde, vadeye kadar dönem içinde yapılan reeskont işlemlerinin (değerlemelerin) kurum kazancı ile ilişkilendirilmemesi gerekir. Gelirin elde edilmesi sözleşmenin sonuca ermesi ile gerçekleştiğinden, kurum kazancına dahil edilecek kar veya zararın vade sonunda tespit edilmesi gerekmektedir.

Örnek: X AŞ 02.11.2016 tarihinde T bankası ile yapmış olduğu 5 ay vadeli forward USD alım sözleşmesine ait veriler aşağıdaki gibidir:

İşlem Tarihi	02.11.2016
Vade Tarihi	02.04.2017
Sözleşme Tutarı	1.500.000 USD
Sözleşme Kuru	3,3738 TL
Vadede Spot Kur	3,5816 TL
31.12.2016 Tarihli Kur	3,5276 TL

TFRS 9 - Tarihlerle göre sözleşme tutarları;

	Tarihi	Kuru	Tutarı USD	Tutarı TL	Fark
	02.11.2016	3,3738	1.500.000	5.060.700,00	
	31.12.2016	3,5276	1.500.000	5.291.400,00	230.700
	02.04.2017	3,5816	1.500.000	5.372.400,00	81.000

2016 yılına ait işlemler;

* 02.11.2016 tarihinde TFRS 9 uyarınca sözleşmenin gerçeğe uygun değeri:

$$1.500.000 \text{ USD} \times 3,3738 \text{ TL/USD} = 5.060.700,00 \text{ TL}$$

* 31.12.2016 tarihinde sözleşmenin gerçeğe uygun değeri

$$1.500.000 \text{ USD} \times 3,5276 \text{ TL/USD} = 5.291.400,00 \text{ TL}$$

* 31.12.2016 tarihinde varlık ve gelir yazılan gerçeğe uygun değer farkı

$$5.291.400,00 \text{ TL} - 5.060.700,00 \text{ TL} = 230.700,00 \text{ TL}$$

2017 yılına ait işlemler;

*01.01.2017 tarihinde türev sözleşme dönem başı değeri

5.291.400,00 TL

* 02.04.2017 tarihli spot kur üzerinden işlemin değeri

$$1.500.000 \text{ USD} \times 3,5816 \text{ TL/USD} = 5.372.400,00 \text{ TL}$$

* 02.04.2017 tarihli forward varlık ve geliri

$$5.372.400,00 \text{ TL} - 5.291.400,00 \text{ TL} = 81.000,00 \text{ TL}$$

VUK - Tarihlerle göre sözleşme tutarları;

Sözleşme	Tarihi	Kuru	Tutarı USD	Tutarı TL	Fark
	02.11.2016	3,3738	1.500.000	5.060.700,00	
	31.12.2016	3,5276	1.500.000		-
	02.04.2017	3,5816	1.500.000	5.372.400,00	311.700

2016 VUK'agöre :

- * VUK açısından sözleşmenin dönem başı değeri 0,-TL
* VUK açısından sözleşmenin dönem sonu değeri 0,-TL

2017 VUK'agöre :

- * VUK açısından sözleşmenin başlangıç değeri 5.060.700,00 -TL
* VUK açısından sözleşmenin vadede spot kurdan değeri 5.372.400,00 -TL
* 02.04.2017 sözleşme geliri (5.372.400,00 - 5.060.700,00) 311.700,00 -TL

Sonuç olarak;

Dönem Kurumlar vergisi açısından 31.12.2017 tarihinde mali kara geçerken TFRS bakımından 2017 yılında gelir gösterilmesi gereken 81.000,00 TL'ye karşılık vergi uygulamasına göre 311.700,00 TL gelir gösterilmesi gerektiğinden mali kara geçerken (311.700,00 - 81.000,00) = 230.700,00 TL'nin ticari kara eklenmesi gerekir.

Mevcut fark geçici nitelikte olduğundan ertelenen vergi hesabında da aynı tutar esas alınacaktır.

	TFRS DEĞERİ	VUK DEĞERİ	Mali Kara Ulaşmak için Ticari Kara Eklenmesi Gereken Tutar
Doğrudan Gelir Yazılan Tutar	81.000,00	311.700,00	230.700,00

2016 YILI				
	TFRS DEĞERİ	VUK DEĞERİ	Vergilenebilir Geçici Fark (VGF)	Ertelenen Vergi Borcu (VGF x %20)
Gerçeğe Uygun Başlangıç Değeri	5.060.700,00	0,00		
Raporlama Sırasındaki Gerçeğe Uygun Değer	5.291.400,00	0,00		
Gerçeğe Uygun Değer Farkı	230.700,00	0,00	230.700,00	46.140,00
Kar/Zarara Yansıyan Tutar	(+) 230.700,00	0,00		

2017 YILI				
	TFRS DEĞERİ	VUK DEĞERİ	İndirilebilir Geçici Fark (İGF)	Ertelenen Vergi Varlığı (İGF x %20)
Başlangıç Değeri	5.291.400,00	0,00		
Raporlama Sırasındaki Değeri	5.372.400,00	0,00		
Doğrudan Gelir Yazılan Tutar	81.000,00	311.700,00	230.700,00	46.140,00
Kar/Zarara Yansıyan Tutar	(+) 81.000,00	(+) 311.700,00		

TFRS - 2016' ya göre Muhasebe Kayıtları;

	02.11.2016	
Türev Sözleşme Alacakları		5.060.700,00
Türev Sözleşme Yükümlülükleri		5.060.700,00
Türev Sözleşme Başlangıcı		

	31.12.2016	
Finansal Yatırımlar-Türev Araç		230.700,00
Ertelenen Vergi Gideri (230.700,00 x %20)		46.140,00
Ertelenen Vergi Borcu		46.140,00
Diğer Gelirler		230.700,00
Forward Söz. Dönem Sonu Değeri		

TFRS - 2017' e göre Muhasebe Kayıtları

	02.04.2017	
Finansal Yatırımlar-Türev Araçlar		81.000,00
Ertelenen Vergi Varlığı		46.140,00
Ertelenen Vergi Geliri		46.140,00
Diğer Gelirler		81.000,00
Forward Sözleşme Değeri		

02.04.2016

Banka USD Hs.	5.372.400,00
Finansal Yatırımlar-Türev Araçlar	311.700,00
Banka TL Hs.	5.060.700,00

Türev Sözleşmesi Kapanış Kaydı

TDHP – 2016 Muhasebe Kayıtları

02.11.2016

950 Nazım Hs.(Türev Sözleşme Alac.)	5.060.700,00
951 Nazım Hs.(Türev Sözleşme Borçları)	5.060.700,00

Türev Sözleşme Başlangıcı

TDHP – 2017 Muhasebe Kayıtları

02.04.2017

102 Banka USD Hs.	5.372.400,00
649 Faaliyetlerle İlgili Diğer Gel.K.	311.700,00
102 Banka TL Hs.	5.060.700,00

02.04.2017

951 Nazım Hs.(Türev Sözleşme B.)

5.060.700,00

950 Nazım Hs(Türev Sözleşme Al.)

5.060.700,00

Türev Sözleşme Kapanış Kaydı

Örnek: X AŞ 02.11.2016 tarihinde T bankası ile yapmış olduğu 5 ay vadeli forward USD alım sözleşmesine ait veriler aşağıdaki gibidir:

İşlem Tarihi	02.11.2016
Vade Tarihi	02.04.2017
Sözleşme Tutarı	1.500.000 USD
Sözleşme Kuru	3,5816 TL
Vadede Spot Kur	3, 3738 TL
31.12.20X3 Tarihli Kur	3,4278 TL

TFRS 9 – Tarihlerle göre sözleşme tutarları ;

Tarihi	Kuru	Tutarı USD	Tutarı TL	Fark
02.11.2016	3,5816	1.500.000	5.372.400,00	
31.12.2016	3,4278	1.500.000	5.141.700,00	(230.700,00)
02.04.2017	3,3738	1.500.000	5.060.700,00	(81.000)

2016 yılına ait işlemler;

- * 02.11.2016 tarihinde TFRS 9 uyarınca sözleşmenin gerçeğe uygun değeri:
 $1.500.000 \text{ USD} \times 3,5816 \text{ TL/USD} = 5.372.400,00 \text{ TL}$
- * 31.12.2016 tarihinde sözleşmenin gerçeğe uygun değeri
 $1.500.000 \text{ USD} \times 3,4278 \text{ TL/USD} = 5.141.700,00 \text{ TL}$
- * 31.12.2016 tarihinde varlık ve gelir yazılan gerçeğe uygun değer farkı
 $5.141.700 \text{ TL} - 5.372.400,00 \text{ TL} = (230.700,00) \text{ TL}$

2017 yılına ait işlemler;

- * 01.01.2017 tarihinde türev sözleşme dönem başı değeri 5.141.700,00 TL
- * 02.04.2017 tarihli spot kur üzerinden işlemin değeri
 $1.500.000 \text{ USD} \times 3,3738 \text{ TL/USD} = 5.060.700,00 \text{ TL}$
- * 02.04.2017 tarihli forward varlık ve zararı
 $5.060.700,00 \text{ TL} - 5.141.700,00 \text{ TL} = (81.000,00 \text{ TL})$

Sözleşme	Tarihi	Kuru	Tutarı USD	Tutarı TL	Fark
	02.11.2016	3,5816	1.500.000	5.372.400,00	
	31.12.2016	3,4278	1.500.000		-
	02.04.2017	3,3738	1.500.000	5.060.700,00	(311.700)

2016 VUK'agöre :

- * VUK açısından sözleşmenin dönem başı değeri 0,-TL
- * VUK açısından sözleşmenin dönem sonu değeri 0,-TL

2017 VUK'agöre :

- * VUK açısından sözleşmenin başlangıç değeri 5.372.400,00 - TL
- * VUK açısından sözleşmenin vadede spot kurdan değeri 5.060.700,00- TL
- * 02.04.2017 sözleşme gideri (5.060.700,00- 5.372.400,00) (311.700,00)-TL

Sonuç olarak;

Dönem Kurumlar vergisi açısından 31.12.2017 tarihinde mali zarara geçerken TFRS bakımından 2017 yılında gider gösterilmesi gereken (-) 81.000,00 TL'ye karşılık vergi uygulamasına göre (-) 311.700,00 TL gider gösterilmesi gerektiğinden mali zarara geçerken ((-) 81.000,00 + (-) 311.700,00) = (-) 230.700,00 TL'nin ticari kara eklenmesi gerekir.

Mevcut fark geçici nitelikte olduğundan ertelenen vergi hesabında da aynı tutar esas alınacaktır.

	TFRS DEĞERİ	VUK DEĞERİ	Mali Kara Ulaşmak için Ticari Kara Eklenmesi Gereken Tutar
Doğrudan Gider Yazılan Tutar	(-) 81.000,00	(-) 311.700,00	(-) 230.700,00

2016 YILI				
	TFRS DEĞERİ	VUK DEĞERİ	İndirilebilir Geçici Fark(İGF)	Ertelenen Vergi Alacağı (iGF x %20)
Gerçeğe Uygun Başlangıç Değeri	5.372.400,00	0,00		
Raporlama Sırasındaki Gerçeğe Uygun Değer	5.141.700,00	0,00		
Gerçeğe Uygun Değer Farkı	(-) 230.700,00	0,00	(-) 230.700,00	(-) 46.140,00
Kar/Zarara Yansıyan Tutar	(-) 230.700,00	0,00		

2017 YILI				
	TFRS DEĞERİ	VUK DEĞERİ	Vergilenebilir Geçici Fark (VGF)	Ertelenen Vergi Borcu (VGF x %20)
Başlangıç Değeri	5.141.700,00	0,00		
Raporlama Sırasındaki Değeri	5.060.700,00	0,00		
Doğrudan Gider Yazılan Tutar	(-) 81.000,00	(-) 311.700,00	(-) 230.700,00	(-) 46.140,00
Kar/Zarara Yansıyan Tutar	(-) 81.000,00	(-) 311.700,00		

TFRS - 2016' ya göre Muhasebe Kayıtları;

	02.11.2016	
Nazım Hs. (Türev Sözleşme Al.)		5.372.400,00
Nazım Hs.(Türev Sözleşme Yük.)		5.372,400,00
Türev Sözleşme Başlangıcı		

Finansman Giderleri		230.700,00
Ert. Vergi Al.(230.700,00 x %20)		46.140,00
Ertelenen Vergi Varlığı Gelir Etkisi		46.140,00
Finansal Yatırım Türev ve Araçları		230.700,00
Forward Sözleşmesinin Dönem Sonu Değeri		

TFRS - 2017' ye göre Muhasebe Kayıtları

	02.04.2017	
Finansman Giderleri		81.000,00
Ertelenen Vergi Varlığı Gelir Etkisi		46.140,00
Ertelenen Vergi Alacağı		46.140,00
Finansal Yatırım Türev ve Araçları		81.000,00
Forward Sözleşme Değeri		

	02.04.2017	
Banka USD Hs		5.060.700,00
Finansal Yatırım Türev ve Araçları		311.700,00
Banka TL Hs.		5.372.400,00
Türev Sözleşmesi Kapanış Kaydı		

TDHP – 2016 Muhasebe Kayıtları

		02.11.2016	
950 Nazım Hs.(Türev Sözleşme Alacakları)			5.372.400,00
951 Nazım Hs.(Türev Sözleşme Borçları)			5.372.400,00
Türev Sözleşme Başlangıcı			

TDHP – 2017 Muhasebe Kayıtları

		02.04.2017	
102 Banka USD Hs.			5.060.700,00
689 Diğ. Olağandışı Gid. ve Zar.	02.04.2017		311.700,00
102 Banka TL Hs.			5.372.400,00
Türev Sözleşmesi Kapanış Kaydı			
951 Nazım Hs.(Türev Sözleşme Bor.)			5.372.400,00
950 Nazım Hs(Türev Sözleşme Al.)			5.372.400,00
Türev Sözleşme Kapanış Kaydı			

5.2. Future Sözleşmelerin Muhasebeleştirilmesi

TFRS 9 Uygulaması

Taraf olunan türev finansal araçlar TFRS 9 uyarınca türev sözleşmesinin yapıldığı tarihte gerçeğe uygun değerden finansal kayıtlara geçirilmektedir. Türev sözleşmesinde başlangıçtaki gerçeğe uygun değer normalde işlem fiyatıdır(TFRS 9 prf.5.1). Daha sonraki raporlamalarda da gerçeğe uygun değeri üzerinden değerlendirilmektedir. Bu türev finansal araçların gerçeğe uygun değer farkının olumlu olması durumunda varlık, olumsuz olması durumunda ise yükümlülük olarak kayıt altına alınmakta, değer farklılıkları ise gelir hesapları ile denkleştirilmektedir (Akbulut,2015:214).

Finansal tablolarda türev araçların ifade şekline örnek olarak ekler kısmında Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları T.A.Ş. ve Bağlı Ortaklıkları'na ait tablolara yer verilmiştir. Kurumun 2015 yılı birleştirilmiş finansal tablolarına ait dipnotlarında türev araçlar gerçeğe uygun değeri ile değerlendirilerek gelir tablosu içerisinde kayıt altına alınmıştır.

Vergi Uygulaması

Taahhüt niteliği taşıyan future işlemlerinde, vadeye kadar dönem içinde yapılan reeskont işlemlerinin (değerlemelerin) kurum kazancı ile ilişkilendirilmemesi gerekir. Gelirin

elde edilmesi sözleşmenin sonuca ermesi ile gerçekleştiğinden, kurum kazancına dahil edilecek kar veya zararın vade sonunda tespit edilmesi gerekmektedir.

Örnek : T A.Ş. 01.10.2016 tarihinde Z A.Ş.'den 30.000 Euro tutarında 01.03.2017'de teslim edilmek ve ödenmek üzere maddi duran varlık alım anlaşması yapmıştır. T A.Ş. döviz kurlarında oluşabilecek dalgalanmalardan olumsuz etkilenmemek için Y aracı kurumundan 01.02.2017 vadeli 1 Euro = 3,4734 TL'den 5 adet döviz future sözleşmesi satın almıştır. Başlangıç teminatı 3.000 Euro'dur.

İşlem Tarihi	01.10.2016
Vade Tarihi	01.02.2017
Sözleşme Tutarı	30.000 Euro
Sözleşme Kuru	3,5734 TL
Vadede Spot Kur	3,7434 TL
İşlem Tarihi Kur	3,4734 TL
31.12.2016 Tarihli Kur	3,6234 TL

TFRS 9 - Tarihlere göre sözleşme tutarları;

Tarihi	Kuru	Tutarı Euro	Tutarı TL	Fark
01.10.2016	3,5734	30.000	107.202,00	
31.12.2016	3,6234	30.000	108.702,00	1.500,00
01.02.2017	3,7434	30.000	112.302,00	3.600,00

2016 Yılına Ait İşlemler;

- * 01.10.2016 tarihinde TFRS 9'a göre sözleşmenin gerçeğe uygun bedeli
30.000 Euro x 3,5734 TL/Euro = 107.202,00 TL
- * 31.12.2016 tarihinde sözleşmenin gerçeğe uygun bedeli
30.000 Euro x 3,6234 TL/Euro = 108.702,00 TL
- * 31.12.2016 tarihinde varlık ve gelir yazılan gerçeğe uygun değer farkı
108.702,00 TL - 107.202,00 TL = 1.500,00 TL

2017 Yılına Ait İşlemler;

- * 01.01.2017 Türev Sözleşme dönem başı değeri
108.702,00 TL
- * 01.02.2017 tarihli spot kur üzerinden işlem değeri
30.000 Euro x 3,7434 TL/Euro = 112.302,00 TL
- * 01.02.2017 tarihli future varlık ve geliri
112.302,00 TL - 108.702,00 TL = 3.600,00TL

VUK'a göre sözleşme tutarları;

Sözleşme	Tarihi	Kuru	Tutarı Euro	Tutarı TL	Fark
	01.10.2016	3,5734	30.000	107.202,00	
	31.12.2016	3,6234	30.000	108.702,00	
	01.02.2017	3,7434	30.000	112.302,00	5.100

2016 VUK'a göre;

- * VUK açısından sözleşmenin dönem başı değeri
0,- TL
- * VUK açısından sözleşmenin dönem sonu değeri
0,- TL

2017 VUK'a göre;

- * VUK açısından sözleşmenin başlangıç değeri
107.202,00 TL
- * VUK açısından sözleşmenin vadede spot kurdan değeri
112.302,00 TL
- * 01.02.2017 sözleşme geliri (83.100,00-78.000,00)
5.100,00 TL

Sonuç olarak;

Dönem Kurumlar vergisi açısından 31.12.2017 tarihinde mali kara geçerken TFRS bakımından 2017 yılında gelir gösterilmesi gereken 3.600,00 TL'ye karşılık vergi uygulamasına

göre 5.100,00 TL gelir gösterilmesi gerektiğinden mali kara geçerken (5.100,00 - 3.600,00) = 1.500,00 TL'nin ticari kara eklenmesi gerekir.

Mevcut fark geçici nitelikte olduğundan ertelenen vergi hesabında da aynı tutar esas alınacaktır.

	TFRS DEĞERİ	VUK DEĞERİ	Mali Kara Ulaşmak için Ticari Kara Eklenmesi Gereken Tutar
Doğrudan Gelir Yazılan Tutar	3.600,00	5.100,00	1.500,00

2016 YILI				
	TFRS DEĞERİ	VUK DEĞERİ	Vergilenebilir Geçici Fark (VGF)	Ertelenen Vergi Borcu (VGF x %20)
Gerçeğe Uygun Başlangıç Değeri	107.202,00	0,00		
Raporlama Sırasındaki Gerçeğe Uygun Değer	108.702,00	0,00		
Gerçeğe Uygun Değer Farkı	1.500,00	0,00	1.500,00	300,00
Kar/Zarara Yansıyan Tutar	(+) 1.500,00	0,00		

2017 YILI				
	TFRS DEĞERİ	VUK DEĞERİ	İndirilebilir Geçici Fark (İGF)	Ertelenen Vergi Varlığı (İGF x %20)
Başlangıç Değeri	108.702,00	0,00		
Raporlama Sırasındaki Değeri	112.302,00	0,00		
Doğrudan Gelir Yazılan Tutar	3.600,00	5.100,00	1.500,00	300,00
Kar/Zarara Yansıyan Tutar	(+) 3.600,00	(+) 5.100,00		

TFRS 2016 Muhasebe Kayıtları:

	01.10.2016	
Nazım Hs.(Türev Söz.Alac.)		107.202,00
Nazım Hs.(Türev Söz.Borç.)		107.202,00

	01.10.2016	
Finansal Yatırımlar -Türev Araç		10.420,20
Teminat (3.000,00 x 3,4734)		
Banka TL Hs.		10.420,20
Başlangıç Teminat Kaydı		

	31.12.2016	
Finansal Yatırımlar-Türev Araç		1.500,00
Ert.Vergi Gideri (1.500,00 x %20)		300,00
Ertelenen Vergi Borcu		300,00
Diğer Gelirler		1.500,00
Future Sözleşmesinin Dönem Sonu Değeri		

TFRS Muhasebe Kayıtları 2017:

	01.02.2017	
Finansal Yatırımlar-Türev Araçlar		3.600,00
Ert.Vergi Varlığı (5.100-3.600) x 20%		300,00
Ertelenen Vergi Geliri		300,00
Diğer Gelirler		3.600,00
Future Sözleşme Değeri		

01.02.2017	
Banka EUR Hs.	122.722,20
Finansal Yatırımlar-Türev Araçlar	5.100,00
Finansal Yatırımlar-Türev Araçlar Teminat	10.420,20
Banka TL Hs.	107.202,00
Türev Sözleşmesi Kapanış Kaydı	

TDHP - 2016 Muhasebe Kayıtları

01.10.2016	
950 Nazım Hs.(Türev Söz. Al.)	107.202,00
951 Nazım Hs.(Türev Söz. Bor.)	107.202,00
Türev Sözleşme Başlangıcı	

01.10.2016	
11X Türev Finansal Varlıklar (3.000,00x3,4734)	10.420,20
102 Banka TL Hs.	10.420,20

Başlangıç Teminat Kaydı

TDHP - 2017 Muhasebe Kayıtları:

01.02.2017	
102 Banka EUR Hs.	112.302,00
649 Faaliyetlerle İlg. Diğ. Gel. Karlar	5.100,00
102 Banka TL Hs.	107.202,00

	01.02.2017	
102 Banka TL Hs.		10.420,20
11X Türev Finansal Varlıklar		10.420,20
Teminat İadesi		

	01.02.2017	
951 Nazım Hs.(Türev Söz.Borç.)		107.202,00
950 Nazım Hs.(Türev Söz. Alac.)		107.202,00
Türev Sözleşme Kapanış Kaydı		

Örnek : T A.Ş. 01.10.2016 tarihinde Z A.Ş.'den 30.000 Euro tutarında 01.03.2017'de teslim edilmek ve ödenmek üzere maddi duran varlık alım anlaşması yapmıştır. T A.Ş. döviz kurlarında oluşabilecek dalgalanmalardan olumsuz etkilenmemek için Y aracı kurumundan 01.02.2017 vadeli 1 Euro = 3,7434 TL'den 5 adet döviz future sözleşmesi satın almıştır. Başlangıç teminatı 3.000 Euro'dur.

İşlem Tarihi	01.10.2016
Vade Tarihi	01.02.2017
Sözleşme Tutarı	30.000 Euro
Sözleşme Kuru	3,7434 TL
Vadede Spot Kur	3,5734 TL
İşlem Tarihi Kur	3,7934 TL
31.12.2016 Tarihli Kur	3,6934 TL

TFRS 9'a göre sözleşme tutarları;

Tarihi	Kuru	Tutarı Euro	Tutarı TL	Fark
01.10.2016	3,7434	30.000	112.302,00	
31.12.2016	3,6934	30.000	110.802,00	(1.500,00)
01.02.2017	3,5734	30.000	107.202,00	(3.600,00)

2016 Yılına Ait İşlemler;

* 01.10.2016 tarihinde TFRS 9'a göre sözleşmenin gerçeğe uygun bedeli

$$30.000 \text{ Euro} \times 3,7434 \text{ TL/Euro} = 112.302,00 \text{ TL}$$

* 31.12.2016 tarihinde sözleşmenin gerçeğe uygun bedeli

$$30.000 \text{ Euro} \times 3,6934 \text{ TL/Euro} = 110.802,00 \text{ TL}$$

* 31.12.2016 tarihinde varlık ve gelir yazılan gerçeğe uygun değer farkı

$$110.802,00 \text{ TL} - 112.302,00 \text{ TL} = (1.500,00) \text{ TL}$$

2017 Yılına Ait İşlemler;

* 01.01.2017 Türev Sözleşme dönem başı değeri

$$110.802,00 \text{ TL}$$

* 01.02.2017 tarihli spot kur üzerinden işlem değeri

$$30.000 \text{ Euro} \times 3,5734 \text{ TL/Euro} = 107.202,00 \text{ TL}$$

* 01.02.2017 tarihli future varlık ve gideri

$$107.202,00 \text{ TL} - 110.802,00 \text{ TL} = (3.600,00) \text{ TL}$$

VUK'a göre sözleşme tutarları;

Sözleşme	Tarihi	Kuru	Tutarı Euro	Tutarı TL	Fark
	01.10.2016	3,7434	30.000	112.302,00	
	31.12.2016	3,6934	30.000	110.802,00	
	01.02.2017	3,5734	30.000	107.202,00	(5.100)

2016 VUK'a göre;

* VUK açısından sözleşmenin dönem başı değeri	0,- TL
* VUK açısından sözleşmenin dönem sonu değeri	0,- TL

2017 VUK'a göre;

* VUK açısından sözleşmenin başlangıç değeri	112.302,00 TL
* VUK açısından sözleşmenin vadede spot kurdan değeri	107.202,00 TL
* 01.02.2017 sözleşme geliri (72.900,00-78.000,00)	(5.100,00) TL

Sonuç olarak;

Dönem Kurumlar vergisi açısından 31.12.2017 tarihinde mali kara geçerken TFRS bakımından 2017 yılında gider gösterilmesi gereken (-) 3.600,00 TL'ye karşılık vergi uygulamasına göre (-) 5.100,00 TL gider gösterilmesi gerektiğinden mali kara geçerken ((-) 3.600,00 + (-) 1.500,00) = (-) 1.500,00 TL'nin ticari kara eklenmesi gerekir.

Mevcut fark geçici nitelikte olduğundan ertelenen vergi hesabında da aynı tutar esas alınacaktır.

	TFRS DEĞERİ	VUK DEĞERİ	Mali Kara Ulaşmak için Ticari Kara Eklenmesi Gereken Tutar
Doğrudan Gider Yazılan Tutar	(-) 3.600,00	(-) 5.100,00	(-) 1.500,00

2016 YILI				
	TFRS DEĞERİ	VUK DEĞERİ	İndirilebilir Geçici Fark (İGF)	Ertelenen Vergi Alacağı (İGF x %20)
Gerçeğe Uygun Başlangıç Değeri	112.302,00	0,00		
Raporlama Sırasındaki Gerçeğe Uygun Değer	110.802,00	0,00		
Gerçeğe Uygun Değer Farkı	(-) 1.500,00	0,00	(-) 1.500,00	(-) 300,00
Kar/Zarara Yansıyan Tutar	(-) 1.500,00	0,00		

2017 YILI				
	TFRS DEĞERİ	VUK DEĞERİ	Vergilenebilir Geçici Fark (VGF)	Ertelenen Vergi Borcu (VGF x %20)
Başlangıç Değeri	110.802,00	0,00		
Raporlama Sırasındaki Değeri	107.202,00	0,00		
Doğrudan Gelir Yazılan Tutar	(-) 3.600,00	(-) 5.100,00	(-) 1.500,00	(-) 300,00
Kar/Zarara Yansıyan Tutar	(-) 3.600,00	(-) 5.100,00		

TFRS 2016 Muhasebe Kayıtları:

		01.10.2016		
Nazım Hs. (Türev Söz.Alac)			112.302,00	
Nazım Hs.(Türev Söz. Yük.)				112.302,00
Türev Sözleşme Başlangıcı				
		01.10.2016		
Finansal Yatırımlar-Türev Araç			11.230,20	
-Teminat (3.000,00x3,7434)				
Banka TL Hs				11.230,20
Başlangıç Teminat Kaydı				
		31.12.2016		
Finansman Gideri			1.500,00	
Ert.Vergi Alacağı (1.500,00 x %20)			300,00	
Ertelenen Vergi Gelir Etkisi				300,00
Finansal Yatırım Türev ve Araçları				1.500,00
Future Sözleşmesinin Dönem Sonu Değeri				

TFRS Muhasebe Kayıtları 2017:

	01.02.2017	
Finansman Gideri	3.600,00	
Ertelenen Vergi Gelir Etkisi (5.100-3.600) x 20%	300,00	
Ertelenen Vergi Alacağı		300,00
Finansal Yatırım Türev ve Araçları		3.600,00
Future Sözleşme Değeri		

	01.02.2017	
Banka EUR Hs.	107.202,00	
Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar	11.230,20	
Banka TL Hs.		112.302,00
Finansal Yatırım Türev ve Araçları		6.130,20
Türev Sözleşmesi Kapanış Kaydı		

TDHP - 2016 Muhasebe Kayıtları

	01.10.2016	
Nazım Hs.(Türev Söz. Alac.)	112.302,00	
Nazım Hs.(Türev Söz. Borç.)		112.302,00
Türev Sözleşme Başlangıcı		

	01.10.2016	
Türev Finansal Varlıklar (3.000,00x3,7434)	11.230,20	
Banka TL Hs		11.230,20
Başlangıç Teminat Kaydı		

TDHP - 2017 Muhasebe Kayıtları:

	01.02.2017	
Banka EUR Hs.	107.202,00	
Diğer Olağandışı Gider ve Zararları	5.100,00	
Banka TL Hs.		112.302,00

	01.02.2017	
Banka TL Hs.	11.230,20	
Türev Finansal Varlıklar		11.230,20
Teminat İadesi		

	01.02.2017	
Nazım Hs.(Türev Söz.Borç.)	112.302,00	
Nazım Hs.(Türev Söz.Al.)		112.302,00
Türev Sözleşme Kapanış Kaydı		

5.3. Swap İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi

TFRS 9 Uygulaması

Taraf olunan türev finansal araçlar TFRS 9 uyarınca türev sözleşmesinin yapıldığı tarihte gerçeğe uygun değerden finansal kayıtlara geçirilmektedir. Türev sözleşmesinde başlangıçtaki gerçeğe uygun değer normalde işlem fiyatıdır(TFRS 9 prf.5.1). Daha sonraki raporlamalarda da gerçeğe uygun değeri üzerinden değerlendirilmektedir. Bu türev finansal araçların gerçeğe uygun değer farkının olumlu olması durumunda varlık, olumsuz olması durumunda ise yükümlülük olarak kayıt altına alınmakta, değer farklılıkları ise gelir hesapları ile denkleştirilmektedir (Akbulut,2015:214).

Finansal tablolarda türev araçların ifade şekline örnek olarak ekler kısmında Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları T.A.Ş. ve Bağlı Ortaklıkları'na ait tablolara yer verilmiştir. Kurumun

2015 yılı birleştirilmiş finansal tablolarına ait dipnotlarında türev araçlar gerçeğe uygun değeri ile değerlendirilerek gelir tablosu içerisinde kayıt altına alınmıştır.

Vergi Uygulaması

5 no.lu KVKGT 6.1.2.1 uyarınca para swapı işleminde elde etme, sözleşmenin vadesinde gerçekleştiğinden, vadeye kadar dönem içinde yapılan değerlemelerin (reeskont işlemlerinin) kurum kazancı ile ilişkilendirilmemesi ve kurum kazancına dahil edilecek kar veya zararın vade sonunda tespit edilmesi gerekmektedir (KVKGT, 2012: 28178).

5.3.1. Para Swapı

Örnek: X A.Ş. Y Bankası ile yapmış olduğu 4.000.000 euro bedelli EURO/TL para sözleşmesine ilişkin veriler aşağıdaki şekildedir:

İşlem Tarihi	15.12.2016
Vade Tarihi	14.01.2017
Sözleşme Tutarı	4.000.000 Euro
Sözleşme Kuru	3,7434 TL
İşlem Tarihindeki Kur	3,7134 TL
31.12.2016 MB Alış Kuru	3,7234 TL
31.12.2016 Banka Kuru(Sözleşme Teklifi)	3,7334 TL

-2016

I - TFRS 9 Hesaplaması

Başlangıçta işlem tutarı, TFRS 9 uyarınca sözleşmeye baz alınan tutar olacak, raporlama döneminde ise sözleşme gerçeğe uygun değerinden ölçülecek ve fark tutarı ise kar zararda muhasebeleştirilecektir.

- 15.12.2016 tarihinde TFRS 9 kapsamında sözleşmenin gerçeğe uygun bedeli
 $4.000.000,00 \text{ Euro} \times 3,7134 \text{ TL/Euro} = 14.853.600,00 \text{ TL}$
- 31.12.2016 tarihinde sözleşmenin gerçeğe uygun değeri
 $4.000.000,00 \text{ Euro} \times 3,7334 \text{ TL/Euro} = 14.933.600,00 \text{ TL}$
- 31.12.2016 tarihinde gelir yazılan gerçeğe uygun değer farkı
 $14.933.600,00 - 14.853.600,00 = 80.000,00 \text{ TL}$

II -Vergi Hesaplaması

Swap işleminde X A.Ş. sözleşme tarihinde (sözleşmenin spot ayağı) 4.000.000,00 Euro karşılığı olarak 14.853.600,00 TL verecek, vadede ise (sözleşmenin forward ayağı) 4.000.000,00 Euro verip 14.973.600,00 TL alacaktır.

Yapılan bu swap işlemi nedeniyle X A.Ş. sözleşme kuru (3,7434)üzerinden vade tarihinde Y bankasına yapılacak olan 4000.000,00 Euro tutarındaki döviz işlemi esas itibariyle bir taahhüt işlemi niteliğinde olduğundan ve gelirin elde edilmesi sözleşmenin vade tarihinde gerçekleştiğinden, bu taahhüt işlemi nedeniyle vadeye kadar olan dönem içinde (Y) Bankası tarafından yapılan değerlemelerin (reeskont işlemlerinin) kurum kazancı ile ilişkilendirilmemesi gerekecektir. Sözleşmenin vadesinde X Kurumu lehine meydana gelen (14.973.600,00 -14.853.600,00) 120.000,00 TL kazanç tutarı anılan tarih itibariyle X kurumunun kurum kazancına dahil edilecektir.

Öte yandan, swap sözleşmesine konu döviz değişimi nedeniyle bilançonun aktifine kaydedilen dövizlerin genel hükümler çerçevesinde değerlemeye tabi tutulması gerekeceği tabidir. (5 no'lu KVKGT 6.1.2.1) Bu çerçevede vergisel hesaplama aşağıdaki gibi olacaktır:

- 15.12.2016 VUK uyarınca döviz alımının başlangıçtaki değeri,
4000.000,00 Euro X 3,7134 TL/Euro = 14.853.600,00 TL
- VUK' a göre dönem sonunda dövizin değeri, -MB Alış Kuru Üzerinden-
4000.000,00 Euro X 3,7234 TL/Euro = 14.893.600,00 TL
- 31.12.2016 tarihinde VUK' a göre meydana gelen döviz değerlendirme farkı,
14.893.600,00 - 14.853.600,00 = 40.000,00 TL

-2017

-TFRS 9 Uygulaması

- 01.01.2017 tarihinde sözleşmenin dönem başı değeri, 14.933.600,00 TL
- 14.01.2017 tarihinde sözleşme değeri,
4000.000,00 X 3,7434= 14.973.600,00 TL
- 14.01.2017 tarihli sözleşme değerlendirme geliri
(14.973.600,00 - 14.933.600,00) = 40.000,00 TL

-Vergi Uygulaması

- 01.01.2017 tarihinde dövizin dönem başı değeri, 14.893.600,00 TL
- 14.01.2017 tarihinde sözleşme değeri,
4.000.000,00 Euro X 3,7434 TL/Euro = 14.973.600,00 TL
- 14.01.2017 tarihli sözleşme gerçekleşme geliri 80.000,00 TL

Sonuç;

1- 2016 yılı Dönem Kurumlar Vergisi Hesabı için,

- 31.12.2016 itibariyle mali kara geçerken fazladan gelir yazılan,

$(80.000,00 - 40.000,00) = 40.000,00$ TL'nin ticari kardan çıkarılması gerekir.

2- Söz konusu fark geçici nitelikte olduğundan ertelenen vergi hesabında da aynı tutar esas alınacaktır.

	TFRS DEĞERİ	VUK DEĞERİ	Mali Kara Ulaşmak için Ticari Kardan Çıkarılması Gereken Tutar
Gerçeğe Uygun Değer Farkı	80.000,00	40.000,00	40.000,00

2016 YILI				
	TFRS DEĞERİ	VUK DEĞERİ	Vergilenebilir Geçici Fark (VGF)	Ertelenen Vergi Borcu (VGF x %20)
Gerçeğe Uygun Başlangıç Değeri	14.853.600,00	14.853.600,00		
Raporlama Sırasındaki Gerçeğe Uygun Değer	14.933.600,00	14.893.600,00		
Gerçeğe Uygun Değer Farkı	80.000,00	40.000,00	40.000,00	8.000,00
Kar/Zarara Yansıyan Tutar	(+) 80.000,00	(+) 40.000,00		

2017 YILI				
	TFRS DEĞERİ	VUK DEĞERİ	İndirilebilir Geçici Fark (İGF)	Ertelenen Vergi Varlığı (İGF x %20)
Başlangıç Değeri	14.933.600,00	14.893.600,00		
Raporlama Sırasındaki Değeri	14.973.600,00	14.973.600,00		
Doğrudan Gelir Yazılan Tutar	40.000,00	80.000,00	40.000,00	8.000,00
Kar/Zarara Yansıyan Tutar	40.000,00	80.000,00		

Muhasebe Kayıtları 2016;

	15.12.2016	
Banka		14.853.600
		14.853.600
Banka		
Swap Sözleşme Kaydı		

	31.12.2016	
Banka		80.000,00
Ert. Vergi Gideri (40.000,00 x %20)		8.000,00
Diğer Gelirler		80.000,00
Ertelenen Vergi Borcu		8.000,00
Swap Dönem Sonu Değerlemesi		

- Muhasebe Kayıtları 2017

	14.01.2017	
Banka		14.973.600,00
Ert.Vergi Varlığı ((80.000,00-40.000,00) x %20)		8.000,00
Ertelenen Vergi Geliri		8.000,00
Diğer Gelirler		40.000,00
Banka		14.933.600,00
Swap Sözleşme Kaydı		

Örnek: X A.Ş. Y Bankası ile yapmış olduğu 4.000.000 euro bedelli EURO/TL para sözleşmesine ilişkin veriler aşağıdaki şekildedir:

İşlem Tarihi	15.12.2016
Vade Tarihi	14.01.20X6
Sözleşme Tutarı	4.000.000 Euro
Sözleşme Kuru	3,7434 TL
İşlem Tarihindeki Kur	3,7734 TL
31.12.20X5 MB Alış Kuru	3,7634 TL
31.12.20X5 Banka Kuru(Sözleşme Teklifi)	3,7534 TL

-2016

I - TFRS 9 Hesaplaması

Başlangıçta işlem tutarı, TFRS 9 uyarınca sözleşmeye baz alınan tutar olacak, raporlama döneminde ise sözleşme gerçeğe uygun değerinden ölçülecek ve fark tutarı ise kar zararda muhasebeleştirilecektir.

- 15.12.2016 tarihinde TFRS 9 kapsamında sözleşmenin gerçeğe uygun bedeli
4.000.000,00 Euro x 3,7734 TL/Euro = 15.093.600,00 TL
- 31.12.2016 tarihinde sözleşmenin gerçeğe uygun değeri
4.000.000,00 Euro x 3,7534 TL/Euro = 15.013.600,00 TL
- 31.12.2016 tarihinde gider yazılan gerçeğe uygun değer farkı
15.013.600,00 – 15.093.600,00 = (80.000,00) TL

II -Vergi Hesaplaması

Swap işleminde X A.Ş. sözleşme tarihinde (sözleşmenin spot ayağı) 4.000.000,00 Euro karşılığı olarak 15.093.600,00 TL verecek, vadede ise (sözleşmenin forward ayağı) 4.000.000,00 Euro verip 14.973.600,00 TL alacaktır.

Yapılan bu swap işlemi nedeniyle X A.Ş. sözleşme kuru (3,7434)üzerinden vade tarihinde Y bankasına yapılacak olan 4000.000,00 Euro tutarındaki döviz işlemi esas itibariyle bir taahhüt işlemi niteliğinde olduğundan ve giderin meydana gelmesi sözleşmenin vade tarihinde gerçekleştiğinden, bu taahhüt işlemi nedeniyle vadeye kadar olan dönem içinde (Y) Bankası tarafından yapılan değerlemelerin (reeskont işlemlerinin) kurum kazancı ile

ilişkilendirilmemesi gerekecektir. Sözleşmenin vadesinde X Kurumu aleyhine meydana gelen (14.973.600,00 –15.093.600,00) 120.000,00 TL zarar tutarı anılan tarih itibariyle X kurumunun kurum zararına dahil edilecektir.

Öte yandan, swap sözleşmesine konu döviz değişimi nedeniyle bilançonun aktifine kaydedilen dövizlerin genel hükümler çerçevesinde değerlemeye tabi tutulması gerekeceği tabidir. (5 no'lu KVKGT 6.1.2.1) Bu çerçevede vergisel hesaplama aşağıdaki gibi olacaktır:

- 15.12.2016 VUK uyarınca döviz alımının başlangıçtaki değeri,
4000.000,00 Euro X 3,7734 TL/Euro = 15.093.600,00 TL
- VUK' a göre dönem sonunda dövizin değeri, -MB Alış Kuru Üzerinden-
4000.000,00 Euro X 3,7634 TL/Euro = 15.053.600,00 TL
- 31.12.2016 tarihinde VUK' a göre meydana gelen döviz değerlendirme farkı,
15.053.600,00 – 15.093.600,00 = (40.000,00) TL

2017

TFRS 9 Uygulaması

- 01.01.2017 tarihinde sözleşmenin dönem başı değeri, 15.013.600,00 TL
- 14.01.2017 tarihinde sözleşme değeri,
4000.000,00 X 3,7434= 14.973.600,00 TL
- 14.01.2017 tarihli sözleşme değerlendirme gideri
(14.973.600,00 – 15.013.600,00) = (40.000,00) TL

-Vergi Uygulaması

- 01.01.2017 tarihinde dövizin dönem başı değeri, 15.053.600,00 TL
- 14.01.2017 tarihinde sözleşme değeri,
4.000.000,00 Euro X 3,7434 TL/Euro = 14.973.600,00 TL
- 14.01.2017 tarihli sözleşme gerçekleşme gideri (80.000,00) TL

Sonuç;

- 1- 2016 yılı Dönem Kurumlar Vergisi Hesabı için,
- 31.12.2016 itibariyle mali kara geçerken fazladan gider yazılan,
(80.000,00) – (40.000,00)= (40.000,00) TL'nin ticari kara eklenmesi gerekir.
- 2- Söz konusu fark geçici nitelikte olduğundan ertelenen vergi hesabında da aynı tutar esas alınacaktır.

	TFRS DEĞERİ	VUK DEĞERİ	Mali Kara Ulaşmak için Ticari Kara Eklenmesi Gereken Tutar
Gerçeğe Uygun Değer Farkı	(-) 80.000,00	(-) 40.000,00	40.000,00

2016 YILI				
	TFRS DEĞERİ	VUK DEĞERİ	İndirilebilir Geçici Fark (İGF)	Ertelenen Vergi Alacağı (İGF x %20)
Gerçeğe Uygun Başlangıç Değeri	15.093.600,00	15.093.600,00		
Raporlama Sırasındaki Gerçeğe Uygun Değer	15.013.600,00	15.053.600,00		
Gerçeğe Uygun Değer Farkı	(-) 80.000,00	(-) 40.000,00	40.000,00	8.000,00
Kar/Zarara Yansıyan Tutar	(-) 80.000,00	(-) 40.000,00		

2017 YILI				
	TFRS DEĞERİ	VUK DEĞERİ	Vergilenebilir Geçici Fark (VGF)	Ertelenen Vergi Borcu (VGF x %20)
Başlangıç Değeri	15.013.600,00	15.053.600,00		
Raporlama Sırasındaki Değeri	14.973.600,00	14.973.600,00		
Doğrudan Gelir Yazılan Tutar	(-) 40.000,00	(-) 80.000,00	40.000,00	8.000,00
Kar/Zarara Yansıyan Tutar	(-) 40.000,00	(-)80.000,00		

Muhasebe Kayıtları 2016;

	15.12.2016	
Banka		15.093.600,00
		15.093.600,00
Banka		
Swap Sözleşme Kaydı		

	31.12.2016	
Diğer Giderler	80.000,00	
Ert.Vergi Alac. (40.000,00 x %20)	8.000,00	
Banka (Firma A HS)		80.000,00
Ertelenen Vergi Gelir Etkisi		8.000,00
Swap Dönem Sonu Değerlemesi		

- Muhasebe Kayıtları 2017

	14.01.2017	
Banka (Firma B Hs.)	14.973.600,00	
Ert.Vergi Gelir Etkisi ((80.000,00-40.000,00) x %20)	8.000,00	
Diğer Giderler	40.000,00	
Ert.Vergi Alacağı		8.000,00
Banka (Firma A Hs.)		15.013.600,00
Swap Sözleşme Kaydı		

5.3.2. Faiz Swapı

İki taraf arasında anlaşmaya varılan anapara üzerinden farklı şekillerde hesaplanacak faizlerin ortak belirlenen vadelere göre değişimini öngören bir sözleşme çeşidi olup, aynı para biriminden olan borçların sadece faiz ödemelerinin yapısı değişmekte, anapara tutarında herhangi bir değişim olmamaktadır.

Sözleşmedeki faiz oranlarından yola çıkılarak hesaplanan faiz değişimleri, yapıldığı dönemler itibariyle faiz swapı işlemi elde etme olgusunu yerine getirdiğinden dolayı dönem sonuna kadar ilgili dönem içinde yapılan değerlemelerin (reeskont işlemlerinin) kurumlar vergisi matrahının tespitinde indirim veya ilave kalem olarak düzeltilmesi gerekecektir.

Dolayısıyla ' faiz swapı sözleşmesine istinaden sözleşmenin taraflarınca ödenen veya tahsil edilen faizler, sözleşmenin vadesi beklenmeksizin faiz tahakkukunun yapıldığı dönemler itibariyle taraflarca kurum kazançlarının tespitinde gelir veya gider olarak dikkate alınacaktır' (Akbulut,2015:225).

Faiz değişimleri tarihinde, faiz değişimlerinin çakışması durumunda, elde edilen faiz gelirleri ile ödenen faiz giderlerinin mahsuplaştırılması neticesinde meydana gelecek net kar veya zararın bu tarihler itibariyle kurum kazancının tespitinde dikkate alınması gerekecektir.(5 no.lu KVGT.6.1.2.2)

Örnek(5 no.lu KVGT):

T AŞ, 30.06.2012 tarihinde, 10.000.000 USD tutarındaki 2 yıl vadeli 6 ayda bir LIBOR faiz ödemeli borcundan doğan yükümlülüğünü yerine getirebilmek üzere, aynı tarihte borcu ile ilgili Y bankası ile 10.000.000 USD tutarlı ve % 4 faiz oranı ile bir swap sözleşmesi imzalamıştır. T AŞ'nin yaptığı 2 yıl vadeli 6 ayda bir faiz ödemeli swap sözleşmesine ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

Sözleşme Tutarı: 10.000.000 USD

Sözleşme Tarihi: 30.06.2012

Sabit Faiz: %4

Değişken Faiz: USD LIBOR

Sözleşme tarihindeki kur: 1.50

Faiz Değişim Tarihleri	LIBOR	Döviz Kuru
31.12.2012	% 4.5	1,60
30.06.2013	% 3.8	1,67
31.12.2013	% 4.1	1,61
30.06.2014	% 3.7	1,71

Hesaplanması:

Faiz Değişim Tarihleri	LIBOR	Y Bankası Tarafından T AŞ' ye Ödenen Faiz	T AŞ'nin Y Bankasına Ödediği Faiz	T AŞ Kurum Kazancının Tespitinde Dikkate Alınacak Net Tutar
31.12.2012	% 4.5	225.000 USD (225.000 USD x 1,60 = 360.000)	00200.000 USD (200.000 x 1.60 = 320.000)	40.000 TL
30.06.2013	% 3.8	190.000 USD (190.000 x 1,67 = 317.300)	200.000 USD (200.000 x 1.67 = 334.000)	-16.700 TL
31.12.2013	% 4.1	205.000 USD (205.000 x 1,61 = 330.050)	200.000 USD (200.000 x 1,61 = 322.000)	8.050 TL
30.06.2014	% 3.7	185.000 USD (185.000 x 1,71 = 316,350)	200.000 USD (200.000 x 1,71 = 342.000)	-25.650 TL

Bu durumda, T AŞ, 31.12.2012 tarihinde değişken faizden sabit faize geçmiş olması nedeniyle avantajlı durumda olup söz konusu swap işlemi sonucu Y Bankasından elde ettiği faiz geliri tutarı ile Y Bankasına ödediği faiz giderinin karşılaştırılması sonucunda oluşan 40.000 TL'lik tutarı 31.12.2012 tarihi itibarıyla kurum kazancına dahil etmesi gerekmektedir.

30.06.2013 tarihi itibarıyla T AŞ'nin swap işlemi dolayısıyla Y Bankasına ödediği faiz gideri ile Y Bankasından elde ettiği faiz gelirlerinin karşılaştırılması sonucunda 10.000 USD zarar olduğundan, T AŞ, bu tutarın TL karşılığı olan 16.700 TL zararı kurum kazancının tespitinde dikkate alabilecektir.

31.12.2013 tarihinde ise T AŞ, faiz swapı işleminden dolayı ödediği faiz gideri ile elde ettiği faiz gelirinin karşılaştırılması sonucunda (5.000 USD) 8.050 TL karlı durumda olup, bu karın kurum kazancına dahil edilmesi gerekecektir.

30.06.2014 tarihinde T AŞ'nin yine yapılan swap işlemi dolayısıyla ödediği faiz gideri ile elde ettiği faiz gelirinin karşılaştırılması sonucunda oluşan 25.650 TL zararı kurum kazancının tespitinde dikkate alabilecektir.

İşlem tarihindeki kur, işleme taraf olan banka tarafından kullanılan işlem anındaki kuru, böyle bir kurun bulunmaması halinde ise Merkez Bankası döviz alış kurunu ifade etmektedir.

'Faiz swapında faiz değişimlerinin bir kısmının çakışmaması halinde ise çakışmayan faiz değişim tarihlerinde elde edilen faiz geliri veya ödenen faiz giderlerinin, değişim tarihi itibarıyla

yapılacak faiz gideri reeskontu veya faiz geliri reeskontu ile karşılaştırılması sonucunda net kar veya zararın bu tarihler itibariyle kurum kazancının tespitinde dikkate alınması gerekecektir. Çakışmayan faiz değişim tarihlerinde yapılan faiz gideri reeskontu veya faiz geliri reeskontunun da izleyen dönem başından itibaren ters kayıtla kapatılması gerekecektir. (5 no.lu KVGT 6.1.2.2.)

TMS - Vergi Uygulamaları Karşılaştırması:

Tek düzen hesap planında işlem sonuçlanıncaya kadar nazım hesaplarda takip edilebilirken TMS uygulamasında türev borç ve alacaklar bilanço kalemi olarak ele alındığından türev borç ve alacak tutarları aktif ve pasif kalemi olarak değerlendirilecektir (Akbulut,2015:227).

- Muhasebeleştirilmesi

2012 :

	30.06.2012	
Nazım H.(Türev Sözl.Alacakları)	15.000.000,00	
Nazım H.(Türev Sözl.Yükümlülükleri)		15.000.000,00
Koruma Amaçlı Türev Ürün Kaydı		
	30.06.2012	
Banka	15.000.000,00	
Krediler		15.000.000,00
	31.12.2012	
Diğer Finansal Yatırımlar-Türev	40.000,00	
Faiz Geliri		40.000,00
Sözleşme Dönem Sonu Farkını Muh.		

- 2013

	30.06.2013	
Faiz Giderleri	16.700,00	
Diğer Finansal Yükümlülükler-Türev		16.700,00

	31.12.2013	
Diğer Finansal Yatırımlar-Türev	8.050,00	
Faiz Geliri		8.050,00
Yatırım Fonu Dönem Sonu Değerlemesi		

-2014

	30.06.2014	
Faiz Gideri	25.650,00	
Diğer Finansal Yükümlülükler-Türev		25.650,00

	30.06.2014	
Krediler	15.000.000,00	
Diğer Finansal Yükümlülükler	42.350,00	
Banka	5.700,00	
Banka		15.000.000,00
Diğer Finansal Varlıklar-Türev		48.050,00
Kredinin ve Korunma Amaçlı Türev İşlemin Kapanışı		

30.06.2014

Nazım H.(Türev Sözl.Yükümlülükleri)	15.000.000,00
Nazım H.(Türev Sözl.Alacakları)	15.000.000,00
Koruma Amaçlı Türev Ürün Kapanışı	

5.4. Opsiyon Sözleşmeleri

TFRS 9 Uygulaması

Türev finansal araçlar TFRS 9' a göre sözleşmenin gerçekleştiği tarihte gerçeğe uygun değer üzerinden finansal kayıtlara alınmaktadır. İşlem fiyatı ise türev sözleşmesinin başlangıçtaki gerçeğe uygun değeridir. (TFRS 9 prf.5.1). Sonraki raporlama dönemlerinde de gerçeğe uygun değerinden değerlendirilirler. Gerçeğe uygun değer farklarının olumsuz olması durumunda yükümlülük, olumlu olması durumunda ise varlık olarak kayıtlara geçirilmektedir. Değer farklılıkları ise gelir hesapları ile denkleştirilmektedir.

Finansal tablolarda türev araçların ifade şekline örnek olarak ekler kısmında Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları T.A.Ş. ve Bağlı Ortaklıkları'na ait tablolara yer verilmiştir. Kurumun 2015 yılı birleştirilmiş finansal tablolarına ait dipnotlarında türev araçlar gerçeğe uygun değeri ile değerlendirilerek gelir tablosu içerisinde kayıt altına alınmıştır.

Vergi Uygulaması

Belli bir miktardaki varlığı (finansal veya fiziksel) belirli bir fiyattan gelecekte belirli bir tarihte satın alma veya satma hakkı sağlayan sözleşmelerdir.

Tezgah üstü piyasalarda gerçekleştirilen opsiyon sözleşmelerinden doğan işlemlerde elde etme, opsiyon sözleşmelerinde belirtilen hakkın kullanılması ile birlikte gerçekleştiğinden opsiyonun kullanıldığı tarihe kadar olan dönem içinde yapılan değerlemelerin (reeskont işlemlerinin) kurum kazancı ile ilişkilendirilmemesi gerekmektedir.

Opsiyon sözleşmeleri teslimat gerektirme zorunluluğuna sahip değildir. Bu durumlarda nakdi uzlaşma devreye girer. Kar veya zarar ise bu nakdi uzlaşmanın sonucunda kurum kazancına dahil edilir.

Sözleşmeye konu varlığın alım veya satım hakkının kullanılması durumunda ise;

- Alım opsiyonunda, sözleşme uyarınca alım hakkını alan tarafça sözleşmede geçen varlık için ödenen tutar sözleşmeye konu varlığın maliyet bedelini; alım hakkını satan tarafça sözleşmeye konu varlık için tahsil edilen tutar ise sözleşmeye konu varlığın satış bedelini oluşturacaktır.

- Satım opsiyonunda, sözleşme uyarınca satım hakkını alan tarafça sözleşmeye konu olan varlık için tahsil edilen tutar sözleşmeye konu olan varlığın satış bedelini; satım hakkını satan tarafça sözleşmeye konu varlık için ödenen tutar ise sözleşmeye konu varlığın maliyet bedelini oluşturacaktır.

Herhangi bir kar veya zararın doğmaması ise opsiyon sözleşmesinin verdiği hakkın kullanılmaması durumunda söz konusu olacaktır.

Opsiyon Primi

Opsiyon primi, opsiyon sözleşmelerinde satın alma veya satma hakkını alan tarafın bu hakkı satan tarafa yaptığı ödemedir.

Opsiyon primi, kurumlar vergisi mükellefleri açısından tahakkuk esas gereği, opsiyon sözleşmesinde belirtilen hakkı satan tarafça opsiyon hakkının satışı karşılığında alınan bir bedel olarak sözleşmenin düzenlendiği tarihte kesinleştiğinden, bu tarih itibarıyla gelir olarak dikkate alınacaktır.

Öte yandan, bu hakkı satın alan tarafça söz konusu opsiyon primi sözleşmeden doğan kazancın hesabında gider olarak dikkate alınacağından, sözleşmeden elde edilen kazancın kesinleştiği tarih olan opsiyon hakkının kullanıldığı veya sözleşmenin sona erdiği tarih itibarıyla gider olarak dikkate alınacaktır. Söz konusu uygulama TFRS ve vergi uygulamaları açısından ticari kar mali kar farklılığına yol açmamaktadır.

Örnek (5 no.lu KVGT 6.1.3.2)

N AŞ 26.04.2015 tarihinde kilosu 20 TL' den 200 ton mısır için 26.05.2015 tarihinde gerçekleştirilecek alım için bir opsiyon sözleşmesini alıcı olarak yapmış ve opsiyon primi olarak da 20.000 TL ödemiştir. 21.05.2015 tarihinde mısır fiyatları kiloda 18 TL'ye düştüğü için alım opsiyonundan vazgeçtiğini karşı tarafa bildirmiş ve sözleşmeyi fesih etmiştir.

Hesaplaması:

- 26.04.2015 opsiyon sözleşmesinin yapılması ve opsiyon primi ödenmesi
- 21.05.2015 opsiyon sözleşmesinin bozulması nedeniyle primin gidere dönüşmesi

TFRS' ye Göre Muhasabeleştirilmesi:

	26.04.2015	
Nazım H.(Türev Sözl.Alacakları)		4.000.000,00
Nazım H.(Türev Sözl.Yükümlülükleri)		4.000.000,00
Türev Sözleşme Kaydı		

	26.04.2015	
Peşin Ödenen Giderler		20.000,00
Banka		20.000,00
Opsiyon Prim Ödemesi		
	21.05.2015	
Diğer Giderler		20.000,00
Peşin Ödenen Giderler		20.000,00
Türev Sözleşme Bozulması		
	21.05.2015	
Nazım Hs.(Türev Sözleşme Yükümlülükleri)		4.000.000,00
Nazım Hs.(Türev Sözleşme Alacakları)		4.000.000,00
Türev Sözleşme Bozulma Kaydı		
TDHP' ye Göre Muhasebeleştirilmesi:		
	26.04.2015	
950 Nazım Hs.(Türev Söz. Al.)		4.000.000,00
951 Nazım Hs.(Türev Söz. Yük.)		4.000.000,00
Türev Sözleşme Kaydı		
	26.04.2015	
180 Gelecek Aylara Ait Giderler		20.000,00
102 Banka		20.000,00
Opsiyon Prim Ödemesi		

	21.05.2015	
660 Finansman Giderleri		20.000,00
180 Gelecek Aylara Ait Giderler		20.000,00
Türev Sözleşme Bozulması		

	21.05.2015	
951 Nazım Hs.(Türev Söz. Yük.)		4.000.000,00
950 Nazım Hs.(Türev Sözleşme Al.)		4.000.000,00
Türev Sözleşme Bozulma Kaydı		

Örnek (5 no.lu KVGT 6.1.3.2)

N AŞ 26.04.2015 tarihinde kilosu 20 TL' den 200 ton mısır için 26.05.2015 tarihinde gerçekleştirilecek alım için bir opsiyon sözleşmesini alıcı olarak yapmış ve opsiyon primi olarak da 20.000 TL ödemiştir. 21.05.2015 tarihinde mısır fiyatları kiloda 22 TL'ye çıktığı için alım opsiyonunu kullanmaya karar vermiştir.

TFRS' ye Göre Muhasabeleştirilmesi:

	26.04.2015	
Nazım H.(Türev Sözl.Al.)		4.000.000,00
Nazım H.(Türev Sözl.Yük.)		4.000.000,00
Türev Sözleşme Kaydı		

	26.04.2015	
Peşin Ödenen Giderler		20.000,00
Banka		20.000,00
Opsiyon Prim Ödemesi		

	21.05.2015	
Diğer Finansal Varlıklar-Türev	4.400.000,00	
Banka	4.000.000,00	
Diğer Gelirler	400.000,00	
Opsiyon Kullanımı		

	21.05.2015	
Nazım H.(Türev Sözl.Yüküm.)	4.000.000,00	
Nazım H.(Türev Sözl.Al.)	4.000.000,00	
Türev Sözleşme Kapanış Kaydı		

TDHP' ye Göre Muhasebeleştirilmesi:

	26.04.2015	
950 Nazım Hs.(Türev Söz. Al.)	4.000.000,00	
951 Nazım Hs.(Türev Söz. Yük.)	4.000.000,00	
Türev Sözleşme Kaydı		

	26.04.2015	
180 Gelecek Aylara Ait Giderler	20.000,00	
102 Banka	20.000,00	
Opsiyon Prim Ödemesi		

21.05.2015

253 Maddi Duran Varlıklar	4.400.000,00
102 Bankalar	4.000.000,00
180 Gelecek Aylara Ait Giderler	20.000,00
562 Türev Finansal Ar.G.U.D..F	380.000,00

MDV Kaydı

21.05.2015

562 Türev Finansal Ar.Ger.Uy.Değ.Farkları	380.000,00
648 Türev Finansal Araç Karları	380.000,00
Opsiyon sözleşmesi ile ilgili kazancın kaydı	

26.04.2015

951 Nazım Hs.(Türev Söz. Yük.)	4.000.000,00
950 Nazım Hs.(Türev Sözleşme Al.)	4.000.000,00

Türev Sözleşme Kapanış Kaydı

5.4.1. Hisse Senedi Alımı Opsiyon Sözleşmesi:

Örnek

X AŞ 17 Aralık 2012 tarihinde alım opsiyonlu bir anlaşma yapmıştır. Anlaşmaya göre, X AŞ, Y AŞ'nin 17.05.2013 tarihinde halka arz edeceği hisse senetlerinden 1000 adedini nominal fiyattan zorunlu olmayan bir alım hakkına sahiptir. Hisse senetlerinin nominal fiyatı 100 TL/adettir. X AŞ için her bir hisse senedi alımı için opsiyon sözleşme maliyeti 3 TL'dir. 31.12.2012'de X AŞ, piyasada elindeki opsiyon sözleşmelerinin her birini 4 TL'den satabilmektedir. 17.05.2013'de her bir opsiyon sözleşmesinin gerçeğe uygun değeri 10 TL'dir. Bu tarihteki Y AŞ'nin hisse senedinin piyasaya arz fiyatı ise 110 TL'dir. X AŞ, arz fiyatının

nominal değerden daha yüksek olmasından dolayı Y AŞ hisse senetlerinin sözleşme gereği 1000 adedinin nominal değer olan 100 TL'den alım opsiyonunu kullanmaya karar vermiştir.

TFRS' ye Göre Muhasebeleştirme 2012

	17.12.2012	
Nazım Hs.(Türev Söz. Al.)	100.000,00	
Nazım Hs.(Türev Söz. Yük.)		100.000,00
Türev Sözleşme Kaydı		

	17.12.2012	
Finansal Yatırımlar-Türev	3.000,00	
Banka		3.000,00
Türev Satın Alma		

	31.12.2012	
Finansal Yatırımlar - Türev	1.000,00	
Ert.Vergi Gideri (1000 x %20)	200,00	
Ert.Vergi Borcu		200,00
Diğer Gelirler		1.000,00
Türev Sözleşme Bozulması		

TFRS' ye Göre Muhasebeleştirme 2013:

	17.05.2013	
Finansal Yatırımlar-Türev	6.000,00	
Ertelenen Vergi Gideri (6.000 x %20)	1.200,00	
Ertelenen Vergi Borcu		1.200,00
Diğer Gelirler		6.000,00

	17.05.2013	
Finansal Yatırımlar-Hisse Senedi	110.000,00	
Ertelenen Vergi Varlığı (7.000 x %20)	1.400,00	
Ertelenen Vergi Geliri		1.400,00
Finansal Yatırımlar-Türev		10.000,00
Banka		100.000,00
Hisse Senedi Alımı		

	17.05.2013	
Nazım Hs.(Türev Söz. Yük.)	100.000,00	
Nazım Hs.(Türev Sözleşme Al.)		100.000,00
Türev Sözleşme İptali		

TDHP' ye Göre Muhasebeleştirme 2012:

	17.12.2012	
950 Nazım Hs.(Türev Söz. Al.)	100.000,00	
951 Nazım Hs.(Türev Söz. Yük.)		100.000,00
Türev Sözleşme Kaydı		

	17.12.2012	
180 Gelecek Aylara Ait Giderler	3.000,00	
102 Banka		3.000,00
Türev Satın Alma		

TDHP' ye Göre Muhasebeleştirme 2013:

	17.05.2013	
110 Hisse Senedi		103.000,00
180 Gelecek Aylara Ait Giderler		3.000,00
102 Banka		100.000,00
Hisse Senedi Alımı		

	17.05.2013	
951 Nazım Hs.(Türev Söz. Yük.)		100.000,00
950 Nazım Hs.(Türev Söz. Al.)		100.000,00
Türev Sözleşme İptali		

Örnek

X AŞ 17 Aralık 2012 tarihinde alım opsiyonlu bir anlaşma yapmıştır. Anlaşmaya göre, X AŞ, Y AŞ'nin 17.05.2013 tarihinde halka arz edeceği hisse senetlerinden 1000 adedini nominal fiyattan zorunlu olmayan bir alım hakkına sahiptir. Hisse senetlerinin nominal fiyatı 100 TL/adettir. X AŞ için her bir hisse senedi alımı için opsiyon sözleşme maliyeti 3 TL'dir. 31.12.2012'de X AŞ, piyasada elindeki opsiyon sözleşmelerinin her birini 2 TL'den satabilmektedir. 17.05.2013'de her bir opsiyon sözleşmesinin gerçeğe uygun değeri 2 TL'dir. Bu tarihteki Y AŞ'nin hisse senedinin piyasaya arz fiyatı ise 100 TL'dir. X AŞ, arz fiyatının nominal değerden daha düşük olmasından dolayı Y AŞ hisse senetlerini kullanmamaya karar vermiştir.

TFRS' ye Göre Muhasebeleştirme 2012

	17.12.2012	
Nazım Hs.(Türev Söz. Al.)		100.000,00
Nazım Hs.(Türev Söz. Yük.)		100.000,00
Türev Sözleşme Kaydı		

	17.12.2012	
Finansal Yatırımlar-Türev		3.000,00
Banka		3.000,00
Opsiyon Sözleşme Maliyeti		

	17.05.2013	
Nazım Hs.(Türev Söz. Yük.)		100.000,00
Nazım Hs.(Türev Söz. Al.)		100.000,00
Türev Sözleşme İptali		

TDHP' ye Göre Muhasebeleştirme 2012:

	17.12.2012	
950 Nazım Hs.(Türev Söz. Al.)		100.000,00
951 Nazım Hs.(Türev Söz. Yük.)		100.000,00
Türev Sözleşme Kaydı		

	17.12.2012	
180 Gelecek Aylara Ait Giderler		3.000,00
102 Banka		3.000,00
Opsiyon Sözleşme Gideri		

	17.05.2013	
660 Finansman Giderleri		3.000,00
180 Gelecek Aylara Ait Giderler		3.000,00
Opsiyon Sözleşme Gideri		

	17.05.2013	
Nazım Hs.(Türev Söz. Yük.)		100.000,00
Nazım Hs.(Türev Söz. Al.)		100.000,00
Türev Sözleşme İptali		

5.4.2. Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası İşlemleri:

Vergi Usul Kanununun 289 uncu maddesinde *'Bu bölümde yazılı olmayan veyahut yazılı olup da kendi ölçüleri ile değerlendirilmesine imkan bulunmayan iktisadi kıymetlerden bina ve arazi değerleriyle, diğerleri, varsa borsa rayici, yoksa mukayyet değerleri, o da yoksa emsal bedeliyle değerlendirilir.'* hükmü yer almaktadır.

Buradan yola çıkarak;

- Vergi Usul Kanununun 289 uncu maddesine istinaden Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsasında gerçekleştirilen vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri borsa rayici ile değerlendirileceğinden, anılan sözleşmelerin değerlendirme günü itibariyle borsada oluşan uzlaşma fiyatına (borsa rayici) göre oluşan farkın, kurum kazancı ile ilişkilendirilmesi gerekecektir.

- Sözleşmenin ters pozisyonla kapatılması halinde, gerçekleşen kar veya zarar kurum kazancına dahil edilecektir.

- Nakit uzlaşma sonucu sözleşmenin vadesinde elde edilen kar veya zarar kurum kazancına dahil edilecektir.

- Sözleşmenin teslimat ile sonuçlanması halinde, mevzubahis işlem gerçek itibariyle bir varlığın alım-satım işleminden farklı olmayacağından, sözleşmenin vade tarihi itibariyle alınan veya satılan varlıkların değerinin, sözleşmede belirtilen birim değer üzerinden kayıtlara intikal ettirilmesi gerekmektedir.

- TAKASBANK tarafından nemalandırılan, Vadeli İşlemler ve Opsiyon Borsa'sında işlem yapan müşterilerin teminat hesaplarında yer alan nakdi teminatlar neticesinde elde edilen gelirler de genel hükümler çerçevesinde kurum kazancına dahil edilecektir

Örnek

N AŞ 08.11.2015 tarihinde İzmir VOB' dan 6 ay vadeli demir alım opsiyon sözleşmesinde alım hakkını alan taraf olup bu sözleşmeye ilişkin veriler aşağıdaki gibidir

Sözleşme Tutarı	2.800.000,00 TL
Vade Tarihi	08.05.2016
Sözleşme Tarihindeki Fiyat	2.800,00 TL
Uzlaşma Fiyatı	3.090,00 TL
31.12.20X5 VOB Kapanış Ortalama Değeri	2.900,00 TL

Hesaplaması:

KOBİ TFRS Bölüm 12'ye göre TMS uygulaması ve VUK hükümleri, 31.12.2015 tarihinde sözleşme değerini VOB kapanış değerinden değerleyeceği için söz konusu opsiyon sözleşmesinde ticari kar mali kar farkı oluşmamaktadır

TFRS' ye Göre Muhasebeleştirme:

	08.11.2015	
Türev Sözleşme Alacakları		2.800.000,00
Türev Sözleşme Yükümlülükleri		2.800.000,00
Türev Sözleşme Kaydı		
	31.12.2015	
Finansal Yatırımlar-Türev		100.000,00
Diğer Gelirler		100.000,00
Opsiyon Sözleşme Değerlemesi		
	31.12.2015	
Türev Sözleşme Yükümlülükleri		2.800.000,00
Türev Sözleşme Alacakları		2.800.000,00
Türev Sözleşme Kapanış Kaydı		

TDHP' ye Göre Muhasebeleştirilmesi:

	08.11.2015	
950 Nazım Hs.(Türev Söz. Al.)		2.800.000,00
951 Nazım Hs.(Türev Söz. Yük.)		2.800.000,00
Türev Sözleşme Kaydı		

	31.12.2015	
180 Gelecek Aylara Ait Giderler		100.000,00
679 Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar		100.000,00
Opsiyon Sözleşme Değerlemesi		

	31.12.2015	
951 Nazım Hs.(Türev Söz. Yük.)		2.800.000,00
950 Nazım Hs.(Türev Söz. Al.)		2.800.000,00
Türev Sözleşme Kapanış Kaydı		

Örnek

N AŞ 08.11.2015 tarihinde İzmir VOB' dan 6 ay vadeli demir alım opsiyon sözleşmesinde alım hakkını satan taraf olup bu sözleşmeye ilişkin veriler aşağıdaki gibidir.

Sözleşme Tutarı	2.800.000,00 TL
Vade Tarihi	08.05.2016
Sözleşme Tarihindeki Fiyat	2.800,00 TL
Uzlaşma Fiyatı	3.090,00 TL
31.12.2015 VOB Kapanış Ortalama Değeri	2.700,00 TL

08.11.2015

Nazım Hs.(Türev Söz. Al.)

2.800.000,00

Nazım Hs.(Türev Söz. Yük.)

2.800.000,00

Türev Sözleşme Kaydı

31.12.2015

Finansal Yatırımlar-Türev

100.000,00

Banka

100.000,00

Opsiyon Sözleşme Değerlemesi

TDHP' ye Göre Muhasebeleştirilmesi:

08.11.2015

950 Nazım Hs.(Türev Söz. Al.)

2.800.000,00

951 Nazım Hs.(Türev Söz.Yük.)

2.800.000,00

Türev Sözleşme Kaydı

31.12.2015

180 Gelecek Aylara Ait Giderler

100.000,00

102 Banka

100.000,00

Opsiyon Sözleşme Gideri

	31.12.2015	
660 Finansman Giderleri		3.000,00
180 Gelecek Aylara Ait Giderler		3.000,00
Opsiyon Sözleşme Gideri		
	31.12.2015	
951 Nazım Hs.(Türev Söz. Yük)		2.800.000,00
950 Nazım Hs.(Türev Söz. Al.)		2.800.000,00
Türev Sözleşme Kapanış Kaydı		

Türev araçları kullanan işletmeler, bu araçlarla ilgili bilgilere bilanço kayıtlarında yer vermektedirler. Buna ek olarak; söz konusu işletmelerin hangi türev araçlarını ne amaçla kullandığı ve hedeflenen amaca ne kadar ulaşıldığı bilgilerini genellikle rakamsal değerler ve tablolar ile bilanço dipnotlarında ifade etmeye çalıştığı göze çarpmaktadır.

Yıllık faaliyet raporlarının önem arz ettiği genel kurul toplantılarında işletmenin bilançoları, işletme faaliyetlerine verilen bir karne niteliği taşımaktadır. Her ne kadar rakamsal ifadelerle belirtilir ise belirtilsin türev araçların kullanım nedenlerini ve bu nedenlere ne kadar hizmet edebildiği bilgilerinin dipnotlarda yer almasının açıklayıcı olması bakımından önem arz ettiği düşünülmektedir. Bu araçların vade ve koşulları, gerçeğe uygun değerleri ve kabul edilebilir risk değerleri işletmenin faaliyet ve risk alma dengesini ortaya koymasından önemli olduğu sonucuna varılmaktadır.

Örnek teşkil etmesi açısından çalışmanın ekler kısmında Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları T.A.Ş. ve Bağlı Ortaklıklarının 2015 yılı birleştirilmiş finansal tablolarına ilişkin dipnotlarına yer verilmiştir.

Grubun Vergi Usul Kanunu ve TFRS'ye göre yapılan kayıtlardan kaynaklanan ertelenmiş vergi varlığı ve yükümlülükleri bulunmaktadır. Kullanılan Türev araçlara ait piyasa beklenti ve öngörülerinin değerlendirilmede göz ardı etmeyen grubun; kur, faiz ve emtia fiyatları çerçevesinde adım attığı görülmektedir. Türev araçların değerlerinde meydana gelen değişiklikleri öz kaynaklarda izlenmekte iken bu araçların net kar ya da zarara etki etmesi söz konusu olduğunda konsolide gelir tablosunda izlendiği göze çarpmaktadır. Daha net bir ifade ile, muhtelif tarihlerde öz kaynaklarda ele alınan ve izlenen türev araçlardan kazanım elde

edilemediği, bu araçlar için belirlenen süre zarfında ya da elden çıkartılmaları durumlarında ortaklık türev araçları gerçeğe uygun değer ile değerlendirerek gelir tablosu içerisinde kayıt altına almaktadır.

Grup gerçeğe uygun değer riskinden korunmak için forward sözleşmesi, opsiyon sözleşmesi, çapraz kur swap sözleşmesi kullandığı görülmektedir. Bu sözleşmelerin detayları tablolar ile ifade edilmeye çalışılmıştır. Nakit akışı riskinden korunmak için USD alış – Eur satış sözleşmeleri EUR üzerinden yapılan satışlardan dolayı meydana gelebilecek kur riski ile ilişkilendirilmiştir. Kredilere dair nakit akım, kur ve değişken faiz riskinden korunmak için çapraz kur ve faiz swap sözleşmeleri yaptığı görülmektedir. Hammadde alımlarına dair emtia fiyat riskinden korunmak için yine swap işlemi yaptıkları dipnotlarda görülmektedir.

Bu örneğin; bir işletmenin türev araçları detaylı bir şekilde ifade edilmesi konusunda fikir oluşturabileceği düşünülmektedir. Yukarıda özet olarak ele alınan dipnot verilerini detaylı olarak ekler kısmında incelemek mümkündür.

6. SONUÇ

Bu çalışmada hedefine uygun olarak Vergi Usul Kanununun türev araçlarla ilgili maddelerine açıklık getirilmiştir. Türev araçların Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarında yer alan karşılığına da yer verilen bu çalışmada VUK-TFRS/TMS ekseninde karşılaştırmalı örnek muhasebe kayıtları yapılmıştır. Çift kayıt sistemini gerekli kılan yasalarımız dolayısıyla meydana gelen geçici farklar tablolarla ayrıntılı olarak ifade edilmiştir. Bu çalışma gerçekleştirilirken karşılaşılan en büyük sıkıntı standartların kayıt sisteminde nasıl vücut bulacağı idi. TMS/TFRS çerçevesinde bir açıklama yoluna girmek zorunda kalınmasından dolayı Tek Düzen Hesap Planı kullanmak mümkün olmadı. Tamamen vergisel raporlamanın aracı haline gelmiş olan TDHP farklı işleyiş ve hesapların bulunduğu TMS/TFRS uygulamalarına cevap verecek durumdan uzaktır.

TFRS ve VUK çerçevesinde türev araçlarla ilgili gerçekleştirilen bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Forward

Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına göre forward sözleşmesi, sözleşmenin işleme konulacağı tarihte gerçeğe uygun değer üzerinden kayıt altına alınır. İşlem fiyatı türev sözleşmesinin başlangıçtaki gerçeğe uygun değeridir. Bu finansal araçların gerçeğe uygun değer farkının olumlu olması durumunda varlık olumsuz olması durumunda ise yükümlülük olarak kayıt altına alınmakta, değer farklılıkları ise gelir hesapları ile denkleştirilmektedir.

Vergi usul Kanununa göre forward türev sözleşmesi bir taahhüt niteliği taşıdığından dolayı vadeye kadar dönem içinde değerlemelerin kurum kazancı ile ilişkilendirilmemesi gerekir. Sözleşmenin sona ermesi ile gelir elde edildiğinden kurum kazancına dahil edilecek kar veya zararın vade sonunda tespit edilmesi gerekmektedir.

Future

Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına göre future sözleşmelerde ek olarak teminat için kayıtlar yapılması gereklidir. TFRS 9 uyarınca sözleşmenin gerçekleştiği tarihte gerçeğe uygun değer üzerinden kayıtlara alınmaktadır. Türev sözleşmesinde başlangıçtaki gerçeğe uygun değer ise işlem fiyatıdır. Bu finansal araçların gerçeğe uygun değer farkının olumlu olması durumunda varlık, olumsuz olması durumunda ise yükümlülük olarak kayıt altına alınmakta, değer farklılıkları ise gelir hesapları ile denkleştirilmektedir.

Vergi usul Kanununa göre forward türev sözleşmesi bir taahhüt niteliği taşıdığından dolayı vadeye kadar dönem içinde değerlemelerin kurum kazancı ile ilişkilendirilmemesi gerekmektedir. Sözleşmenin sona ermesi ile gelir elde edildiğinden kurum kazancına dahil edilecek kar veya zararın vade sonunda tespit edilmesi gerekir.

Faiz Swapı

Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına göre faiz swapı sözleşmesi gerçeğe uygun değer üzerinden kayıtlara alınmaktadır. Başlangıçta gerçeğe uygun değer işlem fiyatıdır. Türev araçların gerçeğe uygun değer farkının olumlu olması durumunda varlık, olumsuz olması durumunda ise yükümlülük olarak kayıt altına alınmakta, değer farklılıkları ise gelir hesapları ile denkleştirilmektedir

Vergi Usul Kanununa göre Faiz Swapı sözleşmesi elde etme olgusunu yerine getirdiğinden dolayı dönem sonuna kadar ilgili dönem içinde yapılan reeskont işlemlerinin kurumlar vergisi matrahının tespitinde indirim veya ilave kalem olarak düzeltilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla faiz swapı sözleşmesine istinaden sözleşmenin taraflarınca ödenen veya tahsil edilen faizler, sözleşmenin vadesi beklenmeksizin faiz tahakkukunun yapıldığı dönemler itibariyle taraflarca kurum kazançlarının tespitinde gelir veya gider olarak dikkate alınması gerekmektedir.

Para Swapı

Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına göre sözleşmenin gerçekleştiği tarihte gerçeğe uygun değer üzerinden kayıtlara alınmaktadır. Türev sözleşmesinde başlangıçtaki gerçeğe uygun değer ise işlem fiyatıdır. Bu finansal araçların gerçeğe uygun değer farkının olumlu olması durumunda varlık, olumsuz olması durumunda ise yükümlülük olarak kayıt altına alınmakta, değer farklılıkları ise gelir hesapları ile denkleştirilmektedir.

Vergi Usul Kanununa göre para swapı türev sözleşmesi bir taahhüt niteliği taşıdığından dolayı vadeye kadar dönem içinde değerlemelerin kurum kazancı ile ilişkilendirilmemesi gerekir. Sözleşmenin sona ermesi ile gelir elde edildiğinden kurum kazancına dahil edilecek kar veya zararın vade sonunda tespit edilmesi gerekmektedir

Opsiyon

Türkiye Finansal Rapor Standartlarına göre gerçeğe uygun değer üzerinden sözleşmenin gerçekleştiği tarihte kayıtlara alınmaktadır. İşlem fiyatları başlangıçtaki gerçeğe uygun değerdir. Gerçeğe uygun değerler arasındaki farkın olumlu olması durumunda varlık, olumsuz olması durumunda ise yükümlülük olarak kayıt altına alınmakta, değer farklılıkları ise gelir hesapları ile denkleştirilmektedir.

Vergi Usul Kanununa göre opsiyon türev sözleşmesi bir taahhüt niteliğindedir. Sözleşmenin gerçekleşeceği zamana kadar opsiyon sözleşmesi değerlemelerinin kurum kazancına dahil edilmemesi gerekmektedir. Sözleşmenin vade günü geldiğinde elde edilen gelir kurum kazancına dahil edilmelidir. Ek olarak, kar veya zararın vade sonunda tespit edilmesi gerekmektedir.

Opsiyon primi, opsiyon sözleşmesinde belirtilen hakkın satışı karşılığında alınan bir bedel olarak sözleşmenin düzenlendiği tarihte kesinleştiğinden, bu tarih itibariyle gelir olarak

dikkate alınmalıdır. Opsiyon sözleşmesinde hakkı satın alan taraf ise kazancın hesabında gider olarak dikkate alacağından, sözleşmeden elde edilen kazancın kesinleştiği tarih olan opsiyon hakkının kullanıldığı veya sözleşmenin sona erdiği tarih itibariyle gider olarak dikkate alınacaktır. Söz konusu uygulama TFRS ve vergi uygulamaları açısından ticari kar mali kar farklılığına yol açmamaktadır.

Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsasında gerçekleştirilen vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri Vergi Usul Kanununun 289 uncu maddesine istinaden borsa rayici ile değerlendirileceğinden, bu sözleşmelerin değerlendirme günü itibariyle borsada oluşan uzlaşma fiyatına (borsa rayici) göre oluşan farkın, kurum kazancı ile ilişkilendirilmesi gerekmektedir. Takasbank tarafından nemalandırılan, Vadeli İşlemler ve Opsiyon Borsa'sında işlem yapan müşterilerin teminat hesaplarında yer alan nakdi teminatlar neticesinde elde edilen gelirler de genel hükümler çerçevesinde kurum kazancına dahil edilecektir.

KAYNAKLAR

- [1]. Akbulut, A. (2015). *Karşılaştırmalı TMS/TFRS-Vergi uygulamaları ve sonuçları*. Ankara: Maliye Hesap Uzmanları Derneği.
- [2]. Yavaş, A. (2012, Eylül). 2013'ten başlayarak muhasebe UFRS'ye göre tutulacak. Alıntı Mayıs 15, 2016 tarihinde <http://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/abdullahyavas/004/> adresinden alınmıştır.
- [3]. Ataman, A., Akay, B. & Akay, H. (2004). *Uluslararası muhasebe standartları ve Türkiye'de uygulama etkinliğine ilişkin bir araştırma*. İstanbul: Türkmen Kitabevi
- [4]. Aslan, N., & Terzi, N. (2013). *Küresel finans*. İstanbul: Türkmen Kitabevi
- [5]. Barth, M.E., Landsman, W.R. & Lang, M.H. (2008). International accounting standards and accounting quality. *Journal of Accounting Research* 46 (3), 467-498.
- [6]. Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü. (2011). *Finansal raporlamaya ilişkin kavramsal çerçeve hakkında genel tebliğ. (No. 27828)*. Ankara: Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu.
- [7]. Bekçi, İ., & Özdemir, O. (2006). Muhasebe standartlarının oluşum süreci ve Türkiye finansal raporlama standartlarına yönelik muhasebe meslek mensuplarının bakış açıları üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2, 143-164.
- [8]. Bonham, M., Curtis, M., Davies, M., Dekker, P., Denton, T., Moore, R., Richards, H., Wilkinsonriddle, G., Williams, M., & Wilson, A. (2008). *International GAAP 2008-Generally accepted accounting practice under international financial reporting standards*. Hoboken, New Jersey, USA: John Wiley&Sons, Inc.
- [9]. Bostancı, S. (2002). Küreselleşen muhasebede standartlaşma ve Türkiye muhasebe standartları kurulu. *Mali Çözüm Dergisi*, 59, 71-81.
- [10]. Bradbury, M.E. (2003), Implications for the conceptual framework arising from accounting for financial instruments. *Abacus*, 3, 388-397.
- [11]. Ceylan, A. & Korkmaz, T. (2006). *İşletmelerde finansal yönetim*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- [12]. Chambers, N. (2009). *Türev piyasalar*. İstanbul: Beta Basım.
- [13]. Dewing, I., & Russell, P.O. (2008). Financial integration in the EU: The first phase of EU endorsement of international accounting standards. *JCMS*, 2, 243-264.
- [14]. Deloitte Eğitim Hizmetleri A.Ş. (2008, Ocak 15). *Kapsamlı UFRS Eğitimi*. Alıntı Eylül 10, 2016 tarihinde <http://www.deloitteacademy.com.tr/Seminars/11> adresinden alınmıştır.
- [15]. Dikmen, A. (2008). *Türkiye'de vadeli işlemler piyasasının gelişimi perspektifinde hisse senedi endeks vadeli işlem sözleşmelerinin gelişimi ve spot piyasa ile etkileşimi*. Uzmanlık yeterlik tezi, Sermaye Piyasası Kurulu, Ankara.

- [16]. Elitaş, C. & Elitaş, B. (2010). *TMS-TFRS Türkiye muhasebe standartları Türkiye finansal raporlama standartları üzerine yorumlar ve örnek uygulamalar*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- [17]. Financial Executives Research Foundation. (2008). *IFRS and privately-held companies*. USA: Millman, G.J.
- [18]. Friedman, M. (1973). Money and the stock market. *Journal of Political Economy*, 2, 221-245.
- [19]. Gelir İdaresi Başkanlığı (2012). *5 Seri no'lu kurumlar vergisi genel tebliği* (Resmi Gazete No. 28178). Ankara: T.C. Gelir İdaresi Başkanlığı
- [20]. Gökçen, G. (2009). *Genel muhasebe ilkeleri ve tekdüzen hesap planı uygulamaları*. İstanbul: Beta Basım Yayım.
- [21]. Gökçen, G., Ataman Akgül, B. & Çakıcı, C. (2006). *Türkiye muhasebe standartları uygulamaları (Uluslararası muhasebe standartları ile uyumlu)*. İstanbul: Beta Basım Yayım.
- [22]. Gençoğlu, Ü.G. (2007). *Türkiye muhasebe standartları ve uygulamalar*. İstanbul: Türkmen Kitabevi
- [23]. Göğüş, E.H. (2010). Ertelenmiş vergi ve muhasebeleştirilmesi. *Mali Çözüm*, 5, 13-29.”
- [24]. Green, J.F. (2007). *2008 CCH Accounting for derivatives and hedging*, Chicago, USA: CCH.
- [25]. Gündüz, L., & Tural, M. (1995). Türev ürünlerin muhasebeleştirilmesi; Türkiye uygulaması üzerine bir öneri. *Türkiye Bankalar Birliği Yayını*,193, 4-12.
- [26]. Hines, T.M. (2007). International financial reporting standards: A guide to sources for international accounting standards. *Journal of Business and Finance Librarianship*, 3, 3-26.
- [27]. İbiş, C., & Özkan, S. (2006). Uluslararası finansal raporlama standartlarına genel bakış. *Mali Çözüm Dergisi*, 74, 25-74.
- [28]. Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (2006). *TMS 12 Gelir Vergileri*.(Resmi Gazete No. 26122). Ankara
- [29]. Korkmaz, T., Temel, H. & Birkan, E. (2007). Uluslararası muhasebe standartları ve kobi'lere etkileri. *MUFAD Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 36, 96-105.
- [30]. Kula Çakır, Y. (2008). *Tezgah üstü türev araçların karşı taraf kredi riskinin ölçülmesi ve yönetilmesi*. Uzmanlık yeterlik tezi, Sermaye Piyasası Kurulu, Ankara.
- [31]. Mattus, I. (2005). *Application of derivative instruments in hedging of crude oil price risks*. Tallinn University Estonian Business School Chair of Accounting and Finance, Tallinn.
- [32]. Netek, O. (2012). TMS 40 – Yatırım amaçlı gayrimenkuller standardı. *Yaklaşım*, 236, 10-20.
- [33]. Örten, R., Kaval, H. & Karapınar, A.(2009). *Türkiye muhasebe-finansal raporlama standartları uygulama ve yorumları* (3.baskı). Ankara: Gazi Kitabevi

- [34]. Özerhan, Y., & Yanık, S. (2012). IFRS/IAS ile uyumlu TMS/TFRS açıklamalı ve örnek uygulamalı Türkiye muhasebe standartları Türkiye finansal raporlama standartları. *TÜRMOB Yayınları*, 2, 427.
- [35]. Parlakkaya, R. (2005). *Finansal türev ürünler ile mali risk yönetimi ve muhasebe uygulamaları*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- [36]. Robinson, T.R., Greuning, H.V., Henry, E. & Broihahn, M.A. (2009). *International financial statement analysis*. New Jersey, USA: John Wiley&Sons, Inc.
- [37]. Sayar, Z. (2002). Oluşturulmakta olan Türkiye muhasebe standartları kurulunun ışığı altında Türkiye’de muhasebe standartlarının mevcut durumu ve kamuyu aydınlatma. *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi*, 7, 74-80.
- [38]. Selvi, Y. (1998). *Finansal araçlardan türev ürünler: muhasebeleştirilmesi ve Türkiye’de uygulanmasına yönelik bir araştırma*. Yayımlanmış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- [39]. Sevil, G., Yalama, A., & Coşkun, M. (2013). *Türev araçlar*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları
- [40]. Türkiye’de muhasebe standartlarının mevcut durumu ve kamuyu aydınlatma. *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi*, 7, 73–80.
- [41]. The World Bank (2006). *International financial reporting standards: A practical guide, four the edition*. Washington, USA: Greuning, H.V.
- [42]. Toroslu, M.V. (2000). *Çağdaş finansal teknikler*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- [43]. Usta, H. (2007). *Muhasebe mesleği ile ilgili uluslararası muhasebe standartları ve türkiye’deki düzenlemeler ile karşılaştırılması*. Yayımlanmış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- [44]. Uzunoglu, S. (1998) *Yeni finansman teknikleri*. İstanbul: Strata Yayıncılık.
- [45]. Desjardins, J. (2017, April). Comparing the largest stock Exchange. Alıntı Haziran 16, 2016, <http://www.visualcapitalist.com/20-largest-stock-exchanges-world/> adresinden alınmıştır.
- [46]. Yalçın, K., Tanrıöven C., Bal, H., Aksoy, E.E. & Kurt, Ç. (2008). *Finansal teknikler ve türev araçlar*. Ankara: Gazi Kitabevi
- [47]. Yalkın, Y.K., Demir, V. & Demir, D. (2006). Uluslararası finansal raporlama standartları ve türkiye’de finansal raporlama standartlarının gelişimi. *Mali Çözüm Dergisi (76)*, 291–307.
- [48]. Yeşilürdü, T. (1998). *Yatırım fonlarında türev araç kısıtlamaları ve hedge fonlar*. Uzmanlık yeterlik tezi, Sermaye Piyasası Kurulu, Ankara.

EKLER

TÜREV ARAÇLARIN FİNANSAL RAPORLARDAKİ İFADE ŞEKLİ

EREĞLİ DEMİR VE ÇELİK FABRİKALARI T.A.Ş. VE BAĞLI ORTAKLIKLARI 2015 YILI OCAK-ARALIK BİRLEŞTİRİLMİŞ FİNANSAL TABLOLARA İLİŞKİN DİPNOTLAR

Grubun Ertelenmiş Vergi İçin Muhasebe Sistemlerini Uygulamaya Koyarken Aldığı Önemli Kararlar ve Varsayımlar

Ertelenmiş Vergi

Grup, vergi usul kanununa göre hazırlanan mali tabloları ile Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına göre hazırlanan mali tablolar arasındaki geçici zaman farkları için ertelenmiş vergi varlığı ve yükümlülükleri kayıt altına almaktadır. Bahsi geçen bu farklılıklar vergiye esas olan bazı gelir ve gider tutarlarının vergi usul kanununa tabi tabloları ile TFRS' ye göre oluşturulan mali tablolarda farklı dönemlerde ifade edilmesinden süregelmektedir. Ortaklığın, devam eden yıllarda meydana gelecek karlardan indirim konusu yapılabilecek ertelenmiş vergi varlıkları mevcuttur. Bir kısmı veya tamamı tekrar elde edilebilecek ertelenen vergi varlığı hali hazır şartlar altında değerlendirilmiştir. İncelemeler neticesinde, devam eden dönemlerde beliren kar yansımaları, mevcut dönemde meydana gelen zararlar, söz konusu olmamış süregelen mali zararların ve diğer vergi kalemlerinin son kez değerlendirilebileceği tarihler göz ardı edilmemiştir.

Türev Finansal Araçların Rayiç Değerleri

Ortaklık, piyasa öngörülerinden yola çıkarak bu araçlarını işleme girdiği tarihteki kur, faiz öngörülerini ve emtia fiyatları çerçevesinde değerlendirme yapmaktadır.

Uygulanan Değerleme İlkeleri / Muhasebe Politikaları

Türev Finansal Araçlar ve Finansal Riskten Korunma Muhasebesi

Bu araçların muhasebe kayıtlarında öncelikli olarak elde etme maliyeti kullanılmaktadır ve devam eden süreçlerde ise makul değer ile işleme alınmaktadır. Meydana gelen kar veya zararın değerlendirme şekli korunma yapılan hesabın ayrıcalıklarına göre değişir.

Ortaklık, finansal aracın, finansal araç sözleşmesi gerçekleştiği tarihte, mevcut varlıkların ve borçların kabul edilebilir değerinin muhafaza edilmesi (gerçeğe uygun değer) işlemi veya bu varlık ve borçların veya bir riske tabi olan ve meydana gelme ihtimali olan işlemlerin nakit akışında mevcut bir risk sebebiyle kar veya zararı değiştirebilecek etkileşimlere karşı korunma işlemi (nakit akım korunması) olduğunu belirler. Ortaklığın dahil olduğu faiz swapı anlaşmalarının gerçeğe uygun değeri piyasada izlenebilir bilgilere dayanan değerlendirme politikaları kullanarak ortaya konulur.

Türev araçların kabul edilebilir değişiklikleri öz kaynaklarda finansal riskten korunma fonu şeklinde ifade edilir. İlerideki olası bir eylemin bir varlık veya borç durumuna gelmesi

halinde öz kaynak verileri arasında takip edilen bu kayıtlarla ilgili kazanımlar ya da kaybedilenler öz kaynak verilerinden alınarak söz konusu varlık ve yükümlülüğün elde etme maliyetine veya defter değerine ilave olmaktadır. Riski ortadan kaldırmak amacıyla defter değerine veya elde etme maliyetine giren kazanım ya da yükümlülükler net kar veya zarara etki yapıyorsa konsolide gelir tablosunda izlenmektedir.

Finansal araçların amacını yerine getiremediği, nakit yönetimi konusunda fayda sağlayamadığı, mevcut araçlar için belirlenen sürenin sona ermesi veya elden çıkarılmaları gibi durumlarda nakit akım riskten korunma muhasebesi sona erdirilir. Muhtelif tarihte öz sermayede kayıt altında bulunan türev araçtan meydana gelen kazanımlar veya kayıplar işlemin meydana geleceği zamana kadar öz sermayede takip edilir.

Ortaklık, riski ortadan kaldırmak amacıyla sahip olduğu türev araçları gerçeğe uygun değeri ile değerlendirerek gelir tablosu içerisinde kayıt altına almaktadır.

Türev Finansal Araçlar

31 Aralık 2015 'de biten döneme ait konsolide finansal tablolara ait türev finansal araçlar ve bunlara ait dipnotlar tablolar eşliğinde izah edilmiştir. Tutarlar bin Türk Lirası ('Bin TL') olarak ifade edilmiştir.

Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma Amaçlı Türev Enstrümanlar

	31.12.2015		31.12.2014	
31.12.2015 ve 31.12.2014 tarihleri itibarı ile türev finansal araçların detayları	Varlık	Yükümlülük	Varlık	Yükümlülük
<i>Gerçeğe uygun değer riskinden korunma amaçlı türev enstrümanlar</i>				
Forward Sözleşmeleri	9.122	85	18.776	3.957
Opsiyon Sözleşmeleri	1.709	-	2.353	659
Çapraz Kur Swap Sözleşmeleri	52.913	14.015	49.443	12.379
	63.744	14.100	70.572	16.995
<i>Nakit akış riskinden korunma amaçlı türev enstrümanlar</i>				
Satışlara ait nakit akım kur riskini azaltmak /ortadan kaldırmak için gerçekleştirilen forward işlemleri	12.571	640	17.028	-
Kredilere ait nakit akım kur riskini azaltmak /ortadan kaldırmak için gerçekleştirilen çapraz kur swap işlemleri	10.182	24.555	4.513	9.570
Kredilere ait nakit akım değişken faiz riskini azaltmak/ortadan kaldırmak için gerçekleştirilen faiz oranı swap işlemleri	72	703	-	2.103
Hammadde alımlarına ait nakit akım emtiya fiyat riskini azaltmak/ortadan kaldırmak için gerçekleştirilen emtia swap işlemleri	440	852	199	1.267
	23.265	26.750	21.740	12.940
	87.009	40.850	92.312	29.935

31.12.2015 ve 31.12.2014 dönemlerinde gerçeğe uygun değer riskini azaltma veya ortadan kaldırmak için gerçekleştirilen forward sözleşmesi, opsiyon sözleşmesi, çapraz kur swap sözleşmesi veri detayları aşağıdaki gibidir;

31.12.2015		Varlıklar		Yükümlülükler	
		Nominal Tutar	Gerçeğe Uygun Değer	Nominal Tutar	Gerçeğe Uygun Değer
Forward Sözleşmeleri					
USD Alımı/EUR Satımı	3 aydan az	141.485	8.571	17.848	85
USD Alımı/EUR Satımı	3-6 ay arası	14.154	551	-	-
		155.639	9.122	17.848	85
Opsiyon Sözleşmeleri					
USD Alımı/EUR Satımı	3 aydan az	11.187	1.709	-	-
		11.187	1.709	-	-
Çapraz Kur,Faiz Oranı Swap					
USD Alımı/TL Satımı	"6-12 ay arası	44.841	22.386	44.841	13.946
EUR Alımı/TL Satımı	12 ay üzeri	88.421	30.527	88.421	69
		133.262	152.913	133.262	14.015
		300.088	63.744	151.110	14.100

31.12.2014		Varlıklar		Yükümlülükler	
		Nominal Tutar	Gerçeğe Uygun Değer	Nominal Tutar	Gerçeğe Uygun Değer
Forward Sözleşmeleri					
USD Alımı/TL Satımı	3 aydan az	441.870	18.776	-	-
TL Alımı/USD Satımı	3 aydan az	-	-	77.876	3.957
		441.870	18.776	77.876	3.957
Opsiyon Sözleşmeleri					
TL Alımı/USD Satımı	3 aydan az	11.598	1.108	23.196	214
USD Alımı/EUR Satımı	6-12 ay arası	11.843	696	23.686	348
USD Alımı/EUR Satımı	12 ay üzeri	8.935	549	17.871	97
		32.376	2.353	64.753	659
Çapraz Kur Swap Sözleşmeleri					
USD Alımı/TL Satımı	12 ay üzeri	50.066	18.630	50.066	9.126
EUR Alımı/TL Satımı	12 ay üzeri	117.734	30.813	117.734	3.253
		167.800	49.443	167.800	12.379
		642.046	70.572	310.429	16.995

Nakit Akışı Riskinden Korunma Amaçlı Türev Enstrümanlar;

Satışlara ilişkin nakit akımı kur riskinden korunmak amaçlı yapılmış forward sözleşmeleri:

Detaylı Gelir Tablosunda kayıt altına alınan ortaklığın USD alış - EUR satım forward sözleşmeleri EUR üzerinden gerçekleştirilen satışlara istinaden meydana gelecek kur riski ile bağdaştırılmıştır. Sözü geçen bu kayıtların anlaşmaları netlik kazanmış olup vade tarihleri 2016 yılının ilk ayı ile 2017 yılının 3.ayını arasında değişmektedir.

Söz konusu forward sözleşmelerinin süre ve şartları gerçekleştirilecek EUR satışlarının süre ve şartları ile eşleşmektedir. Bu sebepten dolayı satış işlemi meydana gelene kadar finansal riski bertaraf etmek için; bahsi geçen türev işleminin nakit akım riskinden korunma gerekeceği türev olması nedeniyle diğer kapsamlı gelir tablosunda izlenmektedir. Gelir işlemi gerçekleştirildikten sonra tahsil edilene kadar 8.450 TL gelir tablosunda belirtilmiştir.

Nominal olarak değeri 623.640 bin TL olan bu işleme ek olarak nakit akış riskinden korunmak gerekeceği ile ertelenmiş vergi etkisi dışında 11.931 bin TL diğer kapsamlı gelir tablosu içerisinde kayıt altına alınmıştır. (31 Aralık 2014: 17.028 bin TL)

31.12.2015 tarihinde gerçekleşen diğer kapsamlı gelir tablosunda satışlar hanesinde 50.635 bin TL olarak aktarılmıştır. (31 Aralık 2014: Yoktur).

Kredilere ilişkin nakit akım kur ve değişken faiz riskinden korunma amaçlı yapılmış çapraz kur ve faiz swap sözleşmeleri

Ortaklığın, Türk lirası olmayan para biriminden değişken faizli finansal kuruluş kredilerinin ileri vadede meydana gelecek anapara ve faizlerini sabitlemek için imzaladığı türev sözleşmeleri vardır. Bu sözleşmelerin gerçeğe uygun değerleri değişken faizli finansal kuruluş borçları ile birleştirilerek diğer kapsamlı gelir/gider tablosunda kayıt altına almaktadır. 2017 yılının 12. ayında bu hesapların vadesi sona ermektedir.

Bu sözleşmelerin vade ve şartları değişken faizli finansal borçların vade ve şartları ile örtüşmektedir. Bu sebeple yapılan riski ortadan kaldırma işinin etkin bir şekilde gerçekleştiği gözlenmekte ve finansal anlamda zararı bertaraf etme muhasebesine göre diğer kapsamlı gelir tablosu hesaplarına aktarılmıştır.

Nominal olarak kıymeti 201.186 bin TL olan bu kayıtlara istinaden nakit akımı riskini azaltmak ya da ortadan kaldırmak amacıyla ertelenmiş vergi etkisi hariç (15.004) bin TL diğer kapsamlı gelir/gider tablosunda kayıt altına alınmıştır. (31 Aralık 2014 (7.160) bin TL).

Hammadde alımlarına ilişkin emtia fiyat riskinden korunma amaçlı yapılmış swap sözleşmeleri

Ortaklık işletme amacı gereği sürekli olarak satıcılarından demir cevheri talep etmektedir. Ortaklığın sözleşmeli satışları ile aynı doğrultuda olmasına ek olarak mevcut

satışlarının üretiminde kullanılması ve gelecek dönemlerde talep görecek olan demir cevherinin fiyat riskini azaltmak ya da ortadan kaldırmak için ortaklık bu sözleşmeleri gerçekleştirmiştir.

Sözleşmeye entegre edilmiş uzun süreli satış sözleşmelerine istinaden meydana gelecek demir cevheri fiyat riski, ortaklığın diğer kapsamlı gelir tablosunda gerçeğe uygun değeri ile kayıt altına alınan demir cevheri sözleşmesiyle bağdaştırılmıştır. Süre ve şartlar hem satışlar açısından hem de swap kontratları açısından örtüşmektedir. Bu sebepten ötürü riski ortadan kaldırma eyleminin etkin olmaması sebebiyle gelir ya da gider aktarılması mevzu bahis değildir.

2016 yılı Ocak ayı ve 2017 yılı Ocak ayı vadelerine sahip olan nominal kıymeti 12.117 bin TL olan 100 bin tonluk demir cevheri sözleşmelerinin ertelenmiş vergi etkisi hariç (412) bin TL'dir ve diğer kapsamlı gelir tablosunda kayıt altına alınmıştır.

31.12.2015 tarihinde meydana gelerek diğer kapsamlı gelir tablosundan stok maliyetleri içerisine 2.493 bin TL aktarılmıştır.

